

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

XI. évfolyam 1. szám

2005. január

Új közigazgatási eljárási törvény

2005. november 1-jén lép hatályba az új, az 1957 óta alkalmazott államigazgatási eljárási törvény helyébe lépő kódex, a 2003. évi CXL. törvény, amely a hatósági eljárásokon kívül a közigazgatási szolgáltatások általános rendjét is megszabja. Feltehetőleg alaposan meg kell ismerkedni a szabályaival, így többször visszatérünk még rá. Most csupán a külföldiek szempontjából kiemelkedő rendelkezéseket foglaljuk össze.

- E törvényt csak akkor és annyiban kell alkalmazni a külföldiek beutazásával és magyarországi tartózkodásával kapcsolatos eljárásokban, valamint a menedékjogi eljárásban, ha az arra vonatkozó törvény másként nem rendelkezik (szubszidiaritás). Az állampolgársági bizonyítvány kiadására egészében e törvényt kell alkalmazni, míg az egyéb állampolgársági ügyekre nem terjed ki a törvény hatálya (13. §).
- Az alapelvek között szerepel, hogy az ügyfél jóhiszeműségét az eljárásban vélelmezni kell, a rosszhiszeműség bizonyítása a hatóságot terheli (6. § (2) bek.).
- A nyelvhasználat fő szabálya, hogy az eljárás hivatalos nyelve a magyar (ilyet utoljára a reformkorban mondtak ki). Ettől eltérhetnek a külképviseleti eljárásban, a külföldi és a nemzetközi szervezetekkel való érintkezésben, a kisebbségi önkormányzatoknál, illetve a kisebbséghez tartozók kisebbségi nyelv használata érdekében (9. §). Ha nem magyar állampolgárról van szó, a magyar nyelvet nem ismerő eljárásáról, a hatóság gondoskodik arról, hogy ne érje hátrány az ügyfelet, amennyiben azonnali intézkedésről vagy azonnali jogvédelemről, netán hivatalból indított eljárásról van szó. Egyébként csak akkor állja a tolmácsolás, fordítás számláját a hatóság, ha törvény így rendelkezik. A magyar nyelvet nem ismerő ügyfél – a költségek viselése mellett – kérheti, hogy kérelmét bírálják el az anyanyelven vagy közvetítő nyelven. Az említett nyelvhasználati szabályokat azonban megelőzi az unió kötelező jogi aktusában vagy nemzetközi szerződésben szereplő rendelkezés (10–11. §), vala-

mint törvény. Az utóbbi vajon kedvezőbb vagy éppen szigorúbb szabályokat adna? [Nem derül ki a 14. § (1) bekezdéséből]. A tolmácsolás szakmai színvonalát csökkenti, hogy a hatósági ellenőrzéskor, a tényállás tisztázásához, ha nincs más mód, a helyszínen tartózkodó, idegen nyelvet beszélő személyt tolmácként igénybe lehet venni, ha elég sebtiben, jegyzőkönyvben rögzítetten kitanítják jogaira és kötelezettségeire (60. § (4) bek.).

- Az eljáró hatóság köteles megvizsgálni, hogy joghatósága kiterjed-e az ügyfélre és az adott ügyre. Ez magyar állampolgárok, itteni szervezetek esetében nem kétséges, és akkor sem, ha az ország területén kell eljárni. Eltérő szabályokat nemzetközi szerződés, az unió jogi aktusai vagy törvény írhat elő (18. §).
- Két- vagy többoldalú nemzetközi egyezmény, az unió kötelező jogi aktusa, ezek hiányában viszonyosság alapozza meg a nemzetközi jogsegélyt közigazgatási ügyekben. Ekkor közvetlen megkeresés útján lépnek

A TARTALOMBÓL:

- A migráns gyerekek jogai
- Statisztika
- A menedékkérők befogadásának minimális feltételeiről Magyarországon
- Románc a menekülttáborban

egymással kapcsolatba az érintett közigazgatási szervek, adatot kérnek és továbbítanak, ha ez nem ütközik magyar jogszabályba egyébként. Ez tehát a központi szerveken keresztül nemzetközi érintkezést váltaná fel (27–28. §).

- Új elem az eddig rejtett, most megfogalmazott méltányossági eljárás: ha az ügyfél a jogerős határozatot kiadó hatóságtól a nem jogszabálysértő határozatának a módosítását vagy a visszavonását kéri, mert annak teljesítése „számára a határozat meghozatala után bekövetkezett okból méltánytalanul súlyos hátrányt okoz, és a végrehajtási eljárásban méltányosság nem gyakorolható” (113. §). Az ilyen ügyekben a határozat módosítása vagy visszavonása kivételes, időben kötött, nem sértheti a közérdeket, és elutasítása ellen nincs jogorvoslat, azaz diszkrecionális.

Tudja-e?

- A költségvetési törvény módosította a közoktatási törvényt. Így a jövőben az érettségi vizsgák nemcsak nyilvánosak lesznek, de magyarul, nemzeti és etnikai kisebbségi nyelven vagy más idegen nyelven is folyhatnak.
- Nyomozást nem lehet indítani közokirat-hamisítás (Btk. 274. §) miatt, ha a hamis vagy hamisított, illetőleg más nevére szóló valódi úti okmányt a külföldi az ország területére történő beutazás érdekében használja fel, feltéve, hogy vele szemben idegenrendészeti eljárásnak van helye. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha a külföldivel szemben más bűncselekmény elkövetése miatt is nyomozást kell indítani. Ezt a büntetőeljárásról szóló törvény 170. § (6) bekezdése mondja ki.

A migráns gyermek jogai

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa vizsgálatot indított, amelynek keretében áttekintette a Magyarországon élő, külföldi szülővel rendelkező gyermekek családban felnevelkedésének érvényesülését. Jelentéséből (OBH 1037/2004) kiderül, hogy a letelepedési, munkavállalási jogosultság és az itteni legális tartózkodás összefügg, és egyben előfeltétele az itt született, magyar állampolgárságú gyermek nevelésének.

A román állampolgárságú panaszos sérelmezte, hogy csak letelepedési engedéllyel tudna dolgozni, azonban a megélhetéséhez szükséges jövedelem hiányában a magyarországi tartózkodásának költségeit nem képes fedezni, vagyis a letelepedési engedély törvényi feltételeinek nem képes eleget tenni. A panaszos 1994-ben turistaként érkezett Magyarországra, ahol hamarosan megismerkedett egy magyar állampolgárral, akivel 1995-ben élettársi kapcsolatot létesített. A kapcsolatból 1996. december 10-én gyermek született, aki – az édesapjára tekintettel – magyar állampolgárságot szerzett.

A panaszos és élettársa azért nem házasodott össze, mert alacsony jövedelmükből a házasságkötéshez szükséges külföldi okiratok beszerzésének költségeit nem tudták kifizetni. A gyermek születését követően a panaszos több alkalommal próbált családgyesítési célú vízumhoz, illetve tartózkodási engedélyhez jutni, de sikertelenül. Házastársi kapcsolat, illetve megfelelő összegű jövedelem hiányában az idegenrendészet a magyarországi beutazás, illetve tartózkodás indokaként a családgyesítést nem fogadta el. Ugyan miért is akarna a gyermekével itt élni? 2000. február 14-én a panaszos élettársa elhunyt. Az említett időponttól a gyermek törvényes képviselője, egyetlen tartásra kötelezhető hozzátartozója a panaszos. Mivel munkát nem vállalhat, a panaszos és gyermeke a mindössze 22 792 forint összegű árvaellátásból és a 4600 forintos kiegészítő családi pótlékból él.

A vizsgálat rámutat, hogy az Alkotmány 69. § (1) bekezdése értelmében a magyar állampolgárt nem lehet a Magyar Köztársaság területéről kiutasítani, vagyis állampolgári joga, hogy Magyarország területén éljen. Sajátos helyzet áll elő, ha a közös háztartásban élő családtagok nem mindegyike magyar állampolgár. Ilyen esetekben ugyanis a külföldi állampolgárságú családtagok csak a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvényben (Itv.) megha-

tározott feltételek teljesítése esetén jogosultak az országba beutazni, illetve ott hosszabb-rövidebb ideig tartózkodni.

Az Alkotmány 67. § (1) bekezdése alapján a Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.

Az Alkotmány idézett rendelkezésével összhangban a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) 77. § (1) bekezdése előírja, hogy a „szülők saját háztartásukban kötelesek gondoskodni a kiskorú gyermekük állandó lakásáról”. Miután a kiskorú magyar állampolgárnak alkotmányos joga, hogy a Magyar Köztársaság területén állandó lakással rendelkezzen, így nyilvánvalóan joga van arra is, hogy az állandó lakóhelye az őt gondozó szülők háztartása legyen, hiszen a Csjt. 69/A. § (2) bekezdése szerint a „gyermeket gondozó szülő a tartást természetben, a különélő szülő elsősorban pénzben szolgáltatja”.

Az Itv. 14. § (1) bekezdése alapján a magyar állampolgár „Magyarországon tartózkodó házastársa, kiskorú gyermeke és a házastárs kiskorú gyermeke (ideértve az örökbefogadott gyermeket is) a családi együttélés biztosítása érdekében – kérelmére – tartózkodási engedélyre jogosult”. Vagyis az idézett jogszabályi rendelkezés értelmében a családgyesítés csak a *nagykorú magyar állampolgárok* külföldi családtagjai esetében engedélyezhető, hiszen többnyire csak a felnőtt korú személynek van házastársa, kiskorú gyermeke, illetve kiskorú gyermekkel rendelkező házastársa.

Jogszabályi rendelkezés hiányában azonban a *kiskorú magyar állampolgár* külföldi állampolgárságú szülője nem hivatkozhat arra, hogy a gyermekével való családi együttélés céljából kíván a Magyar Köztársaság területén tartózkodni. Az említett jogi helyzet azzal a következménnyel jár, hogy *amennyiben a kiskorú magyar ál-*

lampolgár külföldi állampolgár szülője más jogcímen nem tud tartózkodási engedélyt szerezni, akkor – válaszlásza szerint – vagy a kiskorúval együtt elhagyja a Magyar Köztársaság területét, vagy a gyermekét hátrahagyva távozik az országból. A Csjt. 77. § (3) bekezdése értelmében a „szülőnek a gyermek végleges külföldre távozására vonatkozó nyilatkozatához a gyámhatóság jóváhagyása szükséges”. Más kérdés, hogy ilyen esetekben a külföldi állampolgár jelzi-e az illetékes magyar hatóságnak azt, hogy – egyéb lehetőség hiányában – a gyermekkel együtt kénytelen elhagyni az országot.

Az Alkotmánybíróság 57/1991. (XI. 8.) AB határozatában kifejtett álláspontja szerint az Alkotmány 67. § (1) bekezdésének rendelkezéséből „a tényleges családi gondoskodáshoz való jogosultság következik”. A családi gondoskodás a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltétel, amelynek biztosítása a kiskorú hozzátartozóinak, elsősorban a szüleinek alkotmányos kötelezettsége.

A családi együttélést biztosító idegenrendészeti jogszabályok célja, hogy – az Alkotmány 69. § (1) bekezdésével, illetve a Csjt. 77. § (1) bekezdésével összhangban – az eltérő állampolgárságú családtagok, nevezetesen a házastársak, illetve kiskorú gyermekek közös háztartásban élhessenek a Magyar Köztársaság területén. *Az említett okból a külföldi szülőiől származó kiskorú magyar állampolgároknak az Alkotmány 70/A § (1) bekezdésébe ütköző hátrányos megkülönböztetést eredményezi, hogy az idegenrendészeti eljárásban a külföldi állampolgár nem hivatkozhat arra, hogy a gyermekével való családi együttélés céljából kíván a Magyar Köztársaság területén tartózkodni, továbbá veszélyezteti az Alkotmány 67. §-ában biztosított gyermeki jogok, valamint a magyar állampolgárokat az Alkotmány 69. § (1) bekezdése alapján megillető, az ország területén éléshez való jogainak érvényesülését.*

Az Alkotmány 8. § (1) bekezdése értelmében az alapvető jogok tiszteletben tartása és védelme az állam elsődrendű kötelessége. Az említett okból az idegenrendészeti hatóságnak a családi együttélést érintő döntései mindaddig alkotmányosak, amíg a külföldi állampolgárságú szülőnek a Magyar Köztársaság területén való

Statisztika

tartózkodását a kiskorú magyar állampolgár családi együttéléshez való alkotmányos jogát tiszteletben tartva korlátozza. Az Itv. 12. § (3) bekezdése értelmében – 2004. május 1-jétől kezdődően – a munkavállalás vagy jövedelemszerző tevékenység folytatásához nincs szükség külön vízumra akkor, „ha a külföldi családdegyesítési célból rendelkezik tartózkodási vízummal vagy tartózkodási engedéllyel”. Az idézett jogszabályi rendelkezés alapján nincs jogszabályi akadály annak, hogy kiskorú magyar állampolgár családdegyesítési célú vízummal rendelkező szülője a gyermek magyarországi eltartásáról gondoskodjon.

Mindezekre tekintettel az országgyűlési biztos megállapította az alkotmányos visszásságot, amely a jogszabály hiányosságára vezethető vissza. Javasolta tehát a belügyminiszternek és az igazságügy-miniszternek, hogy közösen kezdeményezzék a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény 14. §-ának olyan tartalmú kiegészítését, hogy az idegenrendészeti hatóság a kiskorú magyar állampolgár külföldi állampolgárságú szülőjének a Magyar Köztársaság területén való tartózkodását a gyermekkel való családi együttélés céljából is engedélyezhesse.

Arra a következtetésre is lehetett volna jutni, hogy a gyermekjogi jogokról szóló ENSZ-egyezményben (1989) a gyermeknek a családban való felnevelkedéshez, a szülőjével való együttéléshez való joga, valamint az Európai Emberi Jogi Egyezmény 8. cikke szerinti családi és magánélet tisztelete emberi jogi kötelezettség, így az csak kivételesen és súlyos közrendi okokból korlátozható. Következésképpen ezeket az emberi jogokat az Idtv.-ben sem lehet mérlegelés nélkül lerontani, azaz egy eljárás szabályra van legfeljebb szükség, amely az idegenrendészeti hatóságok indoklási, bizonyítási munkáját részletezi, és kötelezi őket a családi, egyéni körülmények vizsgálatára éppen az emberi jogok és alapjogok érvényesítése érdekében. Ez szerepelhet a törvényben is, de akár kormányrendeletben is.

Kegyes volt tehát az ombudsman, hogy nem az eljárást végzők jogi felkészületlenségével, hanem a jogalkotó hibájával operált.

Vajon hány ilyen panaszos ügy kell még ahhoz, hogy minden egyes emberi jogi vállalat tételen, aprólékosan átültsünk a belső jogba? Mikor lesz elegendő cselekvési támpont a vállalt nemzetközi kötelezettség vagy netán egy alapjog?

2004-ben összesen 1600 fő kért menedéjogot Magyarországon. A kérelmek elbírálásának eredményéről tájékoztat az 1. táblázat.

Eljárás megszüntetve	527 fő (32,9%)
Érdemi döntés, ebből	1073 fő (67,1%)
menekültként elismerés	149 fő (9,3%)
befogadottként elismerés	177 fő (11,1%)
egyéb döntés (elutasítás, függőben)	747 fő (46,7%)

Hogyan alakult 2004-ben az állampolgársági ügyintézésre beadott ügyek száma? A számok értékelését segíti az előző évi adatokkal való összevetést (2. táblázat).

Ügytípus	2001	2002	2003	2004
Honosítási, visszahonosítási kérelem	4282	4453	4916	5761
Állampolgárság megszerzése nyilatkozattal	194	212	151	144
Állampolgárság megállapítása iránti kérelem	3924	4401	4802	5984
Állampolgárság visszaállítása	1	1	2	1
Lemondás a magyar állampolgárságról	684	609	463	236
Összesen	9085	9676	10334	12126

A kérelmek száma a honosítási, visszahonosítási és az állampolgárság meglétének vizsgálatát igénylő ügyekben elég határozottan növekszik. Mivel hosszadalmas eljárásokról van szó, az elintézett ügyek száma csak nagy eltolódásokkal követheti ezt a gyarapodást. A köztársasági elnök és a belügyminiszter hatáskörébe tartozó ügyeket összefoglaló 3. táblázatból mégis jól látható, hogy ezen a téren is javul a helyzet.

Ügytípus	2001	2002	2003	2004
Teljesített honosítási, visszahonosítási kérelem	4008	2655	3761	3803
Személyek száma	5934	3890	5579	5667
Nyilatkozat alapján kiadott bizonyítvány	159	236	218	164
Állampolgárság megállapítása	4038	4167	4938	5592

EU Jogtanácsadó

A Magyar Közlönykiadó boltjában kapható az *EU Jogtanácsadó*. Első számában azt foglalja össze, hogyan vállalhatunk munkát és milyen a társadalombiztosítási ellátás az Európai Unió tagállamaiban.

A munkavállalók szabad mozgásának átmeneti korlátai miatt eltérőek az egyes tagállamokban a magyarok lehetőségei, a kétoldalú egyezmények, gyakoromok-cserét biztosító megállapodások ezt például nagyban meghatározzák. Hasonlóan vegyes a kép a külföldiek magyarországi foglalkoztatásával kapcsolatban, mert nem egységes a foglalkoztatás en-

gedélyezett jellege, az eljárás és persze az EGT-államok közötti viszonyosság. A kiadvány áttekinti az unión belüli koordinált nemzeti szociális biztonsági rendszereket, a különböző tagállamokban szerzett biztosítási idők összeszámításának főbb elveit a nyugdíj megállapításánál. A munkavállaló és a hozzátartozók egészségbiztosítási ellátásának fontos kérdését is sorra veszi, hiszen ha egy másik tagállamban él és dolgozik az uniós polgár, különböző szabályokat kell egyidejűleg alkalmazni. Az érdeklődő bővebben tájékozódhat a www.mhk.hu/kozlonybolt honlapon.

Költségvetési érdekességek

A 2005. évi költségvetésről szóló 2004. évi CXXXV. törvényt böngészve a következőkre hívjuk fel a figyelmet:

Kiadás jellege	Mértéke
A jogi segítségnyújtásban részt vevő ügyvédek, civil jogi segítők óradíja	2500 Ft
A kirendelt ügyvédek óradíja (pl. kötelező védelem)	3000 Ft
A közúti határátkelőhelyet fenntartó települési önkormányzatok támogatása a be- és kilépő személyek száma alapján a határátkelők tisztán tartására, megközelíthetőségére	100 millió Ft
Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal: Személyi juttatások (tb-vel együtt)	2417 millió Ft és 763 millió Ft
Dologi kiadások	1808,5 millió Ft
Ellátott menekültek/kérelmezők pénzbeli juttatásai	35,6 millió Ft
Egyéb működési célú kiadások	133 millió Ft
Intézményi beruházások	144,6 millió Ft
Határőrség: dologi kiadások	3685,1 millió Ft
A BM fejezetében: menekültek integrációjának elősegítése (PHARE)	238,6 millió Ft (ehhez EU-támogatás: 152,7 millió Ft)
Magyar külképviseleten a bajba jutott turisták kölcsöne (hazatéréshez segítség)	10 millió Ft
Csángó magyarok támogatása	100 millió Ft
Balassi Bálint Intézet működése	570 millió Ft
Az ICSSZEM fejezetében: Diszkriminációellenes program (PHARE)	398 millió Ft (ehhez EU-támogatás: 250 millió Ft)
Civil szervezetek támogatása az antidiszkriminációs törvény alkalmazására	165 millió Ft EU-támogatás
Társadalmi kirekesztés elleni küzdelem, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentési programja	158 millió Ft
Nemzeti Civil Alapprogram	7 milliárd Ft
Köztársasági Esélyegyenlőségi Program	66,2 millió Ft
Magyar Máltai Szeretetszolgálat támogatása	320 millió Ft
Helyi önkormányzati intézményeknél folyó közoktatási, nevelési feladathoz kiegészítő normatív hozzájárulás, ha az iskolában menekült, menedékes, nem magyar ajkú, nem magyar állampolgár tanköteles tanuló után, akinek törvényes képviselője Magyarországon munkavállalás céljából jogszerűen tartózkodik, és akinek oktatását, nevelését az oktatási intézmény – a közoktatási törvény 110. § (8) bek. értelmében – központi pedagógiai program keretében szervezi meg	22 500 Ft/gyermek
Kiegészítő normatív hozzájárulás, ha a közoktatási törvény 28. § (4) bek., 29. § (2) bek. alapján készült helyi pedagógiai program, helyi tanterv szerint nyelvi előkészítő évfolyam szervezése	76.500 Ft/gyermek
Schengen Alap EU-támogatása, 2004–2006	
A külső határok őrizetének megerősítésére	24,237 milliárd Ft
Az ellenőrzési képesség fokozása az adatszolgáltatási kapacitás növelésével	8,2 milliárd Ft
A mélységi ellenőrzés hatékonyságának növelésére	7,8 milliárd
A nemzetközi bűnügyi együttműködési képesség és	1 milliárd Ft

A menedékkérők befogadásának minimális feltételeiről Magyarországon

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület állásfoglalása

2005. február 7-ig készül el az a jelentés, amelyben a kormány számot ad arról, miként valósult meg a menedékkérők befogadásának minimumszabályairól szóló, az Európai Unió Tanácsa által kibocsátott irányelv (2003/9/EK) átültetése a hazai gyakorlatba. A jogharmonizáció, vagyis a megfelelő jogszabályok megalkotása, módosítása fontos szempont, ám csupán szükséges, de nem elégséges feltétele annak, hogy a menedékkérők helyzetét szabályozó jogszabályok összhangban legyenek az uniós irányelvek követelményeivel és az abban szereplő célokkal. Vajon a menekültügyi intézményrendszer ténylegesen biztosítja-e az irányelvben megfogalmazott minimális feltételeket?

Az irányelv megszületését széles körű, s helyenként éles szakmai-politikai vita kísérte. Noha mindenképpen mérföldkőnek tekinthető az EU menekültügyi rendszerének kialakításában a kiszámítható és jogszerű nemzeti menekültügyi rendszerek létrejötte, a dokumentumot számos kritika érte az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága és az európai civil szervezetek (különösen az ECRE) részéről. Például azért, hogy az irányelv hatálya alá nem tartoznak a kiegészítő védelmet kérelmezők [2. cikk b) pontja], a család és családtagok meghatározása túlzottan szűk [2. cikk d) pontja], lehetőséget ad a menedékkérők mozgásszabadságának korlátozására (7. cikk 2. és 3. pontja), a foglalkoztatásból és szakképzésből kizárhatók a kérelmezők (11. cikk), sőt felhatalmazás ad a befogadási feltételek korlátozására vagy megvonására (16. cikk). Bár a dokumentum a minimális, mindenképpen biztosítandó feltételekről rendelkezik, a tagállamokat kifejezetten felhívja az azoknál kedvezőbb ellátás, körülmények nyújtására (4. cikk).

Mivel az irányelv végrehajtásának tagállami értékelésébe tudomásunk szerint nem vontak be magyarországi civil szervezeteket (legalábbis a Menedék Egyesületet nem keresték ez ügyben), úgy gondoljuk, hogy észrevételeinket e hasábozon, a szűkebb szakmai közösséget célzó hírlevelünkben tesszük közzé. Tapasztalataink részlegesen, hiszen egyesületünk főként a szociális ellátások területén tevékenykedik, így észrevételeink is elsősorban ezzel a területtel, és nem a szabályozással kapcsolatosak. Állásfoglalásunk közzétételében segítő szándék vezetett. Úgy

gondoljuk, hogy munkatársaink többéves aktív jelenléte a magyarországi menekültügyben kellő tapasztalatot, szakmai tudást nyújt véleményünk kifejtéséhez. Reméljük, hogy az alább leírt gondolatokat megfontolásra érdemesítjük a döntéshozók, a szakpolitika formálói és végrehajtói a humánusabb magyarországi menekültügyi rendszer megteremtése során. Ez mindannyiunk közös célja és érdeke.

A menedékkérők tájékoztatása (5. cikk)

A kérelmezőt legkésőbb a kérelme benyújtását követő 15 napon belül írásban tájékoztatni kell a fogadási körülményekről, támogatásokról és kötelezettségekről, amely az illetékes hatóság feladata, és nyelvi segítséget is biztosítani kell ehhez, ha nem az általuk jól értett nyelvű a tájékoztatás.

Úgy gondoljuk, hogy az elmúlt években – az irányelvtől függetlenül – pozitív változások történtek ezen a területen. Megjelentek a BÁH információs kiadványai, a befogadóállomások személyzetének érezhetően javult a nyelvi felkészültsége, jobb és hatékonyabb az információs táblák és feliratok minősége. A civil szervezetek tájékoztató anyagai is megtalálhatóak a menedékkérők által gyakran látogatott helyeken. Mégis maradt még tennivaló: javítandó a különféle információforrások közötti koordináció (ki, kivel, mit, mikor közöljön), és enyhíteni kellene az információhoz jutás esetlegességét (például tájékoztató „egységcsomagok” átadása a megérkezést követően). Nem tudunk arról, hogy ez idáig született volna bármiféle felmérés a kormányzati és a civil szervezetek által nyújtott információk használhatóságáról és elérhetőségéről. Fontos lenne rendszeresen készíteni ilyen értékeléseket a menedékkérők bevonásával, egyben felmérve az információs szükségleteket a valóságos, hatékony tervezés érdekében.

Lakóhely és mozgásszabadság (7. cikk)

A kérelmezőt megilleti a mozgásszabadság a szálláshelyén, a részére kijelölt helyen, amely nem vonhatja el a magánéletéhez való jogát. Kijelölt helyen tartózkodás, fogva tartás is lehetséges, de csak szükségesség esetén és törvényes okból, valamint az ottani ellátási, fizikai feltételeket is jogszabályban kell rögzíteni, míg egyéniesítve kell alkalmazni, de nem érintve az irányelv szerinti egyetlen kedvezményt sem.

Aggályosnak tartjuk, hogy a menedékkérők őrizetbe vételével kapcsolatosan – az elmúlt évek folyamatos civil kezdeményezései és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága közbenjárása ellenére – sem történt érdemi változás. Továbbra is meglehetősen önkényesnek tűnik, hogy ki kerül idegenrendészeti jogszabályok alapján őrizetbe, és ki befogadóállomásra. Miért van érdemi hatása az okmányok nélküli belépésnek a befogadási feltételekre? A legnagyobb gond a „magánélet elidegeníthetetlen terének” hiánya az idegenrendészeti fogdákon, ahol egyébként az „irányelvben biztosított minden kedvezményhez” való hozzáférés sem garantált.

A családok (8. cikk)

Meg kell tennie a magyar hatóságoknak is valamennyi megfelelő intézkedést az országban lévő család egysége érdekében, a kérelmező lakhatását illetően, egyetértésben a kérelmezővel.

Örülünk annak, hogy a családok elhelyezésének és biztonságának terén jelentős változásokat tapasztalhattunk az elmúlt egy év során. Kedvező fejlemény a családos lakórészlegek kialakítása és működtetése a befogadóállomásokon. Úgy tűnik, hogy a korábbi biztonsági problémák jelentősen enyhültek. Ugyanakkor fontos lenne, hogy a befogadóállomások a jelenleginél hatékonyabban működjenek a gyermekvédelmi jelzőrendszer részeként, másfelől a gyermekvédelmi intézményrendszer is lássa el feladatát a gyermekvédelmi törvény személyi hatálya alá tartozó, családban nevelkedő, menedékkérő kiskorúak védelme terén.

A kiskorúak iskoláztatása és oktatása (10. cikk)

Köteles a tagállam a kiskorúaknak (tanköteleseknek) a közoktatási rendszerbe bekapcsolódását a helyiekkel hasonló feltételek szerint lehetővé tenni. Az oktatás a befogadóállomásokon is megszervezhető. A közoktatásba bekapcsolódást legkésőbb a kérelem benyújtását követő három hónapon belül meg kell kezdeni (a nyári szünet sem tart három hónapig), de legkésőbb egy éven belül (pl. különleges oktatásra van szükség egyéni okokból).

Úgy gondoljuk, hogy a menedékkérő kiskorúak közoktatási rendszerbe való beilleszkedése több ponton nincs össz-

hangban az irányelvben foglaltakkal. Noha a közoktatási törvény általánosában előírja a kérelmező kiskorúak tankötelezettségét, a Magyarországon tartózkodás első évében a gyermeket csak a szülő kérésére kell beiskolázní. Tapasztalataink szerint az irányelv szerinti gyors beiskolázást nem annyira a szülők ellenkezése vagy érdektelensége akadályozza, hanem az iskolák elutasító hozzáállása, valamint az iskolába járás minimális feltételeinek (utazási, étkezési és tankönyvvásárlási támogatás) hiánya. További nehézség, hogy a megfelelő felzárkóztatás, kiegészítő foglalkoztatás nem megoldott a menedékkérő gyermekek esetében. A gyermekek iskolai előmenetelét hátráltatja a szülői támogatás hiánya, főként a nyelvi különbségek miatt, valamint az otthoni tanuláshoz gyakran nem megfelelő lakókörülmények. Az állami és a civil szervezetek egyaránt sokat tehetnek azért, hogy az iskolák attitűdje megváltozzon. Továbbá, az iskolába járás alapvető feltételeit ne csupán alkalmasságként vagy projektlapon, hanem a hazai menekültvédelmi rendszer szerves részeként, automatikusan kell biztosítani.

Foglalkoztatás (11. cikk)

Az állam meghatározhatja a kérelem beadásától számított maximális időt, ameddig a kérelmező nem vállalhat munkát. Ha az első fokú kérelem elbírálása, a kérelmezőtől független okokból, egy évnél hosszabb, a hatóságnak fel kell oldania ezt a tilalmat. Ha a menekült-eljárásban rendes fellebbezésre kerül sor, és az halasztó hatályú, úgy a foglalkoztatási tilalom fenntartható az elbírálás végéig. Az állam foglalkoztatási politikája részeként előnyben részesítheti a kérelmezőt.

A menedékkérők foglalkoztathatósága terén a hazai jogi szabályozás összhangban van az irányelvben foglaltakkal, sőt – a befogadóállomások területén biztosított munkavállalási lehetőségeket illetően – annál kedvezőbb. Fontos lenne azonban a befogadóállomásokon a foglalkoztatási lehetőségek tényleges kiaknázása. Tudomásunk szerint, amióta megszűnt az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának támogatása, nem foglalkoztatnak menedékkérőket a befogadóállomásokon. Megfelelő koordináció, valamint a hazai munkaerő-piaci viszonyokat tükröző bérézés bevezetése esetén a foglalkoztatott menedékkérők érdemben is hozzájárulhatnak a befogadóállomások szolgáltatásainak javításához, sőt még a munkavállalási hajlandóságuk is bizonyára változna.

Egészségügyi ellátás (15. cikk)

Az állam köteles gondoskodni arról, hogy a kérelmező a szükséges egészségügyi ellátást megkapja, ideértve a sürgősségi és az alapellátást, valamint a sajátos segítségre szorulókat ellátását.

Az egészségügyi ellátás terén a legfontosabb tennivaló, hogy bekerüljön a speciális pszichoterápiás segítségnyújtást igénylő menedékkérők ellátása a menekültügyi rendszerbe. Noha az irányelv előírja, hogy „a tagállamok a különleges elbánást igénylő kérelmezőnek biztosítják a szükséges orvosi, vagy egyéb ellátást”, a gyakorlatban ez nincs így. Pszichiátriai ellátásra csak a krízishelyzetben lévő menedékkérő jogosult, és akkor is csak az akut krízishelyzet elhárításáig. A jóval humánusabb és költséghatékonyabb, megelőző típusú gondoskodás csupán elszórtan, projektfinanszírozással és civil szervezetek közreműködése révén van jelen a hazai menekültellátásban. Ez azonban alapvetően állami feladat, amelyet a civil szervezetek tevékenysége legfeljebb kiegészíthet. Nehézkés továbbá a menedékkérők alap- vagy sürgősségi ellátásához tartozó gyógyszerellátás biztosítása. Hiába adottak a jogszabályi és pénzügyi feltételek, a gyógyszerárak többsége nem szolgálja ki a hozzá forduló kérelmezőket. Figyelemre méltó a BÁH ezen a területen tett erőfeszítése – a gyógyszeráraknak kiküldött tájékoztató levelekről van szó. Ha emellett szerződést kötnének a menedékkérők által gyakran látogatott néhány gyógyszerterárral, az nagyban elősegítené az ellátás zavartalan biztosítását és gyors finanszírozását.

Felügyelet nélküli kiskorúak (19. cikk)

Az állam köteles haladéktalanul jogi képviselőről, gyámhatósági képviselőről, továbbá gondviselő rokonról, helyettesítő családról vagy gyermekvédelmi intézményi ellátásról gondoskodni, minél kevesebb áthelyezéssel. Erőfeszítéseket kell tenni családja biztonságos felkutatására, továbbá a kiskorúakkal foglalkozók megfelelő képzésére.

A kísérő (gondoskodás és/vagy törvényes képviselő) nélküli kiskorúak elhelyezésével és ellátásával kapcsolatosan Magyarország – ha átmeneti időre is – az európai menekültügy élvonalába került a békéscsabai gyermekotthon létrehozásával. Példaértékű volt az állami és civil összefogás e megnyilvánulása, ami jelentős nemzetközi támogatást is élvezett az Európai Unió és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága részéről. Sajnálatos, hogy a biztató kezdet után a kibontakozás elmaradt. Az otthon – általunk jórészt ismeretlen okok

miatt – jelenleg nem működik rendeltetésszerűen. A BÁH és a működő civil szervezet közötti szerződést nem hosszabbították meg. Nincs arról tudomásunk, hogy a gyermekotthon működtetése szerepelne a magyarországi menekültügyi intézményrendszer fejlesztésére vonatkozó tervek között.

A kínzás és az erőszak áldozatai (20. cikk)

Az állam köteles a kínzás, erőszak áldozatait a szükséges bánásmódban részesíteni, tekintetbe véve az általuk elszenvedett sérüléseket, bántalmazást, megpróbáltatásokat.

Ahogy azt már az egészségügyi ellátással kapcsolatban is említettük, alapvető fontosságú a megkínzott, traumatizált menedékkérők szakszerű orvosi ellátása. Magyarországon ez kizárólag civil szervezetek által koordinált projekteken keresztül elérhető. Noha állami kötelezettségről van szó, sem a menekültügyi jogszabályok, sem pedig az állami intézmények nem foglalkoznak a kérdéssel. Mind az általános életminőség javítása, mind pedig a hatósági eljárás szakszerű és humánus lefolytatása szempontjából elengedhetetlen, hogy a menedékkérőket ne csak a fertőző testi betegségek, hanem az esetlegesen elszenvedett kínzás és bántalmazás szempontjából is vizsgálják, és pozitív eredmény esetén megfelelő kezelésben részesítsék, ahogyan arról az irányelv is rendelkezik.

Az irányelv bevezető részében megfogalmazott gondolatok támpontot adnak a menedékkérők magyarországi befogadását javítani szándékozó kormányzati és civil erőfeszítésekhez. Ezek szerint „meg kell állapítani a menedékkérők befogadásának azokat a minimumszabályait, amelyek általában elengedőkhöz, hogy számukra méltó életszínvonalat, illetve a valamennyi tagállam életfeltételeihez hasonló megélhetési feltételeket biztosítsanak”. Továbbá, „a menedékkérők befogadására vonatkozó feltételek összehangolásának hozzá kell járulnia a menedékkérők eltérő befogadási feltételek miatti másodlagos migrációjának korlátozásához”. Úgy véljük, hogy mindkét gondolat fontos üzenet a magyarországi menekültügy szereplői számára. Nem kell arra várni, hogy a minimális követelmények minimális teljesítése mellett a „jobban teljesítő” tagállamok fokozatosan „lerontsák” feltételeiket az átlagostól elmaradók viszonyainak szintéig. Ideje lenne érdemben megvizsgálni, vajon a befogadási körülmények alakulása milyen szerepet játszik a Magyarországon benyújtott menekültkérelmek évek óta tartó csökkenésében.

A hónap idézete

„Célszerű modellezni a bonosításig vezető hosszú és bürokratikus folyamatot azért, hogy kiszűrhessek az eljárásából mindazokat az elemeket, amelyek az állampolgárságot folyamodó határon túli magyarok számára szükségtelen kényelmetlenséget okoznak vagy megalázó helyzetbe hozzák őket” – nyilatkozta Avarkeszi Dezső (Népszabadság, 2005. január 13.). A bevándorlás és a honosítás szabályainak módosítását előkészítő kormány megbízott szeretné megvizsgálni az intézményi hátteret, az infrastrukturális feltételeket és a finanszírozást, érintve a belügyi, igazságügyi, külügyi, munkaügyi és pénzügyi tárca hatásköreit. Március végéig kell javaslatot tennie a szükséges módosításokra, és azt június végéig szeretné elfogadtatni a jogalkotóval. A témával frissen ismerkedő politikus úgy véli, hogy elsősorban rendeleti módosításokra lesz szükség, de a kétharmados törvények egyes módosítása sem lehet akadály. Vajon az összes, esetleg a nem határon túli, nem magyar külföldi szükségtelen kényelmetlenségének és megalázó helyzetének felszámolására mikor neveznek ki külön kormány megbízottat? Hogyan lehet kioperálni a rendészeti szabályokból a határon túli magyarokat? Sehogy, mert „bármilyen módosításnak összhangban kell lennie az uniós joggal” – azaz a nyilatkozó is sejtí, de csak burkoltan jelzi, hogy a felülvizsgálat etnikai alapon biztosan nem kezelhető.

Olvasnivaló

Európai Tükör

Az *Európai Tükör* 2004/7. számában Szajbély Katalin ízekre szedi a hazai antidiszkriminációs szabályozást, különösen pedig a 2003. évi LXXV. törvényt. Arra a következtetésre jut, hogy a szabályozás a hazai szankciórendszer szempontjából az európai közösségi normákhoz képest nem megfelelő.

A faji vagy etnikai megkülönböztetés, a munka világában a diszkrimináció tilalmáról szóló 2000/43/EK irányelv és a 2000/78/EK irányelv magyar jogba való átültetése hiányos, nagyban függ az eljáró hatóság típusától a kiszabható szankció, a hatékonyság és a visszatartó erő követelménye nem érvényesül. Megállapította, hogy „a szabályozás belső koherenciája nem megfelelő, és ez alkotmányossági problémákat is felvet. Mindenképpen szükséges lenne a leendő hatóság, valamint a munkaügyi és fogyasztóvédelmi hatóságok, illetve az általuk alkalmazható szankciók újragondolása, egységes alapokra helyezése.

Az irányelvekben, a szankciókkal szemben támasztott követelmények közül a legnagyobb problémák a hatékonyság kritériuma kapcsán adódtak. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség biztosításáról szóló törvény szankciórendszere ugyanis teljes mértékben figyelmen kívül hagyja a sérelmet szenvedett személyt ért sérelem orvoslásának szempontját. A rendelkezésre álló szankciók csupán eszmei elégtételt adhatnak az áldozatnak, tényleges egyenlőségi hely-

zetének helyreállítását azonban nem szolgálják.”

Ugyanebben a számban Asztalos Zsófia az uniós polgárok és családtagjai szabad mozgásáról szóló új irányelvet mutatja be, összevetve a némileg nagyobb változásokat tartalmazó tervezettel. Az irányelv 2004. április 30-án lépett életbe, és azt bevezetni 2006. május 1-ig kötelesek a tagállamok. Az együttdöntési eljárás eredménye a tervezetthez képest szerény, de fontos előrelépés, hogy az „új irányelv egységes szerkezetbe foglalja az uniós polgárok és családtagjaik jogait, és ezáltal kissé elmosza a polgárok különböző csoportjai közötti különbségeket, de azokat nem szünteti meg. Valódi újítást jelent a tartózkodás formalitásainak az enyhítése, a tartózkodás nyilvántartásba vételének szinte automatizmusa, valamint az állandó tartózkodási engedély intézményének a közösségi jogba való beemelése, amely vitathatatlanul megkönnyítheti a tartózkodás jogának gyakorlását.”

Konferencia – a gyermekek védelmében

A Menedék Egyesület 2005. január 18-án képzést szervezett Budapesten a gyermekvédelemben, az önkormányzati családsegítő szolgálatoknál dolgozó munkatársak számára, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság támogatásával.

A rendezvény célja, hogy rámutasson, milyen sajátos helyzetbe vannak a migráns családok, a menekült gyermekek, és a gyermekvédelmi jelző-

1% a menekültekért! Idén is várjuk mindazok személyi jövedelemadójának felajánlását, akik szívesen támogatják a menekült gyermekek segítését!

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület adószáma: 18072165-1-01

Konferencia

– a nonprofit szektor jogi helyzete

A Szegedi Egyetem Európai Tanulmányok Központja 2005. január 20-án konferenciát tartott a vajdasági és a Csongrád megyei civil szervezetek számára a nonprofit szektor jogi helyzetéről.

A szegedi rendezvényen igen sok példát hallhattunk arról, hogy a háborús menekültek megjelenése miként hatott a civil szerveződésekre, és mennyire azonos a munkanélkülikle, romákkal, a hajléktalanokkal és a menekültekkel foglalkozó társadalmi szervezetek gondja, tapasztalata a határ mindkét oldalán.

Változó Világ

Megjelent a Változó Világ zsebkönyvsorozat újabb kiadványa, amely az államhatárok történetét, jellegét, jogi és fizikai szerepét foglalja össze. Sallai János már régóta kutatja és teszi közzé a valódi és képletes határterületet. Különösen a Kárpát-ménencében és több tudományterületet szempontjából érdekes, mi választ el és köt össze egymással szomszédokat, igazgatási és ellenőrzési rendszereket.

Románc a menekülttáborban

Mesterházy Lili készített interjút az Index (2005. január 24.) olvasói számára John Nealon amerikai filmmel, akinek *Goodbye Hungaria* című dokumentumfilmjét Bostonban mutatták be, a Human Rights Watch fesztiválon. Kár, hogy a Magyarországon játszódó történetet az emberi jogi filmek decemberi szemléjén nem vetítették, de talán jövőre felkelti a rendezők figyelmét a mű. A film egy amerikai lány és egy palesztin fiú szerelmének története, a helyszín a debreceni menekülttábor. A kilencvenes évek végén egy fiatal amerikai lány, Charu Newhouse európai útra indult, valamiféle világtúrára. Így jutott el Magyarországra, ahol jelentkezett a Vöröskeresztnél. A debreceni menekülttáborba küldték. Ő lett a tábor egyetlen önkéntese. Az amerikai filmmel pedig még Budapesten találkozott.

– 1998-ban ismerkedtem meg Charuval egy budapesti diákszálláson. Mesélt a menekültek helyzetéről, a táborról, és a munkáról, amit Debrecenben végzett. Éppen Európában utazgattam egy kamerával a kezemben, és összevissza forgattam mindenféléről, kerestem a sztorit, amiből összeállhat egy film. Ott és akkor megtaláltam. Azonnal tudtam, hogy követnem kell Charut a táborba, és így is történt. Azt persze nem tudtam, pontosan mire számíthatok. Maga az a tény, hogy vannak menekülttáborok Magyarországon, megdöbbentett. Először arra gondoltam, csinálók egy tájékoztató jellegű mozit a magyar menekültügyi helyzetről, aztán arra, hogy Charu lesz a középpontban. Aztán megtörtént az, amire senki nem számított: Charu és Abed, a tábor egyik palesztin lakója egymásba szerettek. A végső verzióban Abed a főszereplő, az ő története viszi előre a filmet – egyszerűen így alakult.

– Mit tapasztalt, hogyan viszonyultak a magyarok, a debreceniek a tábor lakóiboz?

– Mindenféle emberrel találkoztam, más-más volt a reakció. Meg kell, hogy mondjam, nagyon sok magyart, sőt, debrecenit ismertem meg, akik nem is tudtak a menekülttábor létezéséről. Volt olyan tolmácsom is, akinek nem sok elképzelése volt arról, mit keresnek ezek az emberek ebben a táborban, de ennek ellenére együtt érzett velük. Olyan embert is láttam, aki a tábor alkalmazottja volt, de nem igazán törődött a táborlakókkal.

– Mennyire volt nehéz leforgatni ezt a filmet? Nem ütközött ez valamilyen biztonsági előírásba?

– Amikor először engedélyt kértem, hogy filmezhessenek a tábor területén, azt mondták, várjak néhány napot. Azt hiszem, azt gondolták, nem lesz türelmem kivárni ezt az időt. Megadtam ne-

kik a diákszálló címét, és vártam. Néhány hét múlva megkaptam az engedélyt – egyetlen napra. Később ezt meghosszabbították egy hónapra, de nem alhattam a táborban, így hát kivettem Debrecenben egy hotelszobát. A tábor igazgatónöje azt is megmondta, hogy kapok egy tolmácsot, mert nem tudok majd angolul beszélni a menekültekkel. Persze hamar kiderült, hogy sok menekült beszél angolul, de egyikük sem ért magyarul... Emlékszem, rendeltem egy kamerát Amerikából, de fennakadt a vámon. Megkértem az egyik újdonsült magyar barátomat, aki abban a hotelben dolgozott, ahol laktam, hogy segítsen. Azt válaszolta, hogy két lehetőség van: a legális és az illegális megoldás – az első hetekbe telhet, a másik napokba. Azt hittem, az utóbbi sok pénzembe fog kerülni, úgyhogy meg is kérdeztem, mi az ára. Erre azt felelte, semmi. És tényleg, néhány napon belül nálam volt a kamera, semmibe sem került. Ma se tudom, pontosan mi történhetett, de akkor úgy éreztem, ez a kis epizód jól jellemzi a magyarországi állapotokat.

– A *Goodbye Hungaria* mégis első-sorban szerelmi történet. Hogyan sikerült a két szerelmes, Charu és Abed bizalmába férkőznie és megörökítenie legmeghittőbb pillanataikat?

– Nagyszerűek voltak, és mindkettőjünkkel szoros barátságba kerültem. Úgy érzem, megnyíltak nekem. Hamar az életük részévé váltam, és a tény, hogy volt nálam egy kamera, nem zavarta őket egyáltalán. Soha nem kértem, hogy csináljanak ezt vagy azt, csak itt-ott feltettem egy kérdést. Nagyon kicsi kamerával dolgoztam – gyakorlatilag elfért a zsebemben. Azt hiszem, úgy tekintettek rám, mint a barátjukra, és nem úgy, mint egy dokumentumfilmre, aki filmet forgat róluk.

– Hogyan változtatta meg ez a film az életét?

– Rengeteget tanultam. Saját szemmel láttam, hogyan kavarja fel az absztrakt világpolitika emberek valószínű, mindennapi életét. Sok tényező befolyásolta a magyarországi menekültek életét: a harmadik világ nyomora, a Kelet- és Nyugat-Európa között feszülő ellentétek, a posztkommunista állapotok. Néha nehéz átlátni, mi miért történik, de úgy érzem, ma egy kicsit közelebb állok az igazsághoz. Megtanultam tisztelni az emberi lélek erejét, a kitartást és az alkalmazkodás különleges képességét. Egy menekült sem törődött bele a sorába; mindannyian azt tették, ami számukra és a szeretteik számára a legelőnyösebb megoldást kínálta – az igazságtalan nemzetközi szabályzatok és törvények ellenére. Tisztelem ezeket az embereket.

– Milyen a *Goodbye Hungaria* amerikai fogadtatása?

– Jók a visszajelzések. Az embereket meghatja a film, különösen a befejezés. Abed és Charu története nem Debrecenben ért véget: sok-sok megpróbáltatás után sikerült amerikai vízumot szerezni Abednek, aki soha egyetlen országnak hivatalosan nem volt állampolgára. Amikor végül megérkeztek Amerikába, megkérte Charut, hogy vigye el őt a World Trade Center tetejére, mert látni akarta a világot egy felhőkarcoló tetejéről. 2001-et írtunk. Néhány hét múlva leomlottak a tornyok. Utána hónapokig nem tudtam az anyaghoz nyúlni. A végső, megváltott változat két évvel később készült el. Tavaly júniusban volt a bemutatója a New York-i Human Rights Watch filmfesztiválon, és csak nemrég kezdtem nevezni a különböző szemlékre. Egyre nagyobb visszhangja van, elégedett vagyok.

– Ez az első független filmje. Ez azt is jelenti, hogy egyedül intézi a film forgalmazását. Gondolt már arra, hogy Magyarországra is elbozza?

– Nagyon szeretném a filmet Magyarországon is bemutatni. Nem vagyok benne biztos, milyen helyi fesztivál lenne erre a legmegfelelőbb, talán segíthetne ebben. Az is eszembe jutott, hogy leadhatná akár egy magyar televíziós csatorna is. Remélem, tetszeni fog a magyaroknak.

A lap kiadását és megjelenését az Európai Menekültügyi Alap támogatta.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit • Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
• A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft. • Tipográfia, tördelés: Beck Bajánka • Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy a szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDEK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.**

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

XI. évfolyam 2. szám

2005. február

Új diákigazolványok

A 17/2005. (II. 8.) kormányrendelet értelmében diákigazolványt kapnak, némileg módosult szabályok szerint

- a közoktatási törvény szerinti tanköteles, a közoktatásban részt vevő tanulók;
- a felsőoktatásban hallgatói jogviszonnal rendelkezők hallgatók;
- a Magyarországon kívüli székhellyel rendelkező közoktatási, illetve felsőoktatási intézménnyel tanulói, illetve hallgatói jogviszonyban álló magyar állampolgárságú tanulók, illetve hallgatók, ha a működés országában az intézmény államilag elismert, illetve Magyarországon működő intézményként azt nyilvántartásba vették, működését engedélyezték;
- a kormányközi és más oktatási együttműködési megállapodás vagy egyezmény alapján magyarországi oktatási intézményben tanuló, rész-képzésben részt vevő külföldi tanulók, illetve hallgatók;
- a Balassi Bálint Intézetben képzésben résztvevők.

A tanulónak, illetve hallgatónak egyidejűleg csak egy diákigazolványa (állandó vagy ideiglenes) lehet. Az állandó igazolvány lehet nappali, esti, levelező és távoktatásos tanulmányokat igazoló diákigazolvány. Érvényességi ideje a tanulói jogviszony megszűnését követő

október 31-ig vagy március 31-éig tart, attól függően, hogy melyik félévben szűnt meg a jogviszony. Az állandó közoktatási és felsőoktatási diákigazolvány műanyag kártya, egyedi azonosítóval ellátott közokirat, amely biztonsági okmány. A legfőbb adatokat lézergravírozással, az érvényesítő matricát ragasztással kell feltüntetni.

Az állandó felsőoktatási diákigazolvány a diák fényképét, valamint elektronikus adathordozó egységet (chip) is tartalmaz, amelyen az Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság által megbízott jogi személy közreműködésével rögzítik a diákigazolvány adatait, a gyártási sorozatszámot (CSN), továbbá az érvényesítő jelet.

A TARTALOMBÓL:

- Adós – maradj!
- Nyelvhasználat a gyakorlatban
- Elmaradnak a kínai látogatók
- A Hágai programról
- Mit mutatnak a felmérések?
- Határon innen és túl

Változott a civilek támogatása

A Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény alkalmazását egy meglehetősen terjedelmes, a pályázatok beadását, elbírálását meghatározó rendelet szabályozza. A kormányrendelet módosult, mert a támogatási igények zömét hibásan adták be, így a rendszert ésszerűsíteni kellett.

A 18/2005. (II. 10.) kormányrendelet például kimondja, hogy a legalább 30

napos határidejű pályázati felhívásnak, illetve az egységes támogatási elvek alapján igényelhető támogatásokról szóló tájékoztatónak tartalmaznia kell

- a támogatás célját,
- az odaítélhető támogatás összegére vagy kereteire vonatkozó rendelkezést,
- a támogatásban részesítés feltételeiről szóló tájékoztatót,
- a támogatás iránti kérelem benyújtásának határidejét, helyét és módját,
- a támogatás iránti kérelem azon tartalmi elemeiről szóló tájékoztatót, amelyek hiánypótlás keretében nem pótolhatók,
- a támogatás iránti kérelem elbírálásának rendjéről, szempontjairól, határidejéről és az eredmény közlésének módjáról szóló tájékoztatót,
- a támogatás felhasználásának és a beszámolás rendjének alapvető szabályairól szóló tájékoztatót.

A támogatási kérelmek tartalmi elemei is ehhez igazodnak. Az Alapprogramból nyújtott támogatások kedvezményezettjeinek nevét, a támogatás típusát, célját, valamint a támogatási összeget az Alapprogram internetes honlapján közölik.

Magyaroknak zárt terület

A Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal kiadott tájékoztatója (*Gazdasági Közlöny*, 2005/1. szám) felsorolja, hogy Németországban a vállalkozási exporttevékenységet folytató magyar cégek (számuk évente maximált) mely területeken nem vállalkozhatnak, illetve mely területekre nem vihetnek ki magyar munkavállalókat a megnyert megrendelés ellenére sem. A Szövetségi Munkaügyi Ügynökség 2005 első negyedévében munkaügyi kerületek szerint határozta meg a zárt területeket, amelyek száma mintegy két tucat. Ilyen például Rostock, az Odera melletti Frankfurt, Halle, Wittenberg vagy éppen Erfurt környéke. Így a magyar munkavállalók e területeken az építőipari munkavégzéshez csak a területileg illetékes munkaügyi hivatalok felmentő igazolása alapján kaphatnak (mégpedig Frankfurtban) munkavállalási engedélyt.

Adós – maradj!

A Legfelsőbb Bíróság ítéletéből (BH. 2005/40.) kiderül, hogy igenis van jelentősége annak, hogy valaki köztartozást felhalmoz: nem kap útlevelet.

A Belügyminisztérium Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatala Hatósági és Felügyeleti Főosztályának Hatósági Osztálya 2001. június 15-én elutasította annak az útlevel iránti kérelmét [1998. évi XII. törvény, 19. § (1) bekezdés a) pontja és 16. § (1) bekezdés e) pontja], akivel kapcsolatosan az APEH Megyei Igazgatósága 2001. április 26-án tájékoztatta az elsőfokú útlevelhatóságot: az illetőnek jogerős hatósági határozattal 11 045 645 forint adótartozása áll fenn. A kérelmező fellebbezett, és bejelentette, hogy az adóhatóság 2001. február 15-én meghozott határozatával az adótartozást behajthatatlanság címén törölte, így az megszűnt.

A hivatal mégis jóváhagyta 2001. október 4-én az elsőfokú határozatot, mert az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény 94. § (2) bekezdése értelmében a végrehajthatatlanság címén törölt tartozás újból előírható a végrehajtáshoz való jog elévülési idején belül. Ennek egyetlen feltétele, hogy a tartozás behajthatóvá váljon.

Az utazni vágyó keresetet nyújtott be a határozat felülvizsgálata és hatályon kívül helyezése iránt. Az elsőfokú bíróság a határozatot hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelezte. Ítélete indokolása szerint a külföldre utazás korlátozásának három együttes feltétele van. Az egyik feltétel az adótartozás fennállása, a második a tartozás jogerős határozattal történő megállapítása, a harmadik pedig az a feltétel, hogy az adótartozás összege meghaladja a tízmillió forintot. Ebben az esetben az első feltétel, azaz az adótartozás fennállása nem állapítható meg. A törvény 16. § (1) bekezdés e) pontja alkalmazására az egyik törvényi feltétel hiányában jogsértően került sor, mert az adóhatóságnak az adótartozás törlesztését előíró határozata folytán az adótartozás nem áll fenn. Az adótartozás törlése behajthatatlanság címén az adótartozás megsemmisítésével jár. Ezen a tényen nem változtat az sem, hogy a már törölt adótartozás újból feléledhet, mert az adótartozás újbóli előírása megkívánja az adóeljárási törvény 75. § (3) bekezdése szerinti alakoszerű határozatot, azonban ilyen határozatot az ügyben a határozat meghozataláig nem hoztak, ezért az illetőnek adótartozása nincs.

A jogerős ítélet ellen a hatóság nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, amelyben kérte a jogerős ítélet megváltoztatását, a kereset elutasítását. Rendkívüli jogorvoslati kérelmét a Polgári perrendtartás (Pp.) 270. § (2) bekezdés b) pont

ba) alpontjára alapította, és abban az elvi jelentőségű jogkérdésben kérte a Legfelsőbb Bíróság döntésének meghozatalát: vajon az elévülési időn belül az adótartozást fennállónak kell-e tekinteni abban az esetben, ha az adótartozást behajthatatlanság címén törölték, és ennek megfelelően az útlevel iránti kérelem elutasítható-e az útleveletörvény 16. § (1) bekezdés e) pontja alapján. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság tévesen foglalt állást abban a kérdésben, hogy az adóhiányból eredő adótartozás behajthatatlanság címén való törlése esetén az adótartozás nem áll fenn. Így álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti az adóigazgatási törvény 94. § (1) és (2) bekezdését, valamint az útleveletörvény 16. § (1) bekezdés e) pontját, (3) bekezdését.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el. Ekkor kimondta, hogy a felülvizsgálati kérelem alapos. A per iratai alapján azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság tévedett: a felperes esetében a behajthatatlanság címén törölt adótartozás megszűnt adótartozásnak tekinthető, és így a felperes külföldre utazása nem korlátoz-

ható az útleveletörvény 16. § (1) bekezdése alapján. Az útlevelkérelem elbírálásakor mind az útlevelről, mind az adóigazgatási eljárásról szóló törvény rendelkezéseit együttesen kell értelmezni és alkalmazni. Az adótartozás az esedékes-ségkor meg nem fizetett adó, és az adótartozás a végrehajtási jog elévüléséig akkor is fennáll, ha azt behajthatatlanság miatt törölték, mivel az adótartozást újból elő kell írni, ha az időközben végrehajthatóvá válik. Mindezek alapján az adótartozás behajthatatlanság címén való törlése nem jelenti azt, hogy törlés következtében az elévülési időn belül az adót nem kell megfizetni, illetve végrehajtás útján azt nem lehet kikényszeríteni. A törlés a végrehajtási eljárás átmeneti – ismételt behajthatóságig való – leállítását jelenti, az adótartozás fennállása mellett. Mindezek alapján a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott jogszabályokat megsértette, ezért azt a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte.

Mindez alátámasztja, hogy a menekültek, hontalanok útlevelének kiadásán ne a magyar jogot alkalmazzák, noha kicsi az esélye annak, hogy ők ekkora köztartozást egyáltalán képesek legyenek valaha is felhalmozni.

Tudja-e?

Tudja-e, hogy az Európai Parlamentben ülő magyar képviselők mely bizottságnak a tagjai? A migráció sokrétősége miatt nem tudunk válogatni, így teljes listát adunk.

Külgügyi Bizottság	Schöpflin György Szent-Iványi István
Fejlesztési Bizottság	Dobolyi Alexandra
Nemzetközi Kereskedelmi Bizottság	Glatfelder Béla
Költségvetési Bizottság	Surián László
Költségvetési Ellenőrző Bizottság	Pálfi István Fazakas Szabolcs
Gazdasági és Monetáris Bizottság	Becsey Zsolt
Foglalkoztatási és Szociális Bizottság	Óry Csaba
Közlekedési, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottság	Olajos Péter Hegyi Gyula
Ipari, Kutatási és Energiaügyi Bizottság	Gyürk András
Belső Piaci és Fogyasztóvédelmi Bizottság	Szájer József Herczog Edit
Közlekedési és Idegenforgalmi Bizottság	Barsiné Pataky Etelka
Regionális Fejlesztési Bizottság	Gurmai Zita Pálfi István Harangozó Gábor
Mezőgazdasági Bizottság	Tabajdi Csaba
Kulturális és Oktatási Bizottság	Schmitt Pál
Jogi Bizottság	Lévai Katalin
Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság	Gál Kinga Járóka Livia Kósóné Kovács Magda
Női jogi és Esélyegyenlőségi Bizottság	Gurmai Zita Járóka Livia
Petíciós Bizottság	Dobolyi Alexandra Gyürk András
Emberi jogi albizottság	Schöpflin György Szájer József Tabajdi Csaba

Nyelvhasználat a gyakorlatban

A Legfelsőbb Bíróság ítélete (BH, 2005/8.) rámutat arra, hogy a külföldi bűnelkövetőt még az ág is húzza. Az ítélet tábla az emberrablás büntette miatt N. T. C. ellen folyamatban levő büntetőügyben, a 2004. szeptember 6. napján kelt végzéssel – az Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda Rt. számláinak egyidejű megküldésével – felhívta a fellebbviteli főügyészséget: állapítsa meg az általa előterjesztett ügyészi indítvány vietnami nyelvre való fordításával kapcsolatban felmerült díjat.

A felhívás azt is tartalmazta, hogy az adott összeget a fellebbviteli ügyészség bűnügyi költség előlegezése címén utalja át. A végzésben kifejtett álláspont szerint az 1998. évi XIX. törvény (Be.) 9. § (3) bekezdése értelmében a hivatalos irat lefordításáról az a hatóság gondoskodik, amelyik azt kibocsátotta, a fordítást pedig a fellebbviteli főügyészség rendelte meg, ezért a költségeket is előlegezni tartozik.

A végzés ellen, annak téves rendelkezése miatt a fellebbviteli főügyészség élt fellebbezéssel, amelyet a legfőbb ügyész átiratában fenntartott. Álláspontja szerint a Be. 105. §-ának (6) bekezdése és a 21/2003. (VI. 24.) IM-PM-BM együttes rendelet 1. §-a (1) bekezdésének c) pontja értelmében a másodfokú ügyészi indítványnak a terhelt anyanyelvére való lefordításával kapcsolatban felmerült díj megállapítása, valamint ennek a bűnügyi költségnek az előlegezése a fellebbviteli ítélet tábla feladata.

A Legfelsőbb Bíróság úgy találta, kétségtelen, hogy az iratoknak az ítélet táblára felterjesztése során a másodfokú ügyészi álláspontot tartalmazó átiratnak a terhelt anyanyelvére történő lefordítását a fellebbviteli főügyészség rendelte meg az Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Rt.-től. A fordításról a számlát is e főügyészség nevére állították ki. Ebből, eltérő jogi rendelkezés hiányában, az általános számviteli szabályok szerint az következne, hogy a fordítással kapcsolatos bűnügyi költséget a megrendelő köteles előlegezni, és a fordítónak kifizetni. A költségek felmerülésének időpontjában már hatályos eljárásjogi rendelkezések azonban ettől eltérő megoldást írnak elő.

A Be. 9. § (3) bekezdése értelmében annak a hivatalos iratnak a lefordításáról, amelyet törvény szerint kézbesíteni kell, az a bíróság, ügyészség, illetőleg nyomozó hatóság gondoskodik, amelyik a hivatalos iratot kibocsátotta. A Be. 114. § (3) bekezdése értelmében a Be.-nek a szakértőre vonatkozó rendelkezései a tolmácsra és a szakfordítóra is irányadóak. A Be. 105. § (6) bekezdése úgy szól, hogy a szakértő díját a kirendelő, illetőleg az a bíróság,

ügyészség vagy nyomozó hatóság állapítja meg, amely előtt az eljárás folyik.

A Be. 604. §-a (2) bekezdésének c) pontja ugyanakkor felhatalmazza az igazságügyi minisztert arra, hogy a pénzügyminiszterrel és a belügyminiszterrel együttesen, valamint a legfőbb ügyéssel egyetértésben, rendeletben szabályozza a bűnügyi költségek előlegezését. E felhatalmazás alapján a 21/2003. (VI. 24.) IM-PM-BM együttes rendelet 1. §-a (1) bekezdésének c) pontja előírja, hogy a bűnügyi költséget – ha a jogszabály kivételt nem tesz – a rendelkezésére álló költségvetési fedezet terhére, a vádemelést követően a bíróság előlegezi. Ez alól csak az jelent kivételt, ha a vádemelés után a nyomozó hatóság nyomozást végez.

A büntetőeljárás sajátos tagozódásából következik, hogy a büntetőeljárásban eljáró szervek – nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság – az eljárásnak csak abban a szakaszában előlegeznek költségeket, amelyekben az eljárásukkal kapcsolatos bizonyítási vagy más per-cselekmény felmerül. A Be. 9. §-ában meghatározott anyanyelv-használat gyakorlati megvalósulása azonban óhatatlanul olyan kivételes helyzetet teremt, amelyben a perbeli indítványok lefordításakor az ügyészségen merül fel a bűnügyi költség, jóllehet a büntetőeljárás már a bírósági szakaszba lépett. Ebben a sajátos helyzetben is az ismertetett rendelkezések határozzák meg, mely szervnek a kötelessége a fordítási díjnak mint bűnügyi költségnek a megállapítása és előlegezése. E rendelkezések nyelvtanilagai értelme szerint egyértelmű: a vádemelést követően a főügyészség indítványát tartalmazó átiratnak a terhelt anyanyelvére való lefordításával járó költséget – függetlenül attól, hogy a fordításról az ügyész volt köteles gondoskodni – az ügyben eljáró bíróság állapítja meg és előlegezi.

A fordító (tolmács) igénybevételével kapcsolatos feladatok – gondoskodás, díjmegállapítás, költségelőlegezés – az ismertetett jogszabályokban világosan elhatároltak. Ezért sem vonható le következtetés arra, hogy a fordításról történő gondoskodásnak a Be. 9. § (3) beke-

désében szabályozott kötelezettségében fogalmilag benne foglaltatik a fordítói díj megállapításának és előlegezésének a kötelezettsége is.

A Be. 9. § (3) bekezdése nem értelmezhető akként sem, hogy a jogalkotó el kívánt térni a fordítási díjjal kapcsolatban a költség-előlegezésnek a már hivatkozott együttes rendelet 1. § (1) bekezdés c) pontjában ismertetett általános szabályától. Ezért a fordítási díj előlegezését arra a szervre terhelte, amely a büntetőeljárás rendjén a hivatalos irat fordítását elrendelte, függetlenül attól, hogy a büntetőeljárás a vádemeléssel már bírósági szakaszba került. Az ilyen következtetés már azért sem lenne helyes, mert ebben az esetben a 21/2003. (VI. 24.) IM-PM-BM együttes rendelet 1. §-ának viszonyában a Be. 9. § (3) bekezdése kivételként jönne szóba, a kivételes szabály „gondoskodik” fogalmának a díjelőlegezés köteleességét is felölelő, azaz kiterjesztő értelmezése pedig nem megengedett.

A Legfelsőbb Bíróság megjegyzi továbbá: az ítélet tábla végzése tévesen hivatkozott a jogvita alapját képező perrendi jogkérdés eldöntésénél a Legfelsőbb Bíróság korábbi, más végzésére. E végzés ugyanis – indokolása szerint – a Be. 9. § (3) bekezdésének értelmezése körében kizárólag abban az eljárásjogi kérdésben foglalt állást, hogy a vádemelést követően melyik szerv – az ügyészség vagy a bíróság – köteles gondoskodni a vádiratnak vagy más ügyészi indítványnak a terhelt anyanyelvére való lefordításáról.

Az előbbieken kifejtettek szerint tévedett az ítélet tábla, amikor végzésével a fordítói díj megállapítására és előlegezésére a fellebbviteli főügyészséget lényegileg kötelezte. Ezért a Legfelsőbb Bíróság a Be. 375. § (1) bekezdése alapján a végzését hatályon kívül helyezte.

Szegény vietnami vádlott, vajon ebből mit értett meg?

Konferencia

A Magyar Munkajogi Társaság az ELTE dísztermében (Jogi Kar) konferenciát szervez a munkaerőpiacon alkalmazandó egyenlő bánásmódról és a diszkriminációról 2005. március 9-én 15.00 órakor. Előadását tart Kaltenbach Jenő országgyűlési biztos, Kollonay Csilla tanszékvezető, Gyulavári Tamás egyetemi docens.

Egységes vezetői jogosítvány a cél

Az Európai Parlamentben 2005. február 22-én első olvasatban, nagy többséggel támogatták a Bizottság javaslatát: legyen egységes jogosítványa az autósoknak húsz éven belül. Jelenleg 110 különböző vezetői engedély van forgalomban az Európai Unió tagállamaiban.

A készülő irányelv értelmében a papírból készült jogosítványokat tíz, a kártyákat pedig húsz év alatt cserélnék be az egységes okmányra. Ez küllemében leginkább egy plasztikkártyára hasonlítana. Az EU szándékai szerint az új jogosítványok biztonsági okmányok lennének, kizárva a hamisítás lehetőségét. Újfajta biztonsági elem lesz a háttérmenta, a lézergravírozás, a speciális hologramok és a digitális vízjel, de a tagállamoknak lehetősége lesz arra, hogy kiegészítő biztonsági elemeket vezessenek be, sőt a vezetői engedélyben elhelyezett mikrochipen további információkat tároljanak. A „jogosítványturizmus” megakadályozására a

tagállamok megállapodtak abban is, hogy létrehoznak egy olyan hálózatot, amelynek révén információt cserélhetnek az általuk kiállított, kicserélt vagy pótoló vezetői engedélyekről. Az új jogosítvány bevezetésének egyik legfőbb oka éppen a hamisítások megakadályozása volt. Emellett az új szabályozásban kiemelt szerepet játszik az uniós autósok valóban szabad mozgásának biztosítása és az európai közúti biztonság megerősítése. Fontos szempont volt azonban az is, hogy a tagállamok gátat vessenek a „jogosítványturizmusnak”. Így a készülő jogszabály kimondja, hogy a tagállamok nem adhatnak ki vezetői engedélyt annak a kérelmezőnek, aki már rendelkezik érvényes jogosítvánnyal. Így például egy másik hatóság elutasíthatja majd annak a magyar állampolgárnak a kérelmét, akinek a jogosítványát itthon korlátozták, visszavonták vagy bevonták. (Figyelő, 2005. február 25.)

Újabb alkotmánymódosítás a láthatáron

A bel- és igazságügyi miniszterek tanácsa 2005. február 24-én vitatta meg azt a jogszabály-tervezetet, amelynek célja, hogy hatékonyabban lehessen fellépni a rasszizmus és az idegengyűlölet ellen. A határozattervezet a hatályos magyar jognál szigorúbb, ám életbelépéséhez a 25 állam egyetértése kell. Az igazságügyi miniszter, aki a magyar kormányt képviselte az ülésen, úgy nyilatkozott, hogy teljes egészében támogatja a tervezetet. Olyannyira, hogy a kormány hamarosan a magyar alkotmány módosítását fogja javasolni az Országgyűlésnek; az ugyanis olyan szigorúan védi a véleménynyilvánítás szabadságát, hogy nem tenné lehetővé ennek az uniós határozatnak a magyarországi bevezetését.

Az Alkotmánybíróság döntése szerint az Alkotmány jelenleg csak olyan esetben teszi lehetővé a véleménynyilvánítás korlátozását a közösség elleni izgatás okán, ha az „nyilvánvaló és egyértelmű” veszélyt jelent bizonyos nemzeti, vallási vagy más közösségekre. Az uniós határozattervezet viszont ennél messzebb megy, és például már a rasszista róplapok terjesztését is büntethetővé tenné. Ezért a határozat magyarországi alkalmazásához „fel kell puhítani” a magyar alaptörvény azon cikkét, ami a véleménynyilvánítás szabadságát biztosítja. Petrétei József ezt azzal indokolta, hogy Magyarországon az elmúlt években annyira megerősödött az idegengyűlölet és a rasszizmus, hogy határozottabb szabályozásra van szükség. Mint emlékeztet, a magyar kormány korábban már tett is

erre kísérletet, de az Országgyűlés nem támogatta a kezdeményezést.

Az eredetileg 2001-ben benyújtott és még jelenleg is vitatott uniós határozattervezet másik érdekes pontja az önkényuralmi jelképekkel foglalkozik. A Tanács soros luxemburgi elnöksége az önkényuralmi jelképek tiltását javasolja Európa-szerte, noha annak pontos meghatározását, hogy mi minősül annak (például sarló-kalapács, horogkereszt), az egyes államokra bízta. De a javaslatnak még így sincs sok esélye: a csütörtöki ülésen felszólaló tagállamok közül legalább hatan elleneztek az egészet (Olaszország, Nagy-Britannia, Lettország, Németország, Finnország és Magyarország). A határozattervezet most visszakerül munkacsoport szintre. (www.bruxinfo.hu)

Útlevelecsere milliárdokért?

Jövő nyáron be kell vezetni a biometrikus adatok rögzítésére is alkalmas útlevelet Magyarországon – jelentette be a belügyminiszter az Országgyűlés európai integrációs bizottságának február 22-én tartott ülésén (Népszabadság, 2005. február 23.).

A miniszter elmondta, hogy a 2004-ben elfogadott uniós norma szerint a közösség valamennyi tagállamában új úti okmányt bocsátanak ki, amely első lépésben a tulajdonos digitalizált arc-képét, 2008-tól pedig már az elektroni-

Idegen + rendészet

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) adatai szerint (Népszava, 2005. február 22.) csökken az illegális bevándorlás Magyarországon.

A hivatal vezetője szerint 13 százalékkal csökkent a kiutasítások száma, de így is több mint 4000 esetben kellett kiutasítani külföldieket az országból. A főigazgató elmondta: 2004-ben csökkent az idegenrendészeti őrizet, valamint a kiutasítást előkészítő őrizetelrendelésének száma, de a kitoloncolások száma is csaknem a felével csökkent 2003-hoz képest. Összesen több mint 6600 külföldit állítottak elő, többségüket engedély nélkül munkavállalás miatt. Szabálytalan foglalkoztatásért a munkáltatókkal szemben 81 esetben szabtak ki közrendvédelmi bírságot, összesen 42 millió forint összegben. Tavaly 33 százalékkal csökkent a Magyarországra érkező menekültek száma is, összesen 1600 menedékkérőt regisztráltak. Zömük Európán kívüli országokból érkezett. Illegálisan 1146-an, legálisan pedig 454-en érkeztek Magyarországra. A főigazgató ismertetése szerint a magyar menekültügyi helyzet alakulása ellentmond az európai tendenciáknak. Ausztriában például több mint 30 ezer, Szlovákiában pedig több mint 11 ezer menedékjog-kérőt regisztráltak. Mindezt azzal magyarázta, hogy megváltoztak a migrációs útvonalak, inkább az Ukrajna-Lengyelország útvonalat veszik igénybe az embercsempészekkel az Európai Unióba bejutó menedékkérők. A főigazgató kiemelte: ebben jelentős szerepet játszik az, hogy komoly mértékben fejlesztették a külső határok őrizetét Magyarországon, vagyis szinte hermetikusan lezárták a menekülők elől a határt.

kus formában rögzített ujjnyomatát is tartalmazza. A rendszer bevezetésének költségei tízmilliárd forintra tehetőek. Ennek az összegnek egy részét már a 2006-os költségvetésnek tartalmaznia kell. Az útlevelek módosítását leginkább az Egyesült Államokban bevezetett szigorításokkal magyarázzák, mert csak azoknak az országoknak a polgárait számíthatnak vízmentes beutazásra, amelyek bevezetik a biometrikus azonosítókat is tartalmazó úti okmányt.

Elmaradnak a kínai látogatók

Úgy telt el a holdújév soknapos ünnepe, hogy egyetlen turista sem érkezett Kínából Magyarországra. Ez negatív rekord, különösen ahhoz képest, hogy ugyanakkor Nyugat-Európában szokatlanul sok kínai turistáskodott (Népszabadság, 2005. február 23.) Igaz, azért nem szerveztek gazdatüntetést, mert nem érkezett meg a januárban felvetett 15 ezer vendég Pekingből Feriegyre.

Tavaly ugyanennyien érkeztek a közvetlen légi járattal Budapestre, de a februári holdújév napjaiban egyetlen utas sem jött Kínából turistavízummal Magyarországra. Ennyire sikertelenek vagyunk? Felesleges volt a kínai turisták érdeklődésének a felkeltése?

A Magyar Turizmus Rt. már évekket ezelőtt kiadta és eljuttatta Pekingbe első kínai nyelvű ismertetőjét a honi turisztikai kínálatról, majd meghívott és kalauzolt az országban újságírócsoportokat, vendégül látta kínai utazási irodák képviselőit, és össze is hozta őket magyar kollégákkal, részt vett egy sor Kínában rendezett turisztikai vásáron, kiállításon.

Az igyekezet ellenére még azt sem bírtuk kihasználni, hogy Magyarország az egész Európai Uniót megelőzve szerepelt a kínai hatóságok által engedélyezett, tehát a csoportosan meglátogatható országok listáján. Most, hogy már távolról sem élvezzük az első előnyt, a kínaiak távolmaradására akad jó magyarázat: már miért is jönnének hozzánk, amikor a schengeni országok egész csoportjába kaphatnak egyszerre vízumot ugyanannyi idő alatt, mint egyedül Magyarországra?

A kínai-magyar gazdasági kapcsolatok fejlesztésének kormány megbízottja, Huszty András szerint: akinek van schengeni vízuma, az automatikusan megkaphatja hozzá a magyart is. Persze megjegyzi, hogy erről a lehetőségről a legutóbbi időkig még az a Hainan légitársaság sem tudott, amely a Maléval közösen üzemelteti a tavaly augusztus óta naponta közlekedő Budapest–Peking járatot, és amelynek saját utazási irodája is jogosult kínai turistákat Magyarországra kalauzolni. Ráadásul a Magyar Turizmus Rt. pekingi képviselőjének a múlt év végén lejárt a megbízatása, és posztjának betöltésére még a pályázatot sem írták ki. A késcselem oka tudomása szerint mindössze annyi, hogy a pozíciót az ITDH állományából a Magyar Turizmus Rt. állományába kívánják áthelyezni.

A legtöbbet a magyar utazási irodások tehetik a beutazások érdekében, állítja a kormány megbízott, mivel a kínai turistákat csakis a kínai utazásszervező cégeken keresztül lehet elérni.

Szerinte nem elég, ha a magyar utazási irodások a vásárokon névjegyet cserélnek, azután még egy-egy faxot váltanak a kinti partnerrel, hanem jelen kell lenniük a piacon. Lehetséges emellett

az is, hogy a beutaztatásban érdekelt magyar cégek – ideértve az összes közreműködőt, a turisztika állami felelőseitől kezdve a szállodavállalatokon át egészen a programgazdáig – első, tavalyi és még az előtti felbuzdulásai túlzottak voltak, amit azután csalódottság, lehangoltság, netán passzivitás követett. És azt a rendészeti szűrés helyett az elretentés, az itteni kínai kolónia rossz vízumszerzési, hatósági tapasztalatai kísérik.

Vérbosszú a kollégiumban

A Szovjetunió utolsó éveiben kiújult a nemzeti és területi konfliktus az örmények és azeriak között, és úgy tűnik, a Budapestre tanulni érkező fiatalok átörökítették ezt a régi vitát. A Népszava (2005. február 23.) tudósítása szerint a 27 éves Ramil Safarov előre kitérvelten, különös kegyetlenséggel végzett áldozatával, a nála egy évvel idősebb G. Margaryannal.

Mindkét fiatal tiszt tavaly januárban érkezett a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemre, hogy ott három hónapos angol nyelvtanfolyamon vegyen részt, és mindketten az egyetem Hungária körúti kollégiumában, egymáshoz közeli szobákban laktak. 2004. február 19-én hajnalban Safarov bement abba a szobába, amelyben áldozata aludt, és a magával vitt késsel és fejszével rátámadt. Többször mellbe szúrta Margaryant, majd a fejszével csaknem elválasztotta a fejét a testétől. Ő azonnal életét vesztette. A gyilkosságnak szemtanúja volt az örmény fiatalember magyar szobatársa, aki azonban már nem tudta megakadályozni a cselekedetet. A kollégium magyar hallgatói értesítettek a rendőrséget, de már annak kiérkezése előtt lefoglalták az azeri fiatalembert. Safarov a rendőrségen mindent beismert, de nem bánt meg semmit. Elmondta, hogy régóta készült a gyilkosságra. Indítékul azt hozta fel, hogy 13 éve az örmények igen sok azerit lemészároltak. Ezt akarta, úgymond, megbosszulni. Áldozatával nem volt semmiféle személyes konfliktusa.

Az azeri fiatalember pere tavaly novemberben kezdődött, idén február első felében viszont elnapolták, mégpedig azzal az indoklással, hogy szükségessé vált a vádlott elmeorvosi vizsgálata. Az ügyet tárgyaló bíró egyébként közölte: nem veheti figyelembe az eset történelmi hátterét, a Karabach körül kirobbant örmény-azeri konfliktust.

E konfliktus új fejezete 1987-ben, még a Szovjetunió keretei között kezdődött. Az örmények akkor kezdték

követelni, hogy az örmények lakta, de Azerbajdzsánhoz tartozó Hegyi Karabachot csatolják Örményországhoz. Azeri hírforrások azt jelentették, hogy a vitatott területen azeri fiatalokat öltek meg. Erre az azerbajdzsáni Szumgajban és Bakuban örményellenes pogromokat rendeztek, több száz áldozattal. Egy évvel később kitört a háború a két állam között.

1989-ben a területet Örményországhoz csatolták. 1992-ben tömegeket kellett áttelepíteni Karabachból és az azt körülvevő térségből.

Azerbajdzsán budapesti nagykövete szerint a tett megítéléséhez szükségesnek tartja a háttér, a két nemzet konfliktusának megismerését. Hár semmi sem menti a gyilkos tettet. Tanulságos, hogy a külföldi diákokkal foglalkozóknak ismerni kell a résztvevők közötti előítéleteket, feszültségeket, kulturális különbségeket, és ezt talán az elhelyezéskor, felkészítéskor is figyelembe kell venni. Például hogyan lehetett a fiatalemberről kés, és főleg fejsze?

1% a menekültekért! Idén is várjuk mindazok személyi jövedelemadójának felajánlását, akik szívesen támogatják a menekült gyermekek segítségét! A Menekdék – Migránsokat Segítő Egyesület adószáma: 18072165 – 1–43

A hónap idézete

A Berliini Filmfesztivál újságjának nyilatkozva Kertész Imre aggodalmának adott hangot a neonáci és a német jobboldali szélsőségek legutóbbi demonstrációja miatt. A *Sorstalanság* 75 éves írója „borzalommal” figyelte február elején a neonáci tüntetők menetelését Drezda utcáin a város második világháborús bombázásának 60. évfordulóján. „A neonáci mozgalmat abszolút undorítóknak tartom” – idézi a cikk Kertészt, aki hozzáteszi: a mozgalom megjelenése előre látható volt. „Nemzedékek mindig megpróbálják magukat azzal az országgal azonosítani, amelyben születtek. A második (háború utáni) német nemzedék hangos és kemény kérdéseket tett fel az apáknak, és nem azonosította magát az apák nemzedékével. A harmadik generáció azonban sokkal inkább azonosul a nagyapák nemzedékével.”

Magyarországi tanulási lehetőség középiskolás vendégszervezőknek

Már második éve sikeresen folyik a Külföldi Magyar Cserkészszövetség (KMCSSZ) által szervezett program, amely lehetőséget nyújt magyar származású középiskolás diákoknak, hogy egy évig tanuljanak Magyarországon. Elérték, hogy hat élvonalbeli iskola egy évre befogadjon külföldön élő, magyar származású vendégszervezőket.

A diákok érkezésekor a KMCSSZ budapesti képviselője fogadja a repülőtéren, eljuttatja az iskolába, és folyamatosan kapcsolatot tart vele. Az iskola külön tanácsadó pedagógust nevez ki, aki irányítja a diák programját otltéle alatt. A diák az iskola kollégiumában lakik és étkezik. (Egy iskola esetében az iskola egyik diákjának családjánál lakik.) A KMCSSZ társadalmi szolgálatként, díjmentesen szervezi a programot. Az iskolák összesen ezer dollárt kérnek az egész tanévre, amelyben benne van

a tandíj, lakás és étkezés. Előfeltétel a legalább alapvető magyar nyelvismeret.

A jelentkezéseket februárban kell leadni, hogy március végéig kiválaszthatóak a résztvevőket.

További információ: Dömötör Gábor, GMDomotor@aol.com vagy Hungarian Scout Association, kmcssz@aol.com

Kiállítás

A budapesti Gödör Klubban társadalmi célú plakátokból nyílt kiállítás 2005. február 21-én. A szakértők ugyan vitatják, hogy mekkora a mozgósító ereje az elesettek megsegítését, a családon belüli erőszak megfékezését vagy éppen egy mosóport reklámozó plakátnak. Mérésre lehetőséget kínál, hogy az adott civil szervezetet a plakát megjelenését követően hányan keresik, illetve hányan ajánlanak fel számukra a jövedelemadójukból 1 százalékot (www.civil.info.hu).

A Hágai programról

Még tavaly novemberben fogadták el a Hágai program mintegy 30 oldalas dokumentumát. Ebből most csak a menekültügyre vonatkozókat foglaljuk össze.

A „Hágai program” egyik legfontosabb célkitűzésének a közös európai menekültügyi rendszer legkésőbb 2010 végéig történő megteremtését tekintik. A megcélzott rendszer egyebek között egységes eljárást, formanyomtatványt, illetve – ha az elbírálás pozitív – egységes menekültstátust vezetne be a tagországokban, minden esetben a genfi menekültügyi konvenciót véve kiindulási alapul. A program értelmében az Európai Tanács felszólítja a Miniszterek Tanácsát és az Európai Bizottságot, hogy 2005-ben teremtsék meg a tagországok közötti nemzeti menekültügyi rendszereket felölelő struktúrákat, ebben a fázisban a közöttük esedékes gyakorlati együttműködés megkönnyítése érdekében. Az állam- és kormányfők addig is üdvözlők az Európai Menekültügyi Alap létrehozását a 2005–2010 közötti időszakra. A legális – kérelmükben pozitív elbírálást nyert – harmadik országbeli bevándorlók esetében elismerik a tagállamok jogát annak meghatározására, hogy milyen nagyságrendben készek és képesek harmadik országbeli munkacélú belső piacokra engedni. (Bár most még jogilag lehetetlen a legális bevándorlás esetében a minősített többségi döntéshozásra történő áttérés). Ezzel párhuzamosan a program szorgalmazza

a harmadik országbeli legális bevándorlók hatékonyabb integrálásának az elősegítését a tagállamok társadalmában.

„Az Európai Tanács felismeri, hogy a menekültek tömegének nem megfelelő kezelése humanitárius katasztrófát idézhet elő” – állapítja meg a továbbiakban a dokumentum, utalással a Földközi-tengeren bekövetkezett halálesetekre. A program ezért is tartja fontosnak, hogy az unió „partneri kapcsolatokat” ápoljon a menekültek származási helyének számító térségekkel. Ennek részeként megerősíti azt a szándékot, hogy 2005 végéig az ENSZ Menekültügyi Főhatóságával együttműködve olyan „próbaközpontokat” hozzanak létre, amelyek alapján a jövőben menekültek ideiglenes befogadására szolgáló intézményeket hozhatnak majd létre. Ez utóbbiak – a származási országokhoz közel lévén – megfelelő helyszínül szolgálhatnak az unióba igyekvők menedékgöki kérelmének elbírálásához.

Külön rész foglalkozik a kiutasítás- illetve kitoloncolás kérdésével. Az Európai Tanács ennek kapcsán „hatékony hazatérési politika” kialakítását szorgalmazza, hangsúlyozva, hogy mindennek az emberi jog és méltóság tiszteletben tartását szavatoló egységes

Esszéíró pályázat

A Nizsalovszky Endre Emlékalapítvány és a Jean Monnet Centre of Excellence az ELTE ÁJK Nemzetközi Magánjogi és Európai Gazdasági Jogi Tanszéke támogatásával esszéíró pályázatot hirdet a hazai és határon túli jogász, történelem és politológus szakos, felsőoktatási intézményekben tanulmányokat folytató hallgatók számára. A pályaművek fő tárgyköre az EU-csatlakozás hatása a magyarországi helyzetre.

A 15–20 oldalas, magyar, angol vagy német nyelvű dolgozatok beadási határideje 2005. március 6. Az első díj 50 ezer forint.

A dolgozatokat postán és e-mailen várják: ELTE ÁJK Nemzetközi Magánjogi és Európai Gazdasági Jogi Tanszék, 1053 Budapest, Egyetem tér 1-3., illetve 1053 Budapest, Pf. 109., e-mail: erikamelko@ajk.elte.hu

normákon kell alapulnia. (Szakértők szerint a Benelux-államokban próbaként már alkalmaztak olyan megoldást, hogy az azonos térségből származó, illegális – vagy kérelmükben visszautasított – menekültek hatatoncolására közös charterjáratot béreltek.)

Az említett minimális normák megvitatását 2005 elején meg kell kezdeni.

Mit mutatnak a felmérések?

Az Eurobarometer az uniós csatlakozás óta első alkalommal készítette el magyar nemzeti jelentését, amely a magyarok pesszimizmusára derített fényt. Több hazai közvélemény-kutató is vizsgálódott, hogy magyarázatot találjon a decemberi népszavazásra és annak utóhatásaira. A népszavazás utóhatásaként a kormányzat nemzetpolitikai stratégiát, ezen belül gyorsabb honosítást és egyszerűbb letelepedési engedélyezést ígér.

Az Eurobarometer magyar nemzeti jelentését a HVG ismertette (2005. február 18.) Az EU 25 tagállamában és a négy tagjelölt országban tavaly októberben és novemberben végzett felmérés alapján Thomas Glaser, az Európai Bizottság budapesti képviselőjének megbízott vezetője kiemelte: a magyarok pesszimizmusa a felmérés adataiból is kitűnik. Az ország uniós tagságának támogatottsága 49 százalékos volt, ezzel a tíz új tagállam között Magyarországnak csak a hetedik helyen áll, megelőzve Lettországot, Csehországot és Máltát. Az EU-felmérés szerint a 25 tagországban a munkanélküliség és a gazdasági helyzet áll a problémalista élén.

A magyarokat leginkább a munkanélküliség aggasztja (47 százalék), a gazdasági helyzetétől félnek (33 százalék), míg a minket foglalkoztató további, külön címszó alatt megnevezett gondok között az inflációt (27 százalék), az egészségügyet (24 százalék), a nyugdíjakat (13 százalék), illetve a lakásügyet (8 százalék) említették. Magyar sajátosság, hogy a többi tagországhoz képest sokkal kevesebben vallják magukat elégedettnek. Az erőfőrs mintavétellel készített felmérés megállapítja, hogy az EU-tagállamok közül Magyarországon a legkevésbé fontos az európai identitás. A Magyarországon megkérdezettek 64 százaléka saját magát a közeljövőre tekintve csakis magyarnak tartja.

Az íthóni Eurobarometer közvélemény-kutatás megvizsgálta az uniós további bővítésének magyarországi támogatottságát is, és megállapította: 2004 májusa óta 21 százalékra emelkedett az ellenzők aránya, míg az euró bevezetését csak 26 százalékonként ellenzik.

Hann Endre, a Medián Közvélemény-kutató Intézet igazgatója elmondta: az idén végzett felmérésük szerint a belépésre váró országok közül Horvátországnak van a legnagyobb támogatottsága Magyarországon, majd Bulgária, Törökország és Románia a további sorrend. Az eredményekből választ kaphatunk arra, miért olyan volt a magyar választópolgárok álláspontja a határon túli magyaroknak adandó kettős állampolgárságot illetően, amilyen.

A Demokrácia Kutatások Alapítvány megbízásából készített Társi-felmérés azt kérdezte, hogy mely külföldi csoporttal kapcsolatosan a leginkább elfogadó vagy elutasító a lakosság a magyar állampolgárság megadását illetően (*Népszabadság*, 2005. február 23.).

Érintett csoport	A megkérdezettek véleménye	Az elfogadók, illetve elutasítók aránya, %
Törvényesen bevándoroltak	Határozottan ellenzi Inkább ellenzi Inkább támogatja Határozottan támogatja	25 47 20 8
Határon túl élő magyarok	Határozottan ellenzi Inkább ellenzi Inkább támogatja Határozottan támogatja	15 30 30 25
Külföldi Magyarországon született gyermeke	Határozottan ellenzi Inkább ellenzi Inkább támogatja Határozottan támogatja	8 24 40 28
Külföldön született gyerek, akinek egyik szülője magyar állampolgár	Határozottan ellenzi Inkább ellenzi Inkább támogatja Határozottan támogatja	2 17 50 31

A feltett kérdés persze független a hatályos szabályozástól, hiszen a külföldön született gyermek akkor is magyar lesz, ha bármely szülője magyar állampolgár, míg a Magyarországon külföldön született gyermek (talált gyermek, hontalan szülőktől származó gyermek) is lehet magyar állampolgár. A szocialista szavazók tíz százaléka határozottan támogatja, 19 százaléka viszont határozottan ellenzi azt, hogy a határon túliak magyar állampolgárságot kapjanak (automatikusan), míg a Fidesz szavazói körében ez az arány 33, illetve 9 százalék. Sik Endre szociológus szerint az adatokból egyrészt az derül ki, hogy a tavaly decemberi népszavazás „agymosó hatása” még nem múlt el, másrészt az, hogy azért mindkét párt táborában vannak „másként gondolkodók”.

A megkérdezettek összességében főként a gyerekeknek adnának állam-

polgárságot, különösen akkor, ha az egyik szülő eleve magyar állampolgár. A törvényesen érkező, de nem feltétlenül magyar származású bevándorlókkal szemben viszont nagy az elutasítás: a nagy többség nem támogatná, hogy számukra is elérhető legyen a magyar állampolgárság. Sik Endre feltételezése szerint a gyerekekkel szemben azért kisebb az elutasítás, mert az emberek úgy érzik, életkoruk miatt ők képesek a legkönnyebben alkalmazkodni a magyarországi körülményekhez. Kétségtelen, hogy ennek a szempontnak

szerepéhez kell jutnia a migrációs politika kialakításában, vagyis minden valószínűség szerint nem ütközne komolyabb ellenállásba, ha a gyermekek az eddigieknél nagyobb kedvezményeket kapnának.

A népszavazás utóhatásaként a kormányzat nemzetpolitikai stratégiát, ezen belül gyorsabb honosítást és egyszerűbb letelepedési engedélyezést ígért. A kormány megbízott 2005. február 22-én tartott sajtótájékoztatón számolt be (*Népszabadság*, 2005. február 23.) arról, hogy legkedvezőbb esetben az első vízumkérelem beadásától a honosításig szükséges 42 hónap helyett 17 hónapra csökken az egykori magyar állampolgárságú felmenővel rendelkező, magát magyarnak valló állampolgárságának elnyerése, ha a kérelem

(Folytatás a 8. oldalon)

Mit mutatnak...

(folytatás a 7. oldalról)

beadásától kezdve folyamatosan Magyarországon él. Ehhez persze a kétharmados állampolgársági és idegenrendészeti törvények módosítása szükséges, ami az ellenzék egyetértése nélkül nem fog sikerülni. Ennek érdekében a jelenlegi 21 hónapról 12-re módosítanák azt a határidőt, amit a belügyminiszternek szabtak az állampolgársági kérelemnek a köztársasági elnökhöz történő továbbítására, ha az a kedvezményes esetkörbe tartozik. Az idegenrendészeti törvény korrekciójával pedig öt évig érvényes speciális nemzeti vízumot vezetnének be, és többen válnának jogosulttá a tartózkodási engedélyre családtagok elérésére. Az igazgatási folyamatok egyszerűsítése nem igényel törvénymódosítást, de jelentősen csökkentheti a honosítást kérők terheit – emelte ki a kormány megbízott. A tervek között szerepel például az egyablakos ügyintézés általánossá tétele, aminek révén elérhetnék azt is, hogy a kérelmezőktől ugyanazokat a dokumentumokat ne kelljen többször is bekérni. Szó van egyes díjak és illetékek mérsékléséről is.

A kormány megbízott szerint bizonyosan csökkenteni kell az állampolgársági vizsga ma 28 ezer forintos díját. Egyébként is tarthatatlan, hogy egy négytagú család honosításának teljes költsége – a különféle illetékekkel és az egészségügyi szűrővizsgálat díjaival együtt – ma kétszázezer forint körül alakul. A kormány megbízott javasolni fogja azt is, hogy a szűkítések a vizsgára kötelezettek körét, s például azokat, akik a határon túl, de magyar nyelven érettségiztek, mentesítsék a vizsga alól.

A törvénymódosítási javaslatokat eljuttatták a határon túli magyar szervezetek képviselőihez, valamint a parlamenti frakciókhoz is, és február végén négy párti egyeztetés kezdődik. Ha sikerül az ellenzékkel – és a határon túli magyarság képviselőivel – megegyezésre jutni, a kormány megbízott szerint az új szabályok jövő januárban hatályba is léphetnének.

Határon innen és túl

A magyar–román határszakasz két oldalán lévő nyolc megye vezetői levélben kérték a két ország miniszterelnökének támogatását közös fejlesztési projektjeik megvalósításához. A Hajdú-Bihar megyei közgyűlés elnökének kezdeményezésére létrejött találkozó résztvevői kinyilvánították: Magyarország uniós tagságával és a romániai csatlakozási tárgyalások lezárultával új geopolitikai és gazdaságföldrajzi helyzetbe került Arad, Temes, Szatmár és Bihar, illetve Békés, Csongrád, Szabolcs-Szatmár és Hajdú-Bihar megye. „Nem csak a sorunk és a problémáink, de lehetőségeink és a feladataink is közösek itt, a határ két oldalán. Geopolitikai helyzetünk komoly lehetőséget jelenthet a fejlődésre, a felzárkózásra” – olvasható a két miniszterelnöknek címzett dokumentumban. A debreceni tanácskozás résztvevői egyetértettek abban, hogy a 2007 és 2013 közötti időszakra, a térség fejlesztési célkitűzéseinek meghatározásakor szükség van az érintett régiók és eurorégiók helyi tapasztalatainak és fejlesztési elképzeléseinek figyelembevételére. A közgyűlés elnöke, Juhász Lévai Katalin emlékeztetett rá, hogy a határ mentén már eredményes a kétoldali együttműködés a magyar és a romániai megyék között. „Ahhoz azonban, hogy az uniós forrásokat a térségben jobban igénybe tudjuk venni, szükséges a nagyobb régió kialakítása, vagyis a meglévőkre alapozott széles körű együttműködés a nyolc megye között” – tette hozzá. Narciza Nica, a romániai Európai Integrációs Minisztérium osztályvezetője a tanácskozáson elmondta: a román–magyar határ menti együttműködés keretében eddig 11 nagy projekt valósult meg 21 millió eurós támogatással. Nagyváradon rövidesen megnyitják a határon átvelő programok menedzselési irodáját. Hámory Jenő, a Magyar Területfejlesztési Hivatal munkatársa jelezte: a következő két évben 65 milliárd forint európai uniós forrás, s társfinanszírozással további 25 százalékos nemzeti forrás jut regionális fejlesztésre (Erdélyi Riport, 2005. december 16.).

A Kárpáti Igaz Szó (2005. február 12.) interjút készített „Nemzeti vízum vagy külhoni útlevél” címmel Szabó Vilmos politikai államtitkárral. Számos olyan magyar–magyar kérdés – a kettős állampolgárság ügye, a szülőföldprogram, a nemzeti vízum lehetősége – foglalkoztatja jelenleg a határon túli magyar közösségeket, melyek kibontása, magyarázata, megvalósíthatósága közvetlenül is érinti a kárpátaljai magyarokat. A Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára elmondta: elkezdődött a magyarországi vezető politikuskok és a határon túli magyar szervezetek közötti egyeztetési folyamat a miniszterelnök által javasolt öt pontos, úgynevezett nemzeti felelősség programja alapján. A szülőföldprogram nagyon fontos része az otthon maradás lehetőségének érvényesítésére. Ehhez pedig szorosan kapcsolódik a nemzeti vízum kérdése. A schengeni rendszer érvénybe lépése miatt már most keresni kell a megoldásokat, hogy az elválasztottság problémája a lehető legkisebb legyen. Az egyik ilyen megoldás a nemzeti vízum lehet, amelynek biztosítása az uniós tagállamok saját hatáskörébe tartozik. Az egyeztetések most azt célozzák, hogy mindezt hogyan lehet megvalósítani. Noha a nemzeti vízummal akadálymentessé válna a Magyarországra való beutazás s az országban való tartózkodás, ez nem biztosítana módot a más uniós tagállamok területére való belépéshez. „A kettős állampolgársággal kapcsolatos álláspontja a magyar kormánynak egyértelmű. Már akkor jeleztük, hogy ilyen értelemben, éppen a nemzeti felelősségből adódóan nem tudjuk támogatni azt. De ez nem jelenti azt, hogy nem kell a továbbiakban vizsgálni, milyen felelős lépéseket tehetünk az állampolgársággal kapcsolatban. Tudomásul vesszük, hogy a határon túli magyarság képviselői ezt a kérdést továbbra is napirenden tartják. [...] Azt hiszem, hogy a vízumkönnyítés, a honosítási, visszahonosítási eljárások esetleges megkönnyítése előremutató irányt sejtet, bár azért maradnak véleménykülönbségek.”

A lap kiadását és megjelenését

az Európai Menekültügyi Alap támogatta.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit • Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
• A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft. • Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka • Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

XI. évfolyam 3. szám

2005. március

Törvény a határon túliak támogatásáról

A Szülőföld Alapról szóló 2005. évi II. törvény értelmében új, elkülönített állami pénzalap jött létre, hogy a határon túli magyarságnak a szülőföldjén való – egyéni és közösségi – boldogulása, anyagi és szellemi gyarapodása, nyelvének és kultúrájának megőrzése és továbbfejlesztése, az anyaországgal való sokoldalú kapcsolatának fenntartása és erősítése érdekében támogatásokat nyújtson.

A támogatásokban a Horvátországban, Ausztriában, Romániában, Szerbiában, Szlovákiában, Szlovéniában vagy Ukrajnában életvitelszerűen tartózkodó, magukat magyarnak vallók részesülhetnek, vagy olyan más személyek, akik az alap céljait a támogatásból tevékenyen elősegítik.

Továbbá részesedhet belőle magyarországi vagy a szomszédos állambeli önkormányzat, valamint ott működő szervezet), ha az nem párt, illetve nem annak a tulajdonában áll (például gazdálkodó szervezet). Függetlenül a parlamenti vitáktól, az egyéni támogatás lehetősége és a közösségek építése versenyezni fog egymással, sőt bekeverültek még a támogatottak körébe a más nemzethez tartozó házastársak és a kiskorú gyermekek is, hacsak nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik.

Mire szolgál pontosan az egymilliárdos kezdőtőkés alap? Nevelési, oktatási, továbbképzés célokra (például felsőoktatási ösztöndíjak, taneszköz-támogatás), szociális jellegű juttatásokra (jövedelemkiegészítés), a magyar kultúra és tudomány fejlesztésére, tudományos kutatást-fejlesztést végző intézmény támogatására, határ menti önkormányzati programokra, települések közötti közös infrastruktúra-fejlesztésre, a kishatárforgalom feltételeinek megteremtésére vagy éppen kis- és közép vállalkozások fejlesztésére. Igazi kavalkád! Mivel ennyi célra aligha elég a kezdőtőke, a lakosságtól is várják a felajánlásokat. Noha az alap nem kiemelten közhasznú szervezet, olyan, mintha az lenne: a felajánló ugyanis ugyanolyan kedvezményekben része-

sül, mint amikor kiemelten közhasznú szervezetet támogat. Így a személyi jövedelemadó egy százalékát már nemcsak a civilek és az egyházak kérhetik, hanem a határon túliak is. Tulajdonképpen nem kellene itt megállni: célok tömkelegét lehetne meghatározni, és akkor ki-ki feloszthatná szépen az adóját az útfenntartás, a közbiztonság, a melegvíz-ellátás, az iskolahasználat, az óvodai működtetés javára tett egy-százalékos felajánlásával.

A tervek szerint az állam majd ugyanannyit tesz hozzá az alaphoz, amennyit a polgárok. A felhasználás-

A TARTALOMBÓL:

- A többes kérelmezés kizárása
- Parlamenti felszólalás
- Fehér Füzet 2004
- És a mások kisebbségei?
- Migráció és identitás
- Új exportcikkeink a tengerentúlra: rajkó, cseléd, artista

ról ugyan a külügyminiszter dönt, de egy tanács létrehozásával és szakmai kollégiumok bevonásával társadalmasítja a működtetést.

A támogatásokhoz pályázati úton, nyilvános eljáráson keresztül lehet hozzájutni, és a honlapon minden döntést elolvashatunk – majd.

Szerb–magyar kisebbségvédelem

Kihirdették végre a két ország közötti megállapodást (2005. évi IV. törvény), amelyet még 2003 októberében írtak alá, és tavaly szeptembertől már alkalmazni is kellett. A megállapodás nemcsak az egyenlő bánásmódot, a kisebbségek nálunk jól ismert külön jogait rögzíti, hanem a migráció megelőzésére is gondol.

A 11. cikkben ugyanis ezt olvashatjuk: „A Szerződő Felek kötelezik magukat, hogy gazdasági fejlesztési terveikben figyelembe veszik a nemzeti kisebbségek érdekeit, és a kisebbségek által lakott területeken lehetőségeik szerint biztosítják azt az arányos gazdasági és társadalmi fejlődést, amely méltányos, egyenlő gazdasági esélyeket teremt a kisebbségek számára.

Ennek szellemében olyan gazdaságfejlesztési tevékenységeket támogatnak, amelyek megszüntethetik a nemzeti kisebbségek elvándorlásának okait, és elcélják a lakosság etnikai

összetétele megváltoztatásának.” Ezért: „A Szerződő Felek nemzeti kisebbségek érdekében támogatják a határon átnyúló és regionális együttműködés minden formáját, különös tekintettel a gazdasági, kereskedelmi, területfejlesztési és kulturális együttműködésre, és törekednek arra, hogy ezen területen is kiaknázzák kisebbségeik közvetítő szerepét.”

Végül: „...készek javítani a határok átjárhatóságát. Ebből a célból, a lehetőségek keretein belül, újabb határátelőköt nyitnak, és gondoskodnak a közlekedési összeköttetés javításáról.”

Közgyógyellátási igazolvány

A 49/2005. (III. 23.) kormányrendeletből egy új Bermuda-háromszög rajzolódik ki: az igazolványt kiállító jegyző, az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) és a választott gyógyszerár képezi a három pontot, amelyek között bolyong, majd esetleg eltűnik a szociálisan rászoruló, krónikus beteg.

Áprilistól a közgyógyellátásra jogosult számára térítésmentesen gyógyszert a következők rendelhetnek: a házi orvos, illetve azon gyógyszerek esetében, amelyeket a vonatkozó jogszabályok alapján csak szakorvos írhat fel, a kezelést végző szakorvos, sürgős szükség esetén a tartózkodási hely szerinti kezelőorvos (legfeljebb egy, eredeti legkisebb gyári csomagolásban), a kórházi orvos a beteg elbocsátásakor (legfeljebb egy, eredeti legkisebb gyári csomagolásban), a járóbeteg-szakellátás szakorvosa a vizsgálatra, kezelésre megjelent betegnek (legfeljebb egy, eredeti legkisebb gyári csomagolásban): Gyógyászati segédesszkozt ugyancsak a kezelőorvos rendelhet. Am ha személyes gondoskodást nyújtó átmeneti és bentlakásos szociális intézményben vagy gyermek- és ifjúságvédő intézetben, nevelőotthonban helyezték el az illetőt, akkor az előbbieken kívül gyógyszert az intézmény orvosa is rendelheti neki.

A rendelet szerint gyógyszer, segéd-eszköz térítésmentesen abban az esetben adható ki, ha az orvos az igazolvány sorszáma a vényen feltüntette. További nehézség, hogy az igazolvánnyal rendelkezőnek gyógyszertárat kell választania, ahol a térítésmentesen rendelt gyógyszert kiváltja. Ott az igazolványra rávezetik a gyógyszerár nevét, címét, telefonszámát, és nyilvántartják a náluk bejelentkezettek igazol-

ványának sorszámaát. Ha pedig a jogosult más gyógyszerárnál kívánja beszerezni a számára ingyenesen rendelt gyógyszereket, a felkért gyógyszerár az újabb választásról két munkanapon belül értesíti az előző gyógyszerárát, az igazolványra felveszeti az újabb választás tényét. Sürgős szükség, illetve gyógyszerhiány esetén a jogosult bármely gyógyszerárban kiválthatja a rendelt gyógyszert.

A gyógyszerár a kiváltás helyének módosítására vonatkozó okot nem vizsgálja, a gyógyszert térítésmentesen kiadja, ám a vényeket elkülönítve tartja nyilván.

Az OEP folyamatos elektronikus adatkapcsolat kiépítésével biztosítja a gyógyszerárak számára a hatósági nyilvántartásba való betekintést a jogosultság ellenőrzése céljából. Ha pedig a gyógyszer kiadója az ellátásra való jogosultságot vizsgálni nem tudja, felszólítja a gyógyszert kiváltó személyt az igazolványa bemutatására.

Ebben az esetben a gyógyszer kiadójának ellenőrzési kötelezettsége a vényen, illetőleg az igazolványon szereplő név és taj-szám egyeztetésére, továbbá az igazolvány érvényességi idejének vizsgálatára terjed ki.

Eddig is nehézkes volt a menekültek számára gyógyszert kiváltani, de mostantól fogva jobban teszik, ha egészségesek maradnak, legalábbis a gyógyszerárak on line kapcsolatának valódi kiépítéséig.

A kisebbségek és a kormánypolitika kapcsolata

A Gondolat Könyvkiadó gondozásában jelent meg az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet által készített gyűjteményes kötet, amely a Közép-Európában 2002–2004 közötti időszakot abból a szempontból tekinti át, hogy milyen volt a kisebbségek és a kormánypolitika kapcsolata. A kiadványt Blénesi Éva és Mandel Kinga szerkesztette.

A szomszédos országokban a kisebbségi magyar pártok kormányzati szerepvállalása, a kisebbségpolitika alakítása éppúgy olvasható az elemzésekben, mint sok dokumentum (például a kisebbségek közéleti részvételéről szóló nemzetközi ajánlás, a Velencei Bizottság jelentése az anyaállamok által biztosítható kedvezményeikről), az autonómiatörekvésekről, a státustörvényről, a kisebbségek maradását vagy elvándorlását befolyásoló politikai, társadalmi folyamatokról).

Mi a közhasznú tevékenység?

A közhasznú szervezetről szóló 1996. évi CXXVI. törvény (Ksztv.) tételesen felsorolja, hogy mely tevékenységek tekintendők közhasznúnak.

A Legfelsőbb Bíróság (BH 2005/84.) jogfejlesztő tevékenysége értelmében a közhasznú tevékenység végzése nemcsak akkor állapítható meg, ha a szervezet teljeskörűen maga végzi az alapító okiratában rögzített, a törvény 26. § c) pontjában felsorolt tevékenységeket, hanem akkor is, ha támogatást nyújt más személyeknek és szervezeteknek közhasznú tevékenység végzésére.

A Ksztv. céljával lenne ellentétes az a jogértelmezés „és az alapítványok szűk körét lehetne közhasznú szervezetté minősíteni, ha az alapítványnak kizárólag magának kellene végeznie a közhasznú tevékenységeket. Az alapítványnak mint szervezetnek funkciója, feladata, hogy közhasznú tevékenységeket támogasson, és ezzel a Ksztv. feltételei esetén az alapítvány is közhasznú szervezetté válhat” (Kny. III. 28.468./1998/2., Kny. X. 29.594/1999. számú elvi határozatok)

A Legfelsőbb Bíróság jogi álláspontja szerint ugyanis a személyi jövedelemadó egyszázalékos felajánlásáról szóló törvény 4. §-ának alkalmazása körében közhasznú tevékenység végzésének minősülhet az is, ha az alapítvány a Ksztv. 26. § c) pontjában megjelölt tevékenységek segítését és támogatását végzi úgy, hogy az általa összegyűjtött adományokat, a részére átutalt összeget, a közhasznú tevékenységet ténylegesen folytató szervezet felé – annak jogszabályi és az alapító okirat szerint elfogadható indokát adva – továbbadja. Ezért a személyi jövedelemadó 1%-ának az adott alapítványhoz való átutalása nem zárja ki, ugyanakkor önmagában nem is igazolja az összeg cél szerinti, törvényeknek megfelelő felhasználását.

Utal egyben a Legfelsőbb Bíróság arra, hogy az 1% felajánlásáról szóló törvény nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely kizárná a készpénz vagy átutalás formájában történő továbbadást, illetve olyant sem, ami előírná, hogy a közhasznú tevékenység csak az ehhez szükséges termékek, szolgáltatások alapítvány általi beszerzésével és a támogatott részére történő átadásával valósulhatna meg.

A többes kérelmezés kizárása

A dublini egyezmény, majd az annak helyébe lépő közösségi szabályok azt célozzák, hogy a menedéket kérő külföldi csak egyetlen uniós tagállamban (vagy azon kívüli országban) kérelmezhesse és várja végig a menedékjogi eljárást.

2004 májusa óta a hazai menekültügyi hatóság is alkalmazza e rendelkezést, és azóta 540 megkeresést kapott: vajon járt-e Magyarországon a másik tagállamban felbukkant kérelmező? A magyar hatóságok 431 esetben vállalták át a menekültügyi eljárást (*Népszabadság*, 2005. március 21.). A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalban (BÁH) e sajátos ügyekkel foglalkozó részleg adatai szerint a megkeresés háromnegyede Ausztriából jött, így márciusban sor került a két ország közigazgatási jogsegély-megállapodásának megkötésére a gyorsabb kapcsolatfelvétel, ügyintézés érdekében.

Az esetek felében az EURODAC elnevezésű ujjnyomat-azonosító rendszer segített a kérelmezők azonosításában, hiszen ebbe valamennyi, az uniós területén menedékjogot kérő ujjnyo-

mata bekerül. Az esetek harmadában a magyar vízum-nyilvántartás vezetett nyomra, míg a többi esetben az eljárást azért ajánlották fel, mert az illetőnek menekültként elismert családtagjai vannak Magyarországon. Előfordult, hogy csak a kérelmező állította azt, hogy elsőként itt lépett az uniós területére, de egyéb bizonyítékok hiányában visszautasítottuk a megkeresés teljesítését.

A BÁH eddig 400 megkeresésre jelezte vissza, hogy valóban mi vagyunk az illetékesek, de végül csak száz kérelmezőt vettünk át, például grúzokat, szerbeket és ukránokat. A többiek viszont eltűntek, így körözést kellett kiadni ellenük. Ha esetleg előkerülnének, akkor eltávolítják őket, akár hatósági kísérettel.

Vajon ezeket a következményekkel tisztában van a rejtőzködő kérelmező?

Elmondják számára úgy, hogy valóban megérthesse?

Magyarország összesen 16 alkalommal kérte másik tagállamtól, hogy a nálunk lévő kérelmezőt fogadja, alapvetően családdegyesítési célból. Akadt persze hat ember, akiről kiderült, hogy Szlovákiában már kértek menedéket, így az ottani eljárás lefolytatását ott is kell bevárniuk.

Ezek az adatok – hozzátevé, hogy a menedéket kérők száma 2004-ben összesen 1600 fő volt, azaz drasztikusan csökkent – többféle következtetés levonására alkalmasak. Azt mindenképpen mutatják, hogy a kérelmezők fogadási körülményeire vonatkozó minimális irányelvi feltételek egységes alkalmazásától messze vagyunk.

Napilapok könyvajánlatai

◆ *A Magyar Nemzet* (2005. március 26.) hívta fel a figyelmet Sisa István könyvére, amely „Ört állás nyugaton” címmel adta közre a magyar emigráció történetét képekben, a sajtón keresztül (*Vista Court Books*, 2004). A 360 oldalas műben a szerző különböző nyugati lapokban (például *Katolikus Magyar Vasárnap*) megjelent cikkekkel és fotókkal válogat. A többéves gyűjtőmunka eredményeként a kötetben olvasható interjú a Magyar Cserkészszövetség egykori elnökével, aki segített az emigrációban a magyar nyelv ápolásában, a katolikus iskolát alapítóval, magyar könyvkiadókkal, újságokat támogató adományozókkal. Az emigráció történetét rendszerező Borbándi Gyula könyveihez hasznos segédanyag lehet.

◆ *A Népszabadság* pedig arról számolt be (2005. március 9.), hogy „Ausztrália és Új-Zéland magyar világa” címmel mutatta be a canberrai nagykövetségen új könyvét dr. Tanka László. A mintegy négyszáz életrajzot, a magyar közösségek történetét tartalmazó kiadvány több kivándorlástörténettel is megismerteti az olvasókat.

Útlevel-és vízumfeladvány

A *Budapest Sun* több alkalommal írt a biztonsági követelmények változása kapcsán az úti okmányok felhasználhatóságáról és a vízumok beszerzéséről. 2005. március 10-i számában felemlíti, hogy milyen nehéz az USA nagykövetségén a magyaroknak vagy az itt élő más európaiaknak vízumot szerezni, bár már kísérleteznek az ügyfélbarát eljárásokkal. Még a vízummentes országokból való útlevelével is lehet gond, ha nem alkalmasak gépi olvasásra.

Az ilyen, főleg régebbi kiadású útlevelek esetén digitálisan bemásolják az útlevelet az USA hatóságok, kódolják, és leolvassák a belépéskor, mint az áruk kódját a pénztárakban. Ráadásul ha egy légitársaság megfelelő útlevel nélkül visz utasokat, fejenként három ezer dolláros büntetésre számíthat, amit a személyzetre terhelnek, amiért nem ellenőrizték jól az útlevelet.

Az Egyesült Államokba való belépéshez a kódolatlan útlevelű utasnak akkor is vízumot kell kérnie, ha egyébként vízum nélkül is utazhatna. Legutóbb a Ferihegyen akadt fenn egy brit nő, akinek nem lehetett gépileg olvasni az útlevelét. Nem volt vízuma, mert vízummentes országból való volt, ám mivel így az ellenőrzésére nem volt lehetőség, hát visszautasították. Az útlevelkép alatti sávban kellett volna len-

nie a kódszámnak. Az utas a budapesti reptérről így nem is tudott továbbutazni. Azonnal bejelentkezett az amerikai követségre, ahonnan jelezték neki: nyugodtan béreljen szállodai szobát, nem lesz gyors az elintézés, főleg nem az éjszaka közepén. Időpontot hétfő reggelre kapott, és felhívták a figyelmét arra, hogy tanulmányozza a követség honlapját, töltsse ki a nyomtatványokat, vigyen fotót, fizesse be az eljárási díjat. Szerencsétlenségére a jegyét is törölték, mert az csak az adott járatra szóló, olcsó jegy volt. A Lufthansa, látva a nem várt nehézséget, végül egy ingyenyjegyet szerzett neki. Hétfőn reggel a követség igen kedvesen fogadta őt, néhány óra alatt kiadták részére a vízumot. Az itt rekedt utas az esti géppel New Yorkba repülhetett.

A nagykövetség honlapján (<http://budapest.usembassy.gov/conseng/>) hasznos olvasmány a megfelelő fénykép méretezése, amelyet nekünk is meg kell tanulni, ha be akarunk kerülni a négy visegrádi országnak felajánlott „tisza lap” programba. Egy év próbaidőt kapunk, hogy bizonyítsuk: nem akar minden magyar Amerikában ragadni és ott illegálisan munkát vállalni. Ha kevés lesz a visszaélés (mihez képest?), akkor rákerülhetünk a vízum nélküli listára, ha a kongresszus is úgy akarja.

Parlamenti felszólalás

Az Országgyűlés 2005. február 14-én tartott ülésnapján hangzott el az alább olvasható képviselői kérdés és az államtitkári válasz. Az Országgyűlési Naplóból idézünk.

„ELNÖK: Most Gusztos Péter, a Szabad Demokraták Szövetségének képviselője kérdést kíván feltenni a belügyminiszternek: *Rasszista atrocitás Budapesten* címmel. A miniszter asszony távollétében, amennyiben elfogadja a képviselő úr, Juhász Gábor államtitkár úr fog válaszolni. (Gusztos Péter bólint.) Elfogadja, köszönöm szépen. Öné a szó.

GUSZTOS PÉTER (SZDSZ): A kérdésem egészen pontosan kérdés, sajnálatos módon technikai okok miatt egy kérdőjel lemaradt a végéről, ezt fontosnak tartom előrebocsátani.

Két újsághírt szeretnék felidézni, mind a kettő friss hír a hétvégéről. Az egyik szerint életveszélyes sérülésekkel szállítottak kórházba egy indiai fiatalt, akit ismeretlen tettesek életveszélyesen összeverték Budapesten, a Hősök terén. Szóváltást követően az újsághír szerint a 7-8 tagú társaság két tagja a sértettet megütötte, aki ezután menekülni kezdett, de a támadók üldözőbe vették, és amikor utolérték, a földre rántották, ütlegelték, rugdosták. Más újsághírek szerint valószínűleg egy rokona mentette meg az életét az indiai fiatalembernek, aki autóval hajtott a bántalmazók közé, akik ezután elmenekültek. A rendőrség életveszélyt okozó testi sértés büntette elkövetésének megalapozott gyanúja miatt indított eljárást ismeretlen tettes ellen.

Egy másik hír ugyanerről a napról: a „Vér és becsület” nevű, első fokon beültött szélsőjobboldali hungarista szervezet szkinhed demonstrációt tartott ugyan ezen a napon szombaton pár órával korábban ugyanitt, a Hősök terén. A Budapesti Rendőr-főkapitányság részéről megszólított illetékes nem zárta ki annak lehetőségét, hogy a két hír között összefüggés van, vagyis hogy a szkinhed tüntetés résztvevői között kell keresni a tetteseket. Az egyik kereskedelmi televízió tegnap esti híradójában ezt egyébként a sértett rokonai meg is erősítették, akik egyértelműen szkinhedként azonosították az elkövetőket.

Tisztelettel kérdezem az államtitkár úrtól, hogy a sajtóban megjelenteknél bővebb körű információja a tárcának ebben a pillanatban áll-e rendelkezésre, lehet-e már valójában pontosan tudni, hogy történt-e szombaton rasszista atrocitás Budapesten.

Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. A kérdésre Juhász Gábor belügyminisztériumi államtitkár fog válaszolni. Öné a szó, államtitkár úr.

JUHÁSZ GÁBOR belügyminisztériumi államtitkár: Köszönöm szépen. Tisztelt Elnök Úr! Kedves Képviselő Úr! Sajnos, a hír igaz. Két nappal ezelőtt, február 12-én 22 és 23 óra közötti időben ismeretlen személyazonosságú fiatalok egy csoportja megtámadott egy Magyarországon turistaként tartózkodó indiai állampolgárt. A rendelkezésre álló adatok alapján a sértett rokonaival este tíz körüli időben érkezett a Hősök tere millenniumi emlékműhöz, hogy ott videofelvételt készítsen. A sértett rokonaitól eltávolodva az emlékmű központi alakjához, az oszlophoz ment a kamerájával, ahol egy 10-15 főből álló csoport tartózkodott, akik szóváltásba keveredtek a külföldi állampolgárral, majd megtámadták. A sértett az Olaf Palme sétány felé menekült, azonban a támadók utolérték és tovább bántalmazták. Az ütlegeléshez többek között feltehetően söröskorsót használtak. Az elkövetők valószínűleg magukkal vitték a sértett kameráját, hiszen az nem maradt a helyszínen. Az ütlegelés és a rugdosás következtében sajnos nyílt koponyatorzést és testszerte zúzódásokat szenvedett, állapota életveszélyes, jelenleg kórházban ápolják. A tanúvallomások szerint az elkövetők bakancsot és bomberdzsekit viseltek.

Az ügyben a Budapesti Rendőr-főkapitányság nyomozást rendelt el, ahogy ön mondta, ismeretlen tettesek ellen, életveszélyt okozó testi sértés gyanúja miatt. Az eljárás során döntően a szemlélyleírásnak megfelelő csoport felkutatására és további bizonyítékok megszerzésére tesznek intézkedéseket. Ma ennyit mondhatok a parlamentben.

ELNÖK: Köszönöm szépen, államtitkár úr. Viszontválaszra megadom a szót a képviselő úrnak.

GUSZTOS PÉTER (SZDSZ): Köszönöm szépen. Tisztelt Államtitkár Úr! Anélkül, hogy bárkinek, pláne a rendőrségnek tippeket szeretnék adni, azért arra felhívnam valamennyiük figyelmét, hogy a tüntetésen a fehér fajt féltő, egyértelműen uszító jellegű szövegek hangzottak el, és érdemes talán azt is megvizsgálni, hogy ezen szövegek uszító tartalma és a rendezvény után bekövetkezett bántalmazás között milyen összefüggés van, és hogy a rendezvény szervezői, illetve az ott beszédeket mondók mennyiben tehetőek felelőssé azért, ami történt.

Én mindenesetre az elkövetők helyett is sokakkal együtt szégyellem magam, hogy egy indiai színes bőrű fiatal embert Magyarországon a származása miatt bántalmaznak, és felidézni, hogy ez, mármint a rasszista indítékból elkövetett bántalmazás külön megítélés alá esik a büntető törvénykönyvben, és amennyiben ezt csoportosan követik el, kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető Magyarországon.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Viszontválasz illeti az államtitkár urat. Parancsoljon!

JUHÁSZ GÁBOR belügyminisztériumi államtitkár: Tisztelt Képviselő Úr! Abszolút egyetérték önnel. A probléma az, hogy bántalmaznak bárkit a Hősök terén, akkor is, ha este 11-kor van. Ugyanakkor az, hogy rasszista volt-e az indíték, tehát maga az indíték alapvetően ebből származott, hogy egy színes bőrű fiatalember volt a videofelvétel-készítő, vagy csak önmagában az a tény, hogy valakik nem állhatják, ha levideózzák őket, ezt így ma a parlamentben eldönteni anélkül, hogy a tettesek meglennének, nem lehet, és nem is szabad. Sajnálatos, hogy Budapesten ilyen előfordul, ugyanakkor azt tudom mondani, hogy nyomozóink rajta vannak, és minden bizonnyal az elkövetők meglesznek. Akkor választ kapunk az ön kérdésére is. Köszönöm szépen."

Szimptóaiindex

A Medián 1200 felnőttet megkérdező reprezentatív vizsgálata (*Népszabadság*, 2005. március 14.) azt firtatta, vajon mekkora a támogatottsága az Európai Uniónak a magyarok között. Az első helyen Horvátország végzett, noha vele még nem is indultak meg a tárgyalások. Igaz, nincs egyezség a háborús bűnök felszámolásában, de szép a tenger. A második helyen a bulgárok állnak (ott is van tenger, és nincsenek szomszédsági vitáink). A harmadik helyen Törökország áll, ami a 150 éves elnyomatás miatt nagyvonalúságra vall (nem is beszélve a tengerparti szállodákról). Végül a legkisebb a támogatottsága, összesen 58 százalékos, Romániáé. Hiába hirdetnek nemzetegyesítő programokat, elég komoly a fenntartás, a jobb- és a baloldali választók között egyaránt. Kár, hogy éppen ilyesmiben alakult ki egyetértés, meg talán abban, hogy a tengerpartot még fejleszteni kellene.

Rasszizmus és szólásszabadság

Az Élet és Irodalom hasábjain (2005. évi 12. sz.) György Péter „Szólásszabadság-e a rasszizmus” című írásában Tóta W. Árpáddal vitatkozik a szólás- és a sajtószabadság önkorlátozás nélküli vagy morális alapú korlátozásáról.

„A média szabad, azaz mindenki legyen tisztában a személyes felelősségével. A sajtószabadság nemcsak azt jelenti, hogy mindenki elmondja a magáét és kész. Ó nem. A sajtószabadság a radikális kritikához való jog és kötelesség nagyszerű adománya. Érvényesen az beszélhet a sajtó szabadságáról, aki a mások szabadságát és méltóságát fenyegetőket kritikával illeti.

A sajtószabadságról az beszélhet érvényesen, akinek van mondanivalója a rasszizmus ellen is, konkrétan, az adott esetnek, a helyzetnek megfelelően. Nem az a kérdés, hogy kétségbe vonjuk-e bárki jogát ahhoz, hogy összevissza beszéljen a hálón is. Ezt senki sem vonta kétségbe.

A kérdés az, hogy valaki elég hátoré- ahhoz, hogy megértse: a leírt mondatoknak erkölcsi következményük van. Minden leírt mondat, minden gondolat valamit változtat a világ állapotán, minden mondattól egészen kicsit más lesz a nyelv, a magyar nyelvű írásos hagyomány. Ennek a súlyával nem tisztában lenni – elég nevetséges. Miféle íróember az, akinek annyi fantázia sem jutott, hogy belássa: magyar nyelven újságot írni annyit jelent, mint Ady, Kosztolányi, Bálint György, B. Nagy László, Gádor Iván munkássága után írni. Ha valaki erről nem vesz tudomást, az nem méltóság.

Tóta W. folyamatosan összekeveri a pimaszsághoz való kétségbevonhatatlan jogot a szellemi szabadsággal és radikalizmussal. Ez abból következik, hogy nem száll szembe a rasszizmussal. Így hát ő nem szabad, csak pimasz. Egyetlen szó nélkül elsétálni azok mellett, akiket megvetés és fenyegetés ért, nem pusztán rossz modorra vall. Egyetlen szó nélkül elsétálni a szólásszabadság védelmezőjeként egy olyan vita mellett, amelyben a nyílt gyűlölettel találkozunk: komolytalanná teszi az összes többi locsogást. Ha Tóta W. a sajtószabadság mellett kötelezte el magát, akkor tegyen is érte valamit. Vannak tett értékű szavak. Ezek elmulasztására nincs magyarázat.”

Fehér Füzet 2004

A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda évente összefoglalja, milyen jelentősebb hatósági és bírósági ügyeket vállalt fel a kisebbségeket, főként a romákat ért hátrányos megkülönböztetés elleni harcban. A legújabb áttekintésből kitűnik, hogy a legtöbb diszkriminációs esettel a munka világában találkoztak,

ezt követik a rendőrségi, ügyészségi jogviták, az önkormányzatok jogalkalmazása, majd az egészségügy, az oktatás és a vendéglátás terén tapasztalható megkülönböztetés. Mivel a látható kisebbség körébe a külföldiek is igen gyakran beleszámítanak, nem felesleges áttekinteni, mit is értünk diszkrimináción.

A diszkrimináció olyan megkülönböztetés, amelyet bizonyos csoportokra vagy az azokhoz tartozó emberekre – szándékosan vagy erre tudatosan irányuló szándék nélkül – alkalmaznak. Ez nem az egyénnek az ügy szempontjából releváns tulajdonságain alapul, hanem a kisebbségi csoportról alkotott véleményen. A figyelembe vett kisebbségi vagy védett csoport alapja leggyakrabban a faj, az etnikum, a nemzetiség, az állampolgárság, a nem, a szexuális irányultság, a betegség vagy a társadalmi származás, réteg. A már meglévő hátrányokat kiküszöbölő intézkedéseket Magyarországon pozitív diszkriminációnak nevezik, nagyon megtevesztő módon, mivel nem külön jogokról, többletjogokról van szó. Az Európai Unióhoz csatlakozásunk egyik feltétele volt a közösségi jogok hazai alkalmazása, így készült el a 2004. január 27-én életbe lépett törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (2003. évi CXXV. törvény). E törvény a jog egészére nézve határoz meg fogalmakat:

Közvetlen diszkrimináció: olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport neme, faja, bőrszíne, nemzetisége, nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozása, anyanyelve, fogyatékosága, egészségi állapota, vallási vagy világnézeti meggyőződése, politikai vagy más véleménye, családi állapota, anyasága (terhessége) vagy apasága, szexuális irányultsága, nemi identitása, életkora, társadalmi származása, vagyoni helyzete, egyéb helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője (együttesen: tulajdonsága) miatt részesül más, összehasonlítható helyzetben lévő személyhez vagy csoporthoz képest kedvezőtlenebb bánásmódban.

Közvetett diszkrimináció: nem közvetlen a hátrányos megkülönböztetés akkor, ha egy rendelkezés látszólag megfelel az egyenlő bánásmód követelményének, de a közvetlen diszkrimináció fogalmában szereplő tulajdonságú embereket vagy csoportokat más, összehasonlítható helyzetben lévő személyhez vagy csoporthoz képest lényegesen nagyobb arányban mégis hátrányosabb helyzetbe hoz.

Zaklatás: az emberi méltóságot sértő magatartás, amely az érintett személynek a diszkrimináció fogalmánál meghatározott tulajdonságával függ össze, és célja vagy hatása valamely személlyel szemben megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszegényítő vagy támadó környezet kialakítása.

Jogellenes elkülönítés: olyan magatartás, amely a diszkrimináció fogalmánál ismertetett tulajdonságai alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját másoktól – tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerű indok nélkül – elkülönít.

Megtorlás: az a magatartás, amely az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt kifogást emelő, eljárást indító vagy az eljárásban közreműködő emberrel szemben, ezzel összefüggésben jogsérelmet okoz, ilyenre irányul vagy azzal fenyeget.

A diszkrimináció egyéb megjelenési formái: történelmi diszkriminációról az amerikai szakirodalomban beszélnek, az egykori jogszabályok, (akkoriban jogszerű) hatósági intézkedések miatt hosszú időn keresztül felhalmozódott hátrányok és azoknak a köztudatban élő előítéleteknek a következményeként. Ez a ma élő kisebbségek számára – a jogszabályokban biztosított egyenlőség ellenére – hátrányos helyzetet teremt. Az aránytalan hatás (a nagyobb teher elve) az a jelenség, amikor egy jogszabály vagy feltétel, intézkedés látszólag semleges, de a történelem során felhalmozódott hátrányos helyzet miatt a belőle potenciálisan fakadó hátrány jóval nagyobb mértékben jelentkezik a kisebbség (védett csoport) esetében, vagyis hatásában rontja az adott csoport helyzetét, illetőleg nagyobb terhet jelent számukra, ami miatt például nem tudnak munkát vállalni vagy magasabb pozícióhoz jutni.

Regio – angol nyelven

A *Regio* folyóirat évente angol nyelvű számot is kiad, a 2004. évi most jelent meg. Ebben Kovács Éva írja meg merész elképzeléseit az identitásról, Horváth Enikő az uniós állampolgárságról értekezik, míg Hunyadi Attila az Erdélyben (egykor) tapasztalható gazdasági nacionalizmusról.

1% a menekültekért! Idén is várjuk mindazok személyi jövedelemadójának felajánlását, akik szívesen támogatják a menekült gyermekek segítségét! **A Menekült – Migránsokat Segítő Egyesület adószáma: 18072165-1-43**

És a mások kisebbségei?

Az Európai Parlament képviselője, Hegyi Gyula arra a morális és politikai ellenmondásra mutat rá: miért vagyunk érzékenyek, ha magyar, és miért alkalmunk más mércét, ha más kisebbségekkel szembeni megkülönböztetésről van szó.

Horvátország csatlakozási tárgyalása bizony a háborús bűnösök felelőssége vonásának elhúzódása miatt rekedt meg, és ez számunkra komoly külpolitikai vereség, hiszen Horvátországot támogató álláspontunkkal egyedül maradtunk az unióban (*Népszabadság*, 2005. március 23.)

„Magyarország az elvi nyilatkozatok szintjén elkötelezett híve a kisebbségi jogoknak. Ehhez képest igen könnyen napirendre tért afelett, hogy közvetlen szomszédságában több százezer szerbet elűldöztek a szülőföldjéről. S amikor a nemzetközi közösség – meglehet, ellentmondásos módon – megpróbál igazságot tenni a dologban, akkor mindenkinél hangosabban állunk a másik oldalra. Ilyen alapállásból nehéz lesz más esetekben az emberi és kisebbségi jogokért kiállni.

A magyar kisebbségeket ért sérelmek esetében hagyományosan azok az országok (Hollandia, az északi államok) a legmegbízhatóbb szövetségeseink, amelyek most a legkeményebben követelik a horvát háborús bűnösök megbüntetését. Ezek az országok – sokak számára meglepő módon – elvi alapon ellenzik a kisebbségek elleni atrocitásokat.

Ha jobban meggondolom, az elmúlt tizenöt évben sohasem fordult elő, hogy a magyar kormány a határon túli magyarokat leszámítva, bármilyen más kisebbség jogaiért kiállt volna. A koszovói romák pogromszerű kiűzése meg sem karcolta a magyar politikát és közvéleményt.

A lettországi és észtországi oroszok jogfosztottsága, az anyanyelvi oktatás veszélyeztetettsége és a kitelepítés gondolatának lebegtetése sem váltott ki semmilyen reakciót a »kisebbségbarát« magyar politikai elitből. A magyar kormány természetesen spanyol belügynek tartja, ha a haszki kisebbség parlamenti pártját betiltják, és nem engedik indulni a választásokon.

A lengyelországi német kisebbség körüli feszültség oldódni látszik, de ha nem oldódna, az sem izgatna senkit Magyarországon. Holmi kisebbségi viták miatt miért bántuk meg a lengyeleket? Ha bárhol Nyugat-Európában sérelem éri a bevándorlókat vagy azok ott születet gyermekeit, unokáit, a ma-

gyar szakértők sietnek hangsúlyozni, hogy a bevándorlók nem kisebbségek, az ő sorsuk nem hasonlítható szegény erdélyi magyarokéhoz. A gyakorlatban ugyanazt a politikát folytatjuk, mint amit a kommunista időkben az akkori demokratikus ellenzék annyira

utált a nyugati democráciákban. Egyetlen kormánnyal sem kívánunk vitába keveredni, politikai és gazdasági kapcsolatainkat veszélyeztetni »jelentéktelen« kisebbségi vagy emberi jogi problémák miatt. Az »elvi kisebbségi politika« egyelőre úgy értendő, hogy mindenki másnak ki kell állnia a magyar kisebbségekért, de más kisebbségek ügyében minket természetesen semmilyen erkölcsi köteletség nem terhel.»

Ingázók és külföldi munkavállalók

A Központi Statisztikai Hivatal adataira támaszkodó cikkben (*Népszabadság*, 2005. március 18.) is csak előzetes becslés (140 ezer fő) szerepel a 2004-ben nálunk tartózkodó külföldiek számát illetően. A szomszédos országokból érkezettek száma a következő:

Mely országból?	Összesen	Ebből munkavállaló
Ausztria	780	95
Szlovákia	2 472	873
Ukrajna	13 096	2 253
Románia	55 676	9 162
Szerbia és Montenegró	12 367	329
Horvátország	902	52
Szlovénia	81	10

A Szlovákiából jövők száma a munkaerőpiacon biztosan jelentősebb, de sokan ingáznak, azaz naponta busszal járnak át. Az ottani Munka-, Szociális- és Családügyi Minisztérium szóvivője szerint eleve 20 ezer fő dolgozik a déli szomszédoknál, továbbá 6-7 ezer ember feketén, bejelentés nélkül végez munkát nálunk. (A magyar miniszterelnök legutóbb 30 ezer emberről beszélt, a munkaügyi adatbázis pedig a táblázatban szereplő 873 helyett 1629 szlovákiai munkavállalóról tud. Az eltéréseket a munkaerő-kölcsönzéssel és a bejelentés hiányával magyarázzák.) A révkomáromi munkaügyi hivatal vezetője szerint a be nem jelentett munkaerő 5-10 ezer forintot lead annak, aki a munkát szerezte. Csak a Dunaszerdahelyi járásból ezren ingáznak át Győr-Sopron megyébe: 400 fő a Philipsnél, a gyártáson szerelőként dol-

gozik, sokan a megyei kórházban nővérként. Révkomárom környékéről az ipari parkba 1500 fő jár át, a Nokia gyárába műszakonként 20 busz hordja haza a dolgozókat. A gyárban a fizetést nem az állampolgárság dönti el. A Szukinál vagy ezer szlovákiai dolgozik, ők Párkányból, Érsekújvár környékéről valók, aztán vagy ötszázan vannak Ipolyságról, Losoncra. Nagy munkakerő-tartalékot jelent a magas munkanélküliség Szlovákiában. Tőlünk alig járnak át oda, bár a Selye János Egyetemen tíz oktató dolgozik, s a kenyheci ipari parkba is várják a magyarokat. Szülőföld-programként is elszámolható tehát a magyar költségvetésből a multiknak adott kedvezmény, hiszen a letelepedésükkel munkahelyeket teremtenek – főleg a szlovákiai magyaroknak.

Ausztriából – legalábbis a nyugati tartományok vendéglátásából – kiszorultak a törökök, a jugoszlávok, és helyettük a keletnémetek állnak a pulthoz (*Népszabadság*, 2004. november 16.). Csak tavaly 5500 keletnémetet alkalmaztak a téli idegenforgalmi idényben, vízum, munkavállalási engedély és (komoly) nyelvi akadályok nélkül. Aki elég tapasztalatot szerzett, az továbbmegy Bécsbe, mert ott jobb az esélyek az előrejutásra. Az új uniós tagállamokból egyre kevesebb munkavállalót foglalkoztatnak, mert a vendéglátások szezonális kerete csak 8982 fő volt. Igaz, kevesebb a vendég. Hasonlóan növekedett az építőiparban is a keletnémetek foglalkoztatása, a számuk tavaly szeptemberben 41 200 főre rúgott. De mi ez az összes 376 198 külföldihez képest? Igaz, a németek nem külföldiek, uniós polgárok.

Mint látható: az olcsó keleti munkaerő helyett akad olcsó északi nálunk és a szomszédban is.

A hónap idézete

Lóránt Károly, a nagybőjti időszakban megrettenve számol be arról, hogy egy pakisztáni diáklány pert nyert, és így az Egyesült Királyságban – a bíróság döntése értelmében – az iskolákban jól ismert egyenruha helyett a vallásos tanulók viselhetik a jilbabot. (Azt nem említik, hogy a szikh köztisztviselők már régóta viselhetnek turbánt, rendőrsapka vagy pénzügyőr fejrevaló helyett.) Sőt az EU 25 országának ma 3,7 százalékát kitevő moszlimok „a jelenlegi demográfiai tendenciák és bevándorlás mellett a század végére elérhetik az ötven százalékot”, majd „két évszázad múlva Európa gyakorlatilag moszlim lesz, mert az eredeti európai lakosság (a 1,5 alatti teljes termékenységi ráta miatt) a jelenleginek a tizedére csökken”. Egyenes vonalú következtetés olyan bonyolult folyamatokra, mint a népességszám alakulása és a kulturális egymásra hatás bonyolult rendszere. Az apokaliptikus vízió csúcspontjaként pedig elég annyi: évi 1,6 millió bevándorlóra van szükség az Európai Bizottság szerint az előregedő Európában. S így lesz 90 százalékos az európai moszlim uralom Lóránt Károly szerint. Összefoglalva: „akik tehát a tömeges bevándorlást megoldásként ajánlják, azoknak fel kellene hozniuk egy jó érvet arra nézve, mi indokolja, hogy Európa feladja két és fél évezredes kultúráját”. Íme, így lesz az iskolai egyenruhából moszlim viselet – az európai kultúra elleni támadás első jeleként. (*Magyar Nemzet*, 2005. március 5.)

Migráció és identitás

Milyen tényezők válthatják ki egy emberben azt az elhatározást, hogy hazáját elhagyva, más országban kezdjen új életet? Milyen hatásai lehetnek a migrációnak az ember életére? A kérdésekre néhány lehetséges választ Csepeli György *Identitás és akkulturáció* című tanulmányában találhatunk (www.elte.hu/~szgergo/mmprojekt/migracio/html).

„Az identitás a társadalom kulturálisan szervezett, önmeghatározásra szolgáló kategóriáinak beépítése a tudatba. Ez egyben az adott kategória megfelelő helyzetben történő alkalmazásának készségét is jelenti. A „megfelelő helyzet” mibenléte definíció kérdése, de alapja lehet valamilyen vélt előny, szabálykövetés, vagy az agresszióra adott válasz. A kulturális környezet váltása, az új kultúrába lépés szükségszerűen a „megfelelő helyzet” definiálására szolgáló motívumok átrendeződését, és ezen keresztül az identitás újrászerveződését is magával hozza.

A tanulmány egy kisebbség tagjainak helyzetét mutatja be, akik különböző okok miatt úgy döntöttek, hogy más országban próbálnak szerencsét. A migráció a kisebbségen belül is csak egy szűk csoportot érinthet, s hajlamosabbak rá a fiatalok, a városi létbe vetettek, és az értelmiségiek. A kisebbség tagjai saját életüket nyomorúságosnak tartják, amelyet egyenlőtlenség és hátrányos megkülönböztettség jellemez. Az ilyen körülmények által meghatározott identitás sajátosan nyomott, túlingerelt egzisztenciális állapottá válik – a migráció a taszítás miatt fog bekövetkezni. A taszítás azonban önmagában nem elég a változtatásra, ha nincs mellette vonzás. A tanulmány háromféle mikroszociális miliót (közvetlen társas környezet) különböztet meg, amelyek mindegyike úgy hat, hogy ál-

taluk felerősödik az egyénben a taszítás érzése és nő a vonzás csábereje:

1. Az egyén személyiségformáló mezője túl szűk, terhes kötődési mintáival lázadásra késztet, de nem teszi lehetővé a tényleges elszakadást.

2. Az egyén mikroszociális mezője túl tág, személyiségébe a kellő meghatározásokat sem képes beépíteni, s emiatt képtelen saját határainak megvonására. Az ilyen személy elbizonytalanodik, tartós diszkomfort-érzés (kényelmetlenség) alakul ki benne.

3. A mikroszociális mező autentikus személyiség kialakítására ad módot. A személy döntésre, racionális előrelátáson alapuló cselekvésre érett.

Mindhárom feltételrendszer arra ösztönözheti az egyént, hogy kategoriális identitása nyomorát felismerve változtatásra, határokat átszelő mobilitásra szánja el magát. A migrációhoz folyamodó személyek nem egységesek abban, hogy az őket ért taszító-vonzó erőterben a pragmatikus vagy az ideológiai-politikai motívumokra fogékonnyabbak-e inkább. E tekintetben négy típus különböztethető meg:

1. Az első típusba azok tartoznak, akikre elsősorban a taszító-ideológikus karakterű hatások jellemzők. E fogékonyság mögött autonómiahiány feltételezhető, melynek kiváltó oka a mikroszociális mező szorossága.

2. A második típusba a taszító-pragmatikus hatások keverékei tartoznak.

A túl laza mikroszociális környezet szintén autonómiahiányos személyiségre utal.

3. A harmadik típusba a vonzó-pragmatikus hatások követőit soroljuk: autonóm élettörténetű személyek tartoznak ide, akik racionálisan előre látják, hogy életük az odahagyott gazdasági-fogyasztási szinten csonka, szegény, nyomorúságos lenne.

4. A negyedik típusra a vonzó-ideológikus karakterű motivációk a jellemzők. Itt autonómia-előzményeket emelhetünk ki, amelyekhez az értelmiségi-középosztálybeli társadalmi pozíció társul, annak is kevésbé „úri”, inkább modern, „professzionális” változata.

Motivációs mintázattól függetlenül minden vizsgálati személy eufórikusan élte meg a migráció tényét és az azt követő időszakot. A kísérő disszonanciák hatalma alól azonban senki sem vonhatta ki magát. A zavart okozó tényezők a következők:

1. A kultúra, mely az egyén identitását körülveszi, messziről bármennyire is sajátjának tűnt, közelebből nézve más, mint az otthagyt. A különbségeket meg lehet tanulni, de ez a folyamat sok energiát vesz el az adott személytől.

2. Az odahagyott személyközi hálózat (barátságok, munkahelyi kapcsolatok, stb.) betöltése nehéz.

3. Az egzisztencia megalapozása, folyamatos fenntartása igen nagy terheket ró a migránsra.

4. Az idealizált kép a valósággal egybevetve nem tartható fenn folyamatosan. Az új környezet is bőven tartalmazhat taszító elemeket.

5. A migráció nem feltétlenül tekinthető megfelelő identitásfunkciónak. Minél gördülékenyebb az új mindennapokba való beilleszkedés, annál inkább vetődik fel a kérdés: »Ki vagyok én, ha nem az vagyok többé, aki voltam?» Ilyen helyzetben az embernek meghasonlottan kell elfogadnia önmagát.

A vizsgált migránsok (leginkább az autonómiahiányos egyének) rendre elkövetik az a hibát, hogy megátjazzák a normálisnak vélt társadalmi identitást. Feldolgozatlan feszültségérzéseiket pedig folyamatos önmardosással mélyítik.

Szorultságukban arra kényszerülnek, hogy újra létrehozzák maguk körül azt a nyomasztó társas légkört, amely elől menekültek – innen azonban már nem tudnak hova menekülni. Látszólag a pragmatikusan motivált migránsok vannak a legelőnyösebb helyzetben, tékozló kalandjuk nélküli a morális dimenziót, s ezért életük könnyen ritualizálódik a több örömet tartogató mindennapokban, hogy boldogan éljenek, míg meg nem halnak.”

Új exportcikkeink a tengerentúlra: rajkó, cseléd, artista

Izsáky Margit cikkében (Tolnai Világlapja 1938. január 26.) a mai helyzethez képest bizonyára sok eltérést és ugyanannyi hasonlóságot találunk. Ma már van világtűlevél, amelyet az okmányirodán adnak ki, de nehezen megszerezhető az amerikai vízum és a legális munka. A kiutazás szabadsága tehát adott, a beutazásé nem, közben a vándorlás indokai állandóak.

„Előszoba a rendőrségen: öt ajtó, pad a fal hosszában, fagyoskodó a hidegben bokázó s izgatottan tárgyaló emberek. Békés egyetértésben, egymás mellett bundás hölgy, felöltös férfi. Kampósbot fölé gömtyedt egy munkásforma ember, mellette hetyke, csúcsos-süvegű, loknis hajú leányzó. Kegyetlen a hideg, a hangulat a forrponton.

– Már hetedszer vagyok itt, sehogy se megy az egész előre.

– Csak váratták az embert. Persze, cigarettáznak az urak odabenn, vagy a kőművet piszkálják.

– Mi meg szaladgálhatunk fűhöz-fához. Egy kilométer lépcsőt megjárattak reggel óta.

– Pedig nekem már minden megvan. Csak az az izé... az az avidavid... az hiányzik.

– Nem is kapja meg akkor. Jobban kell az, mint a kenyér.

– Pedig én ki akarok jutni... Akármilyen lesz, én ki akarok jutni.

– Azt mondják, hogy az angol könyvnyű annak, aki németül tud.

– Oda, ahová én megyek, ott spányolul kell...

Kint az előszoba ajtaján a tábla: Tengerentúli útlevelek.

Újév után van, az óceánon köd és jéghegyveszély. Budapesten a rendőrségen a tengerentúli útlevelek osztályán egymást ölik az emberek.

Egyablakos, hurkaformájú, sötét szoba a hivatali helyiség. Az eleje rácsal elrekesztve. Ez is zsúfolva emberrel, és ott túl a rácson...

Ot íróasztalon toronymagasan az akta, némelyik mögül ki se látszik a hivatalnok. És mindegyik íróasztal előtt legalább két-három izgatottan, helyben táncoló ember. Keménykalapos, éleme-

dett úr tárgyalt két vékony cigányemberrel. Borostásak, éjszakától szántott az arcuk. A Zenészsövetség ügyvédje intézi a rajkózenekar útleveleit.

– Hogy ezzel mennyi baj van – sóhajta Rácskay úr, az íróasztal mellől. Cape-Townba viszik vendégszerepelni a rajkózenekart, specialitás lett a cigányzenész. De gond van az iratokkal, anyai és apai részről is az illetőség bizonyítása, a születési bizonyítvány, más papírok nincsenek rendben.

– Tessék, a Járóka Laci útlevele, az rendben van, csak a tengerentúlra kell ki-egészíteni – vágja ki büszkén az ügyvéd.

Aktatáskás hölgy, borzas fekete haján szemébe húzott sapka, otthonosan teszi le a táskáját. A Dolgozóktól vagyok, jegyzi meg. Mármint a Dolgozó Nőktől. Ez az egyesület foglalkozik a tengerentúli cselédlány-közvetítéssel.

– A kérelmező nincs jelen, jelenleg állásban van, az egyesület intézi a dolgokat – pereg a tisztviselőnő szájából a formula, szédületes tempóban mondja be a hiányzó adatokat, egyiket a másik után.

– Mondja, hogyan megy ez az egész cseléd-export?

– Levezetés útján leszerződöttet, és mi elintézzük, elküldjük a kiválasztottat. Ez, akiről most szó van, olyan angolokhoz szerződött, akik itt vannak Budapesten, és most viszik magukkal. Megismerték, de Európára kell kiterjeszteni az útlevelet, mert előzőleg még európai körútra mennek.

Cselédestül. Ez a Kati vagy Mari most karriert csinált, tagadhatatlan.

Az egyesület elnöknője, ügyvédje, szabályos hivatali helyisége van és évi húsz pengő a tagdíja. Nagy lehet a forgalma!

Csoportok az íróasztal előtt.

– De miért kell nekünk visszautazási költséget letétbe tenni?

– Mert kell, mert ez a szabály, hogy az illető artisták visszautazása biztosítva legyen.

– Ezek nem artisták, kérem, mi trió vagyunk, úgy megyünk Egyiptomba.

– Trió vagy nem trió, a visszautazási költséget letétbe kell tenni.

– De én minden évben ilyen utazást csinállok...

– És máskor nem kellett ezt a visszautazási költséget biztosítani?

– Hát... de igen. De ennek nincs semmi értelme. Ez nem egy olyan trió.

– Akár olyan, akár nem olyan, a visszautazási költséget letétbe kell tenni.

A másik íróasztalnál is vita folyik.

– De kérem, én igazán megvettem a hajójegyet, kétezer pengőbe kerül az utazás, hat hétre a Földközi-tenger, az egyiptomi partok, csak most nincs nálam az az izé, a jegy...

– De nagyságos asszony, a jegy nélkül nem adhatjuk ki.

– De ha mondom, nem hiszik el, hogy az embernek jegye van?

A bundás hölgy fölfújja magát, méltatlankodik. A megviselt hivatalnok is sóhajt.

– Én elhiszem, de a szabály az szabály. Higgye el, én legszívesebben, ha mód volna, még a hajót is megvinném magának...

A hölgy már hatodszorra van itt. Mindig a szükséges okmány nélkül, konzekvensen. Vele csak kivételt tesznek! Ennek és ennek a bankigazgatónak a felesége!

– Mi van a kivándorlókkal? Eddig egyetlenegyét se láttam?

– A kvóta alacsony, és annyira betelt, hogy hat-hét évbe telik, amíg rákerül valakire a sor. Előjegyzésbe veszik a jelentkezőt, és évekre rá, amikor sorra kerül, megkeresik. Sok közben meghal, letett a szándékáról, legtöbbit meg sem találják. A helyzet ma az, hogy aki ki akar jutni, annak legyen az Egyesült Államokban élő hozzátartozója. Leginkább oda igyekeznek, egy ottani közjegyzővel láttamoztatni kell az eltartási nyilatkozatot, és akkor a férjet, feleséget, gyereket is kiengedik. Méltányosan bírálják el, ha az illető hadiözvegy vagy hadiárva.

– Én csak azt nem értem, mire ez a nagy cécó az engedéllyel. Mert hiszen az egyszerű látogató is kikerülhet, aztán ottragad Amerikában. Az USA-ban nincs bejelentkezési kényszer, mint nálunk, alábukik a tömegben és levész, ki tud róla?

– Igen ám, de a legkisebb eseténél, amikor igazolnia kell magát, rosszul megy át az úton, a rendőr elkapja, rögtön ezt az engedélyt kérik. Ha nincs meg, deportálják. Alaposan megüti a bokáját."

A lap kiadását és megjelenését az Európai Menekültügyi Alap támogatta.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit • Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
• A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft. • Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka •
Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy a szerény hírlevelünk segítségével lehetőleg elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDEK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.**

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

XI. évfolyam 4. szám

2005. április

A Határon Túli Magyarok Hivataláról

Módosult a hivatalra vonatkozó szabályozás [76/2005. (IV. 28.) kormányrendelet], mivel a szervezet a Külügyminisztérium fejezetén belüli, önállóan gazdálkodó központi szervvé vált. Érdekesség, hogy a hivatalt a kormány irányítja, a külügyminiszter felügyeli, és ebben közreműködik a Miniszterelnöki Hivatal erre kijelölt politikai államtitkára. Az már szót sem érdemel, hogy vajon miféle hivatal az, amelynek nincs hatásköre, legfeljebb feladatai.

Így például:

- folyamatosan kapcsolatot tart a világban élő magyarok szervezeteivel, de főleg a szomszédos országban élőkével, továbbá a kisebbségek élőhelye szerinti kormányzati szervekkel;
- együttműködik a hazai kormányzati szervekkel, azaz egyfajta összehangoló szerepe van;
- összehangolja nemcsak a kisebbségekkel, hanem a diaszpórával kapcsolatos kormányzati lépéseket is (ebből kitűnik, hogy kormányzatilag egészen más a kisebbség, mint a diaszpóra);
- elősegíti a határ menti, a regionális és a szubregionális társadalmi, kulturális és gazdasági együttműködést;
- ellátja, illetve megszervezi a Szülőföld Alappal kapcsolatos hirdetmények közzétételét, a pályázati feldolgozást, a nyilvánartást, a támogatások kiutalását;
- segíti a kétoldalú egyezményekben létrehozott kisebbségi vegyes bizottságok működtetését.

A hivatal szerepét erősíti, hogy a különböző támogatási jogszabályok kö-

vetése egyre nehezebb feladat. Például a Szülőföld Alapról szóló törvény (2005. évi II. törvény) máris módosult a 2005. évi XVI. törvénnyel, kizárva a támogatásból a politikai pártokat és a közvetlenül politikai tevékenységet folytató szervezeteket.

Társadalmi bűnmegelőzési célok 2005–2006-ban

Az Országgyűlés újabb, nagy ívű, mintegy száz pontból álló intézkedési csomagot fogadott el [1036/2005.(IV. 21.) OGY határozat], amelyben a külföldiek és a migránsok elsősorban nem bűnözők, hanem inkább potenciális áldozatok, gyerekek, kallódó fiatalok, családon belüli konfliktusok elszenvedői. Néhány tennivalót emelünk ki, amely ezt a szemléletváltozást alátámasztja.

- Erősíteni kell az áldozattá válási vagy bűnelkövetési szempontból veszélyeztetett gyermekekkel és fiatalokkal kapcsolatba kerülő hatóságok, szervezetek jelzőrendszerét. A jelzési kötelezettség gyakorlásáról és számonkéréséről szakmai proto-

A TARTALOMBÓL:

- Kinek jár vámmentesség?
- Körkép az EU-csatlakozás első évfordulóján
- Uniós nomádok
- Népeségfogyás és a lyukak tömődése

kolokat kell kidolgozni, amelyeket jogszabályban kell rögzíteni. Felelőse az IM, az ICSSZEM, a BM, az EüM és az OM, a határideje 2006. február 15.

- Sok pont foglalkozik a családon belüli erőszak megelőzésével, ideértve nemcsak a távoltartást, de például a védőnők képzését is.

- Fejleszteni kell a hazánkba látogató külföldiek védelmét, biztonságát szolgáló bűnmegelőzési és áldozatvédelmi szolgáltatásokat. Terjeszteni kell a legeredményesebb gyakorlatot. Felelőse a regionális fejlesztési tárca nélküli miniszter és a BM.

- Pályázattal kell támogatni a társadalmi kirekesztő mechanizmusok feltárására, a kistérségi szintű ágazatközi együttműködések legjobb gyakorlatainak megismerésére irányuló kutatásokat. Az eredményeket hasznosítani kell. Felelős az ICSSZEM, 2005. májusig (?).

- Az emberkereskedelem és a prostitúció áldozatává válás megelőzése érdekében például felvilágosító kampányokat kell szervezni, kríziskezelő szolgáltatások és menedékházak létesítése mellett. Ezeknek még 2005-ben kell megvalósulniuk, felelősük a BM, a KüM, az IM és az ICSSZEM.

- A határőrizetről és a határőrségről szóló törvényt úgy kell módosítani, hogy a rendészeti feladatok között a bűnmegelőzés is szerepeljen.

Módosult a polgári peres eljárás

A 2005. évi XVII. törvény a Polgári perrendtartást (Pp.) és a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvényt is módosította. A közigazgatási nem peres eljárások körében felhívjuk a figyelmet arra, hogy a közigazgatás hallgatása esetén az eljárás lefolytatására. A peres szabályok változtatására is az új közigazgatási eljárási törvény (Ket.), azaz a 2004. évi CXL. törvény adott alapot. Így a hatálybalépésük is azonos, azaz 2005. november 1-jén. Érdekesség, hogy a megyei bíróság által hozott közigazgatási határozat felülvizsgálati pere elleni fellebbezésről kizárólagos illetékességgel a Fővárosi Ítéltábla lesz illetékes, és hatásköri összeütközés esetén is ez a tábla jelöli ki az eljáró bíróságot. Lesz mód keresetváltoztatásra, bizonyításra és a per tárgyaláson kívüli elbírálására, ha azt a felperes kifejezetten kéri, ehhez a közigazgatási szerv is hozzájárult, és nincs egyéb kizáró ok.

Kinek jár vámmentesség?

A Legfelsőbb Bíróság határozata (BH 2005/125.) rámutat arra, hogy melyek a bevándoroltak ingóságainak vámmentességéhez szükséges feltételek az 1995. évi C. törvény 113. §-a értelmében.

Egy férfi 1999. február 4-én kapott huzamos tartózkodási engedélyt, és a hatóság a bevándorlását 2001. június 29-én kelt határozatban engedélyezte. Lakcímet igazoló közokirata 2001. július 5-i, személyazonosító igazolványa pedig 2001. július 11-i keltezésű. A vámhivatal 2001. június 12-én – ideiglenes behozatalban – egy Mercedes-Benz Cabriolet típusú személygépkocsit vámkezelte részére. A járművet a férfi 2001. január 12-én rendelte meg, és 2001. május 5-én vásárolta meg. 2001. június 12-én kérte a személygépkocsi vámmentes vámkezelést a helyi forgalom számára.

A vámhivatal a gépjárművet – a kérelemtől eltérően – vámfizetés mellett vámkezelte, és kötelezte a férfit összesen 6 150 063 forint vámteher megfizetésére. A döntést a fellebbezés ellenére jóváhagyták, figyelemmel a vámtör-

vény 113. §-ára és a 45/1996. (III. 25.) kormányrendelet (Vhr.) 189. § (3), (6) és (8) bekezdésében foglaltakra. A határozat indokolása szerint – mivel a személygépkocsi a beköltözést megelőzően hat hónapot meghaladóan nem volt a felperes tulajdonában – vámmentesen nem vámkezelhető.

Az ügy a bíróság elé került, és az jogerős ítéletben a férfi keresetét elutasította. A bíróság megállapítása szerint ugyanis a férfi sem vitatta, hogy 1999 elején letelepedési szándékkal utazott Magyarországra. Külföldi lakhelyét tehát elhagyta, életvitelét Magyarországra áthelyezte. A vámtörvény 113. § (1) bekezdése a vámmentes vámkezeléshez – a beköltözéshez kapcsolódóan – még további két feltételt rögzít. A felülvizsgálati kérelemben azzal érvelt a férfi, hogy a vámtörvény 113. §-a szerinti „beköltözés” valójában egy folya-

matot, „a fizikai értelemben vett Magyarországra való bejövetelet jelenti”, illetve egyenlő a bevándorló jogi státus elnyerésével.

A vámtörvény 113. §-a szerinti rendelkezésből következően kizárólag az ideiglenesen Magyarországon tartózkodó személyekre vonatkozik a beköltözéssel kapcsolatosan a kétévi, illetve hat hónapos időtartam.

A bíróságnak abban az elvi jelentőségű jogkérdésben kellett döntenie, hogy a vámtörvény 113. § (1) bekezdése szerinti bevándorló részére adható vámmentességnek mik a feltételei, illetve ezek jogerős ítélet szerinti értelmezése jogszerű-e.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a vámtörvény 113. § (1) bekezdése szerint vámmentesek „a hazatelepülők, a bevándoroltak, a menekültként elismertek, a Magyarországon kereső tevékenység vagy tanulmányok folytatása céljából legalább 12 hónapra második lakást berendezők, vagy külföldön kereső tevékenység vagy tanulmányok folytatása céljából fenntartott második lakást megszüntetők, valamint a Magyarországon ideiglenesen menedéket élvezők, a humanitárius okból befogadottak (és az említettekhez családtagokként érkezők) által behozott vagy beküldött ingóságok, amennyiben a beköltözés előtt az életvitelük helye megszakítás nélkül, két évet meghaladóan Magyarországon kívül volt, és az ingóságok a beköltözésük előtt legalább hat hónapon keresztül a tulajdonukban voltak. Mennyiségük a szokásos családi szükségletet nem haladja meg. A Magyarországon ideiglenesen tartózkodó – tanulmányokat folytató, dolgozó – külföldi állampolgár esetében a két évet meghaladó külföldi tartózkodást az ideiglenes tartózkodásának megkezdése előtti időpontban kell vizsgálni.”

Ebből következően a vámmentességnek több együttes törvényi feltétele van, és amennyiben ezek bármelyike hiányzik, az ingóság (személygépkocsi) vámmentesen nem vámkezelhető. A jogalkotó – törvényben szabályozott módon – különbséget tesz a végleges és ideiglenes jelleggel beköltözők között. Ezért szabályozza külön, hogy az ideiglenesen Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok esetében mit ért beköltözésen, illetve, hogy milyen időpontot kell figyelembe venni a két év vizsgálatakor.

A bevándorlási szándékkal érkezők esetében éppen azért nem tartalmaz

Ki az illetékes?

A megyei rendőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények felderítő-nyomozó feladatait is érinti a 19/2005. (IV. 12.) BM rendelet. Ebből kitűnik, hogy a megyei (budapesti) rendőr-főkapitányság jár el például a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport tagjai elleni erőszak büntette (BTK 174/B. §), az emberkereskedelem büntette és vétsége cselekményekben (Btk. 175/B. §), amennyiben nincs nemzetközi vonatkozása, az embercsempészség büntette (Btk. 218. §), a pénzhamisítás büntette (Btk. 304. §) ügyeiben. Ugyanakkor a Nemzeti Nyomozó Iroda hatáskörébe tartozik az emberkereskedelem – ha nemzetközi összefüggései vannak –, az összes emberiség elleni bűncselekmény, a terrorcselekmény büntette (Btk. 261. §) vagy éppen az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése miatti fellépés (Btk. 314. §).

Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat kirendeltségeinek illetékessége is változott a 6/2005.(IV. 6.) FMM rendelet értelmében, elsősorban a megyékben. A fővárosban a következő a munkamegosztás rendje:

Illetékességi köre	Címe
I., II, III. kerület	1039 Heltai Jenő tér 7.
IV., XIV., XV. kerület	1043 Kassai utca 24/B
VII., VIII., IX. kerület	1085 Baross utca 22.
XI., XII., XXII. kerület	1113 Bartók Béla út 132.
V., VI., XIII. kerület	1137 Katona József utca 25.
X., XVI., XVII. kerület	1163 Vivó utca 2.
XVIII., XIX. kerület	1181 Darus utca 5.
XX., XXIII. kerület	1203 János utca 6.
XXI. kerület	1211 Bajáki Ferenc utca 1.
Hajléktalanok Információs Irodája	1089 Baross utca 124.
Ifjúsági Iroda	1061 Andrássy út 10.
Diplomások Információs és Közvetítő Irodája	1061 Andrássy út 10.

külön rendelkezést, mivel a beköltözés tényleges jelentése a végleges Magyarországra költözést jelenti. Bevándorló alatt – a vámtörvény 1. § 29. pontja értelmében – a Ktv. 17–22. §-ainak hatálya alá tartozó személyt kell érteni. Ezért arra, hogy ki minősül bevándoroltnak és hogy mi a bevándorlás időpontja, a idegenrendészeti törvény (1993) és a végrehajtása tárgyában kiadott 64/1994. (IV. 30.) kormányrendelet 30. § (1)–(2) és (5) bekezdése szerinti rendelkezések az irányadóak.

Ezek szerint bevándorolt az a személy, akinek bevándorlását az erre illetékes hatóság engedélyezte attól az időponttól, amikor a rá vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően a lakóhely bejelentésének eleget tett. Ettől az időponttól nyílik meg a lehetősége a vámkezelvényre. Ezzel összhangban mondja ki a Vhr. 189. § (3) bekezdésének a) pontja, hogy a bevándorolt státus idejének és keletkezésének időpontjára vonatkozóan a személyazonosításról és a lakcíméről szóló hatósági igazolvány fogadható el bizonyítékként.

A vámtörvény 113. § (1) bekezdéséből következik, hogy önmagában a bevándorló státus megszerzése a vámmentességhez nem elégséges. További feltétel, hogy beköltözése előtt az érintett életvitelének helye megszakítás nélkül két évet meghaladóan Magyarországon kívüli legyen.

A beköltözés fogalmának meghatározása nem választható el az életvitel helyének, idejének vizsgálatától. Életvitel helye alatt azt a helyet kell érteni, ahol az érdekelt folyamatosan él, dolgozik, tanul vagy szolgáltatást teljesít (Vhr. 189. § (6) bekezdés). A beköltözés szó a köznap szöveghasználatban is azt jelenti, hogy valaki új helyre, új lakásba költözik az ingóságival.

A beköltözés szó nem azonosítható a bejövettel, ennél többet jelent, mégpedig az életvitel helyének megváltoztatását. Rámutat a Legfelsőbb Bíróság arra is, hogy a bevándorolt beköltözésének időpontjához kapcsolódik a további vámmentesség elnyeréséhez szükséges törvényi feltétel is.

A vámtörvény 113. § (1) bekezdésében célja, hogy biztosítsa a bevándorolt külföldi állampolgár számára azokat a körülményeket és életvitelt, amellyel a külföldi korábbi életvitel helyén rendelkezett. Az adott esetben a vámmentes vámkezelés együttes feltételei azért nem teljesültek, mivel a személygépkocsi megszerzésére a beköltözést követő két év elteltével, nem pedig a beköltözés előtt legalább hat hónappal került sor.

Kis magyar kriminális

A HVG közöl összeállítást (2005. április 26.) a külföldön bűncselekményt elkövető magyarokról. Az osztrák szomszédoknál igen sokan próbálkoznak, és a legtöbben ott állnak eljárás alatt.

Április közepén például egy 43 tagú magyar bűnszervezetet sikerült felszámolniuk az osztrák csendőröknek. A banda számlájára több mint 200, Ausztriában elkövetett betöréses lopás írható, a kár egymillió euró: négy osztrák tartományban főleg kisgépeket forgalmazó vidéki szaküzletek kirablása, ahonnan motorfűrészeket, kistraktorokat és más műszaki cikkeket loptak.

A bűnszervezet másik része színesfémlopásra szakosodott, és olyan üzemekbe, raktáruházakba törtek be, ahol vörösrezet, alumíniumot vagy acélt tároltak. Egy esetben orvosi segédesszközök gyártására használt acélt vittek el, és ezzel egy időre megbénították a gyár termelését is.

A külföldre utazó magyarok közül több százan vannak évente, akik összeütközésbe kerülnek a törvénnyel. A Külügyminisztérium adatai szerint 2004-ben 871 magyar állampolgárt vettek őrizetbe külföldön, s ebből 644 esetben lett büntetőügy. (Összehasonlításképpen: 2003-ban 718 őrizetbe vétel és 519 büntetőügy volt, míg az ezt megelőző években ez a szám egy-két ezres nagyságrendű volt.) Az esetek

zöme az európai nagyvárosokra és a magyarok által kedvelt utazási célországokra koncentrálódik. Ausztria vezeti a listát, ahol az összes őrizetbe vétel mintegy fele történt tavaly, de Olaszországban is kitétek magukért a magyarok, hiszen 2004-ben a büntetőügyek valamivel több mint negyede ott zajlott. A legtöbb országban szabálysértésnek vagy bűncselekménynek minősül, és éppen ezért elzárással vagy kiutasítással büntetik, ha egy külföldi engedély nélkül tartózkodik ott, vagy illegálisan vállal munkát. A külügyi tárca szerint a magyarokat érintő esetek jelentős része ilyen jellegű.

Emellett a közlekedési baleseti ügyek is gyakoriak, tavaly 284 ilyen eset érintett magyarokat. Ezeknek egy része szintén őrizetbe vétellel, büntetőüggyel és jogerős büntetéssel végződik, és leginkább Ausztriában, Olaszországban, Horvátországban és Németországban érint magyarokat, de Szlovákiában és Romániában is sok honfitársunk keveredik ilyen ügybe. Mi több, tavaly még Dél-Afrikában, Nigériában, Kanadában és Thaiföldön is voltak olyan baleseti ügyek, amelyek magyarokat érintettek.

A Közép-Európai Egyetem – magyar egyetem

Nem etnikai, hanem jogi kérdésként merült fel, hogy a CEU megfelel-e a magyarországi felsőoktatásra vonatkozó akkreditációs követelményeknek. A vizsgálódás azzal zárult, hogy állami elismerésben részesült az intézmény által kiadott képzés és diploma.

A Magyar Akkreditációs Bizottság és a Felsőoktatási és Tudományos Tanács erről szóló határozata még 2005 márci-

usában kelt, de áprilisban jelent meg az Oktatási Minisztérium közleményeként. Érdemes lenne az angolul jól beszélő menekültek számára lehetővé tenni a képzést, netán kialakítani a felkészítés és a költségviselés rendszerét a CEU és a hazai kormányzati szervek között, hogy legalább mutatóba akadjon olyan menekült, aki itt szerez diplomát.

Magyarok munkavállalása

A Tárki legfrissebb felmérése szerint a megkérdezettek két százaléka keresett már munkát valamely EU-tagállamban 2004. május 1-je óta (*Piac & Profit*, 2005. április). A válaszadók hat százaléka ugyanakkor tervezi, hogy a jövőben munkát vállal külföldön, bár még nem fogott hozzá a kereséshez. A válaszadók tizede csak fontolgatja az uniós munkavállalást, míg kilenc százaléka még soha nem is gondolkozott ezen. A csatlakozás előtti és a mai adatokat összehasonlítva kiderül, hogy 2000-hez képest csökken a magyarok között a külföldi munkavállalási kedv. Akkor még 12–14 százalékos volt azok aránya, akik már kerestek munkát külföldön, vagy komolyan tervezték azt. Ma ezek együttes aránya nyolc százalék.

Körkép az EU-csatlakozás első évfordulóján

Az EU-bővítés évfordulója kapcsán több *svéd napilap* is értékelte az eltelt időszakot. A szerzők visszatérő tanulságként állapítják meg, hogy túlzott féltelém övezte a bővítést. A *Svenska Dagbladet* arra emlékeztet, hogy a miniszterelnök a 2001-es svéd EU-elnökség alatt a bővítés egyik élharcosa volt. 2003-ban azonban Göran Persson már arról próbálta meggyőzni a svéd parlamentet, hogy a „szociális turizmus” veszélye fenyegeti az országot, ha nem vezetnek be átmeneti korlátozásokat a várhatóan nagy létszámúban érkező keleti munkavállalókkal szemben. A svéd társadalombiztosítás legfrissebb adatai szerint a csatlakozást követő nyolc hónap alatt mindössze 160 ezer koronát költöttek a tíz csatlakozott országból érkező munkavállalók szociális költségeire. A *Dagens Nyheter* közli az országos nyomozóhivatal adatait, amelyek szerint a csatlakozást követően nem nőtt a nemzetközi háttérű bűnözés Svédországban. A szervezett bűnözés eseteinek mintegy tíz százalékát követik el külföldiek, és ez az arány évek óta változatlan. (Stockholm, 2005. április 26.)

A német lapokban is hasonló áttekintések olvashatók. Például a *Handelsblatt* tudósítása a magyar-osztrák határon Magyarország csatlakozása óta történt változásokat ismerteti, emlékeztetve arra, hogy hamarosan 16 éve annak, hogy a két ország külügyminisztere elsőként vágta át a vasfüggönyt. Az osztrák határőrség helyi parancsnokára hivatkozva az írás egyetlen problémaként az embercsempésztést említi meg. A *Die Welt* és a *Berliner Morgenpost* a bővítés óta eltelt időszakot mint a befektetők számára sikeres évet mutatja be. A cikk kiemeli, hogy az új tagországok között a budapesti tőzsze juttassa az élvonal szerepét. (Berlin, április 26.)

A portugál újságokban is előkerül a téma. Az *Expresso* „Magyarország – az EU-tagság egy éve” című cikke azt vizsgálja, hogy a EU-csatlakozás milyen változásokat okozott a magyar lakosság életében. A pesszimista kicsengésű írás kiemeli, hogy a magyarok

élete nem lett könnyebb az elmúlt egy évben: az árak elérik a nyugat-európai szintet, míg az átlagfizetés mindössze 567 euró, az alkalmazottak 11 százaléka pedig 232 eurónak megfelelő minimálbért keres, amelynek egyharmadát adó formájában levonják. Mivel a megélhetés érdekében a magyarok jelentős része több állást vállal, sok vállalat pedig a munkaadói járuléktérhek elkerülése érdekében számla nélkül fizeti alkalmazottait, a „párhuzamos gazdaság” a nemzeti jövedelem mintegy 18 százalékára rúg. A munkanélküliség hivatalosan hat százalék, de a 15–24 év közötti korosztály 23 százaléka állástalan. „Túl sok a diplomás, a szakmunkás pedig kevés” – idézi az írás egy fejedelmis véleményét. A bővítést (és ezzel a határok megnyitásával megjelent konkurenciát) leginkább az alulképzettek és a – korábban az állami támogatások védelmében élő – mezőgazdasági dolgozók szenvedik meg. Mára az alkalmazottak 26 százaléka külföldi (elsősorban német, holland és francia) érdekeltségű vállalatnál dolgozik, és ezek termelik meg a magyar export 81 százalékát. „Csak egy szűk nacionalista kisebbség véli úgy, hogy az országot kiárusítják. A többség jól tudja, hogy külföldi tőke nélkül nincs munkahely” – idéz a lap egy építőipari vállalkozót. Az írás végül az újjazdagok és a 100 eurós nyugdíjuk kiegészítése érdekében a metróban virágot árusító öregek, a Budapest utcáin futó nagy német autók és az öreg, kopott Ladák szembeállításával igyekszik érzékeltetni a szembeszökő vagyoni különbségeket. A cikket kiegészítő keretes írás a migráció szempontjából vizsgálja Magyarországot: bár a magyar munkaerő 3-4-szer olcsóbb, mint a nyugat-európai, már ez is drágának számít, és emiatt az európai autóipar szereplői inkább Szlovákiában és Romániában telepednek le. Magyarország így inkább bevándorlási célpont: a 17,2 százalékos munkanélküliségi mutatóval rendelkező Szlovákiából a magyar kisebbséghez tartozók nagy számban vállalnak munkát Magyarországon, ahol a minimálbér a duplája a szlovákiaiának, de a

Romániából és Ukrajnából érkező illegális bevándorlók száma is jelentős. A magyarok még országon belül is kevésbé „mobilak”, aminek elsősorban az az oka, hogy az ingatlanok 90 százaléka saját tulajdonban van, a bérlet pedig ritka és drága. Kivételt képeznek az orvosok, akik a budapesti 600 eurós fizetést hátrahagyva szívesen mennek dolgozni például Svédországba, ahol támogatásban és nyelvoktatásban is részesülnek. (Lisszabon, 2005. április 26.)

A panorámához egy hazai dokumentummal járunk hozzá. 2004. július 28-án Lenkovic Barnabás, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa örömmel tájékoztathatta az ELTE Radnóti gimnáziumának tanárait és diákjait arról, hogy rájuk nézve semmiféle hátrányos következménnyel nem jár a jövőben az, hogy őket 2004. március 26-án a francia határőrök feltartóztatták, fényképet készítettek róluk, ujjlenyomataikat rögzítették, majd beléptetésüket megtagadták. Előzőleg a diákok útlevelébe a szlovén-olasz határon az olasz határőrök nem pecsételték be a belépést, így a francia határőrök nem tudtak meggyőződni arról, hogy mikor és hol lépték át az Európai Unió határát. Az intézkedés ellenére végül a diákok és tanáraik eljutottak a francia középiskolai tanulmányversenyre, amit megnyertek.

A hazatérést követően a gimnázium egyik tanára beadvánnyal fordult az ombudsmanhoz a történetek miatt. A törvénynek megfelelően – hatáskör hiányában – a francia határőrizeti szerv tevékenységét a magyar országgyűlési biztos nem vizsgálhatta, ám kérte a Külügyminisztériumtól, hogy a tárca hivatalos úton tájékoztódjék a történetekről, különösen arról, hogy a francia határőrizeti szerv az eljárás alá vont magyar diákok bármelyikének adatait a Schengeni Információs Rendszerben beutazási, illetve tartózkodási tilalom alatt álló külföldiként regisztráltatta-e. A Külügyminisztérium arról tájékoztatta az ombudsmant, hogy az ügyben megkereste a Francia Köztársaság budapesti külképviseletét, továbbá utasította a Magyar Köztársaság párizsi külképviseletét, kezdeményezze a történetek vizsgálatát a francia belügyminisztériumnál, és érintett helyi hatóságoknál, és a történetekre hívja fel a francia külügyminisztérium figyelmét is.

A francia konzul – akit a francia belügyi attasé is elkísért – átadta a budapesti francia külképviselet válaszejegyzékét, amely szerint a csoport öt tagjával

A kormány megbízott prolongálása

A kormány meghosszabbította a letelepedéssel és a honosítással összefüggő egyszerűsítési munkákkal megbízott Avarkeszi Dezső mandátumát. A döntés értelmében a határon túli magyarok alkotmányosan rendezett jogállásának jogi előfeltételeit és a Szülőföld programcsomag összehangolását szeptember végéig kell befejeznie az 1035/2005. (IV. 13.) kormányhatározat értelmében.

szemben szabálytalan határátlépés miatt indult eljárás. Az eljárás során személyi adataikat és személyleírásukat kizárólag az eljáró határőrizeti szerv nyilvántartásában rögzítették. A magyar állampolgárok adatait más nyilvántartások – például a Schengeni Információs Rendszer – számára nem továbbították, velük szemben beutazási és tartózkodási tilalmat nem rendeltek el, így az eset egy későbbi franciaországi beutazásuk, esetleges tanulmányi, illetve más célú tartózkodásuk esetén semmiféle hátrányos következménnyel nem jár. A Magyar Köztársaság párizsi külképviseletének megkeresésére indult vizsgálat eredményéről az illetékes prefektus tájékoztatta a Magyar Köztársaság párizsi külképviseletét. A prefektus válasza – tartalmát tekintve – megegyezik a budapesti francia külképviselet szóbeli jegyzékében foglaltakkal, hangsúlyozva, hogy az érintettekkel szemben sem bírósági, sem közigazgatási eljárás nem indult.

A magyar külügyminisztériumnak a francia hatóságok szigorát, illetve az általuk tanúsított bánásmódot nehezítő felvetésére reagálva mind a francia külképviselet, mind a helyi prefektus megértést kértek amiatt, hogy a francia határőrizeti szerv a madridi robbantásokat követő időszakban a határátlépésre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket különös szigorral alkalmazta.

Razzia hetedhét határon

Hét ország – Ausztria, Franciaország, Nagy-Britannia, Németország, Lettország, Olaszország és Szlovénia – határőrei vettek részt abban a határ-ellenőrzési akcióban, amely a napokban zárult le a Nyírbátori Határőr Igazgatóság területén. Ezzel kapcsolatban Tanyik József alezredes, az igazgatóság sajtóreferense elmondta: az EU Szárazföldi Határok Központja által kezdeményezett művelet célja az volt, hogy a magyar–ukrán és a magyar–román határszakaszon felkutassák az Európai Unió területén illegálisan tartózkodó külföldieket, és kiszűrjék az embercsempészeket. A művelet során összesen 4370 embert ellenőriztek, közülük 33, illegálisan hazánkban tartózkodó külföldit visszairányítottak hazájába, tizenöt esetben pedig hamis okmányok használatát észlelték. (*Népszabadság*, 2005. április 30.)

Unió nomádok

2004-ben az angol jobboldali sajtó a „keleti hordák” beáramlásával ijesztgetett. A megjósolt áradat azonban elmaradt, a hisztéria is alábbhagyott.

A keleti jövevényekről már alig esik szó. Pedig az elmúlt év során még annál is sokkal többen érkeztek munkát vállalni a csatlakozó országokból, mint ahányukkal annak idején akár a legijesztőbb becslések számoltak. Egyelőre a brit munkaerőpiac, úgy tűnik, felszívja az érkezőket. Azok pedig, akiknek nem sikerül munkát találniuk, vagy csalódottan hazamennek, vagy észrevétlenül, állami segély nélkül és gyakran hajléktalanul tengődnek a társadalom peremén, kétségbeesetten kapaszkodva a reménybe, hogy hamarosan mégis jobb lesz az életük, mint amilyen otthon volt.

Az elmúlt egy évben több tucat kelet-európai bevándorló sorsát követte nyomon Mészáros Antónia egy BBC-dokumentumfilm számára. Írása (*Népszabadság*, 2005. április 30.) a forgatás néhány tanulságát is megfogalmazza.

Egy képzett nomád

Szőke Szabolcs városi tiszti főorvos volt, mielőtt eljött tavaly augusztusban, de élete során volt már huzamosabb ideig körzeti orvos is. Azt mondta, hogy a pénz csak részben motiválta döntését. „Mindenki tudja, hogy Angliában lényegesen többet keresnek az orvosok, ez igaz. De a legtöbben mégsem a pénz miatt megyünk el. Engem például sokkal jobban zavar a létbizonytalanság, az, hogy nem tudom, mi lesz velem egy, két, három év múlva. Többet szeretnék kihozni az életemből. Negyvenhat éves vagyok, és úgy érzem, ha még vinni akarom valamire, akkor most kell cselekednem.”

Az orvosnak viszonylag könnyű dolga volt, minden pontosan úgy történt, ahogy azt a brit és a magyar kormány elképzelte. Angol munkaközvetítő cég révén állásajánlatot kapott egy külvárosi kórházban, és munkaadói megszervezték mindent, még a szállását is; igaz, hogy azon osztozkodnia kellett egy cseh orvossal. Leginkább a büszkeségét kellett feladnia, mert a főleg éjszakai ügyelettel járó rezidensi megbízáts kifejezetten kezdő állás, kivált korábbi, viszonylag magas magyarországi beosztásához képest. Viszont mindezt háromszor annyit fizettek. Csak később derült ki, hogy a kórház már egy éve hirdette a helyet angol orvosoknak, de még a frissen végzettek

sem vállalták, mert a munka hivatalosan semmilyen szakmai előmenetelbe nem számított bele. Ezért jöttek kapóra a kelet-európai orvosok. Szabolcsnak azonban nem kellett túl sokáig tolerálnia a helyzetet: időközben sikerült honosíttatnia körzeti orvosi szakvizsgáját, és hat hónap múltán továbbállhatott a kórházból. Szabolcs körzeti orvosként immár egykori magyar fizetésének több mint nyolcszorosát keresi. Munkája azonban változatlanul főleg éjszakai és hétvégi ügyeletekből áll. Hogy boldog-e? Leginkább fáradt és magányos, különösen, mert a felesége és a barátai otthon, Magyarországon vannak. Saját bevallása szerint egyáltalán nem sikerült beilleszkednie az angol társadalomba. Munkabeosztása miatt a kollégáit is alig látja, angol barátai pedig egyáltalán nincsenek még, és nem is igen van alkalma ismerkedni. Még nem tud válaszolni a kérdésre, hogy megérte-e, de reméli, az idő majd eldönti ezt is. „Sokkal nehezebb ez, mint gondoltam. Az ember hajlamos azt hinni, hogy hamar képes lesz új életet teremteni egy új hazában, de a valóság sokkal komplikáltabb. Nem vagyok már annyira fiatal, és szeretnék megállapodni.”

Szabolcs pontosan az a magasan kvalifikált, hiányszakmában dolgozó szakember, akire az angol kormány előszeretettel hivatkozik, amikor igazolni akarja bevándorláspolitikáját a berzenkedő közvélemény előtt. A hivatalos adatok szerint azonban a Kelet-Európából érkezők 80 százalékát kifejezetten alacsonyan fizetik, és többnyire betanított munkát végeztenek velük.

Egy kezdő hajléktalan

Eredeti foglalkozását tekintve Zoltán kórházi ápoló, de azt a rosszul fizető pályát már jó pár éve elhagyta, és utóljára gépkocsilakatosként dolgozott otthon. Annyi szakmája volt már az évek során, hogy biztosra vette: a sok „fortélyból” valamelyikre majd hamar vevők lesznek az angol munkaadók. Ám angoltudás hiányában igencsak nehezen ment az álláskeresés, az otthonról hozott spórolt pénz pedig már az első napokban elfogyott.

Amikor először találkozott vele, Zoltán éppen hajléktalan volt. Az éjszakai csillagos ég alatt töltötte, napközben pedig járta a várost, munkaközvetítőtől munkaközvetítőig, építkezésről építkezésre, étteremről étteremre – sikertelenül.

„Még sosem voltam hajléktalan, úgy látszik. Angliában kellett ebbe beleszoknom. Nem mintha félnék tőle. Eleinte furcsa volt beilleszkedni ebbe a társaságba, de tűrhető, vannak ingyenes konyhák, és akad hely, ahol fürdeni is lehet. De azért, ahogy múlnak a napok, érzem, hogy fogy az erőm és a reményem is. Itt nem segítőkészek az emberek, ha keresztbe fekszel az úton, átlépnek. Csak az segít, akit azért fizetnek, mint például a szociális munkások. Ha nem dolgozol, éhen dögölhetsz az utcán, senkit sem érdekel. Legfeljebb azt kérdezik, hogy minek jöttél ide.”

Nagy-Britanniában igen kiterjedt állami munkaközvetítő hálózat működik, ezt a rendszert próbálják igénybe venni a bevándorlók is. A hivatalos adatok szerint 650 ezer üres állás vár betöltésre.

A tavaly áprilisban sebtében meghozott korlátozó rendelkezések azonban csapdahelyzetbe hozzák azokat, akik nem beszélnek a nyelvet. Míg az önkiszolgáló számítógépes adatbázis és az ingyenes telefonokat mindenki használhatja, az angolul nem tudókon ez mit sem segít. Személyes tanácsadásra, tolmácsok igénybevételére pedig csak annak van joga, aki állami segélyben részesül. Vagyis a „régibbi” uniós tagállamok állampolgárainak.

A két nappal a bővítés előtt meghozott angol jogszabályok szerint a nyolc új kelet-európai tagállam polgárai azonban csak egy teljes év folyamatos munkaviszony után lesznek jogosultak segélyre. Zoltán tehát hiába hitte, hogy előnyére válhat kevéske olasz- és némettudása, hamar felvilágosították a munkaközvetítőnél, hogy bár vannak olasz és német tolmácsaik, magyar léte nem jogosult a segítségükre. Tehát hiába van tele az adatbázis nyelvtudást nem igénylő, betöltetlen állásokkal, mint amilyen például a takarítói, konyhai, mezőgazdasági vagy gyári betanított munkák zöme. A munkaközvetítő irodákban dolgozó tisztviselők csak azoknak segíthetnek a munkaszerzésben, akiknek már legalább egy éve van munkájuk.

A kelet-európai jövevények jelentős része Zoltánhoz hasonlóan csapdában találja magát. De sokan nem adják föl az álmaikat, különösen azok nem, akik otthagyták rosszul fizetett régi állásaikat, felégették maguk mögött a hidat, és minden spórolt pénzüket ráköltötték az útra. Ugyan ki szeretne rosszabb viszonyok közé hazamenni, mint amilyenek közül eljönni kényszerült? Mint a szerencsejátékos, aki azt reméli, a következő körben majd visszanyer mindent... Ezek a sze-

rencsepróbálók is azzal éltetik magukat, hogy még egy-két nap, és minden jobbra fordul. Vannak, akik már csak azért akarnak munkát találni, hogy kihozott tőkéjüket visszaszerezzék. Időközben azonban megállíthatatlannul csúsznak egyre lejjebb. Tavaly május óta London több pontján is kialakultak kisebb-nagyobb hajléktalan-közösségek, amelyekben lengyelek, szlovákok, magyarok és más bevándorlók keverednek egymással. Úgy élnek, mint az angol hajléktalanok, ugyanazokban a parkokban és alagutakban alszanak, ugyanazok az ingyenes konyhák és jótékonyági szervezetek segítik őket – bennszülött társaik növekvő bosszúságára.

Mégis szembeszökő a különbség: ezek a férfiak (a nők ritkán bírják pár napnál tovább) saját országukban még sosem maradtak fedél nélkül, nincs gyakorlatuk ebben az életformában. Számukra mindez csak a szükséges rossz, egy átmeneti állapot, amin hamarosan átesnek majd, amint lesz állásuk, hajlékuk és félretehető pénzük, amire nemcsak nekik van szükségük, hanem otthon maradt családtagjaiknak, gyermekeiknek is.

Egy roma házaspár

A Biharnagybajomból jött Bangóék jól beszélnek angolul, mert pár éve menedékjogot kértek Kanadában. Kérelmüket végül elutasították, de addigra már négy évet eltöltöttek Torontóban. Egy éve élt a tíztagú család újra Magyarországon, amikor hallották, hogy az uniós csatlakozásnak köszönhetően immár gond nélkül utazhatnak Angliába. Összeült a kupaktanács, és úgy döntöttek, hogy a két huszoneves fiú, Norbi és Laci próbáljon először szerencsét, a többiek pedig majd mennek utánuk, amint van lakás, a srácoknak pedig munka. Laci szerint a kanadai élmények ébresztették rá igazán, hogy miért nem való neki Magyarország. „Kanadában, ha jól végezted a munkádat, senkit nem érdekelt, hogy kiféle, miféle vagy, honnan jöttél. Otthon, ha jelentkezem egy állásra, és meghallják a nevem, már mondják is, hogy kösz, mégsem, betelt az állás.”

A tervek azonban módosultak, mert a nyár végére Norbinak még mindig nem sikerült összeszednie az útiköltséget. Laci és 19 éves felesége, Anca viszont hirtelen egy összegben megkapták a korábban elmaradt gyermeknevelési hozzájárulást két éves kisfiuk után, így hát a pénzből vettek maguknak két repülőjegyet.

Bangóéknak sejtelmük sem volt róla, hogy a brit közvélemény éppen a

romáktól fél a legjobban. Számos cikk jelent meg a lapokban arról, hogy a nehéz sorsú kelet-európai cigányok a busás állami segélyek és egyéb szociális juttatások reményében várhatóan tömegesen Nagy-Britannia felé veszik majd az irányt. Ancaéknak azonban eszükbe sem jutott támogatásért folyamodni, és meg is lepődtek, amikor felvettem a kérdést. „Nem kell nekünk segély, nem azért megyünk. Mi csak dolgozni szeretnénk, és azt akarjuk, hogy békében élhessük az életünket. Ha a gyerekeknek egy kicsit is jobb lesz az élete, mint itt, akkor már megérte.”

A kisfiú otthon maradt a nagyszülőknél, a fiatal pár pedig megérkezett az ismeretlenbe – összesen 290 fonttal a zsebében, és nekiláttak szállást keresni. Sejtelmük sem volt azonban az árakról, és meglepetésként érte őket, hogy a magas lakbérek és a kötelező kaució miatt ennyi pénzből még egy külvárosi társbérletben sem tudnak szobát bérelni. Ahogy közeledett az este, Anca egyre kétségbeesettebben könyörgött a telefonban, de a háziurakat az sem hatotta meg, hogy a fiatal lány több mint három hónapos terhes. A helyi hajléktalanszálló pedig közölte, hogy bár nem szívesen hagynak terhes anyákat az utcán, csak briteknek, menekülteknek, illetve a „régii” Európai Unió állampolgárainak tudnak menedéket nyújtani. Bangóék szállodára nem mertek költeni amúgy is rohamosan apadó pénzükből, így már az első éjszakát az utcán töltötték.

November volt, az idő pedig hideg, esős és szeles. Anca és Laci még napokig járta az utcákat bóröndjeivel, azt remélték, esetleg találnak olyan munkát, amihez szállás is jár. Szinte minden pénzüik elfogyott már, mire valóban szerencséjük volt.

Egy olcsó pizzéria afgán tulajdonosa megszánta őket, és nemcsak munkát adott nekik, de ingyen szállást is. Safi maga is pénztelen menekültként érkezett az országba több mint tíz évvel ezelőtt, és magára ismert az elgyötört fiatalokban. Azt mondta, a Korán tanítása szerint segíteni kell felebarátainkon, ő pedig áldja az Istent, amiért erre lehetőséget kapott. Még aznap kerített szobát a párnak, és lakbért sem volt hajlandó elfogadni, amíg azok kicsit össze nem szedték magukat.

Laci és Anca innentől kezdve már ingyenpizzán élt, és Safi szórólapjait osztogatta napi két órában, összesen 20 fontért. Ebből azonban nemcsak lakbért tudtak fizetni alig három héttel később, hanem már félretenniük is sikerült.

A romák kirekesztése ellen

Az Európai Parlament (EP) 2005. április 28-án hatalmas többséggel, 497 szavazattal 25 ellenében elfogadta az európai romák helyzetével foglalkozó határozatot (M77, 2005. április 28.).

Ez az első eset a testület történetében, hogy erről a kérdéstről állásfoglalást hagyott jóvá, s a tervezet kidolgozásában, előterjesztésében kulcsszerepet játszottak az EP magyar képviselői, közöttük is mindenekelőtt Járóka Livia, Mohácsi Viktória, Lévai Katalin és Kösáné Kovács Magda.

A dokumentum hangsúlyozza a romákkal szembeni fajgyűlölet és faji megkülönböztetés terén észlelhető tendenciák sürgős felszámolásának szükségességét, konkrét lépéseket követel a tagállamoktól annak érdekében, hogy mindenki egyenlő eséllyel vehesse igénybe az egészségügy és a társadalombiztosítás szolgáltatásait, s felhívja a figyelmet a számos tagországban faji elkülönítést alkalmazó iskolarendszerre. Rámutat, hogy a roma közösségeknek elfogadhatatlan mértékű munkanélküliséggel kell megküzdeniük, ami speciális intézkedéseket tesz szükségessé a munkához jutás megkönnyítésére.

A határozat elfogadhatatlannak minősíti az európai gettósodás jelenlegi folyamatát, s konkrét lépéseket követel ennek megakadályozására. Felhívja az EU illetékes szerveit, illetve a tagállamokat, hogy fontolják meg a romák európai kisebbségként való elismerését (a kontinensen 12-15 millió roma él, s közülük 7-9 millió az EU területén), egyben sürgeti a fellépést a médiában is a romákkal szembeni faji gyűlölet, diszkrimináció és erőszakra való felbujtás megakadályozására. A határozati javaslatot az öt legnagyobb parlamenti frakció közösen nyújtotta be, jelezve, hogy a romák problémáit és ezek megoldási lehetőségeit hasonlóan látják. A határozat kidolgozásában kezdeményező szerepet játszott Mohácsi Viktória. A szavazás után üdvözölte, hogy a határozat felszólítja a tagállamokat, biztosítsák a minőségi oktatáshoz való szabad hozzáférést a roma gyerekeknek.

Az EP szocialista frakciója is üdvözölte a határozat elfogadását, mivel ez válasz a gyors EU-fellépést sürgető szocialista kezdeményezésre. A frakció szóvivője, Jan Marinus Wiersma szerint ezzel a szavazással az Európai Parlament a romákat európai etnikai kisebbségnek ismerte el. Egyben sürgette egy akcióterv kidolgozását.

A hónap idézete

Tamás Gáspár Miklós április utolsó napján elmerengett május 1-je jelentéséről és annak változásairól a *Népszabadságban*. „A mai Európát az önzés és a kölcsönös gyanakvás, bizalmatlanság, utálat „köti össze”. A kelet-európaiak az idegen tőke miatt, a nyugat-európaiak az idegen munkaerő miatt gyűlölködnek. A nyugat-európaiak szerint az olcsójános kelet-európaiak sztrájktrófk, akik lenyomják a nyugat-európai béreket; alacsony adóikkal keletre vonzzák a nyugati tőkét. Ebben a nyugat-európaiaknak igazuk van. A kelet-európaiak koldulnak a nyugat-európaiaktól, s mint minden koldus, haragszanak azokra, akikről kéregetnek. Az önző nyugatiak az agrárszubvencióikkal tönkreteszik a mezőgazdaságunkat, mondják a kelet-európaiak – és igazuk van. Nyugat- és kelet-európaiak egyaránt megvetik és gyűlölik a bevándorlókat, menekülteket, vendégmunkásokat. Magyarországon annak ellenére gyűlölik az áttelepülőket, hogy alig vannak nálunk ilyenek.”

Szakmai eszmecsere

◆ A Friedrich Ebert Alapítvány az EU foglalkoztatáspolitikájáról és a migrációs kérdésekről tartja soron következő rendezvényét 2005. május 17-én 17 órakor. A beszélgetést Deák Péter vezeti, és meghívottként szól hozzá dr. Simonyi Ágnes helyettes államtitkár (FMM), továbbá Sik Endre, Fazekas Károly és Tóth Judit.

A vitakör a rövid és a hosszabb távú konfliktusforrásokat kívánja feltárni a különböző fejlettségű tagországok között, felvetve stratégiai kérdéseket, identitást, nemzeti érdekeket gazdasági és szociális téren. A rendezvény helye: Budapest, VII., Erzsébet krt. 50. III. emelet. Jelentkezés és érdeklődés Molnár Jánosnál a janos.molnar@fesbp.hu címen.

◆ „Alapjogvédelem Európában és Magyarországon” címmel rendez vitát a *Fundamentum* emberi jogi folyóirat és az ELTE ÁJK május 11-én, szerdán, 15 órakor az ELTE ÁJK kari tanácstermében (Budapest, V., Egyetem tér 1-3.). A beszélgetésen vitaindító gondolatokat mond Bán Tamás, Bárd Károly, Farkas Lilla, Lévai Miklós és Tallódi Zoltán. A beszélgetést Halmai Gábor vezeti. Mindenkit szeretettel várnak a *Fundamentum* szerkesztői!

Olvasói levél

Dr. Garamvölgyi Ágnes (BÁH igazgató) a következőket írta észrevételként a Menekültügyi Igazgatóság nevében, az előző hónapban megjelent, „A többszörös kérelmezés kizárása” című cikkben foglaltakra. „Az Ottalomkeresők 2005. márciusi számában a cikk írója olyan következtetést von le, hogy a kérelmezők fogadási körülményeire vonatkozó minimális irányelvi feltételek egységes alkalmazásának hiánya lenne az oka a menedéket kérők csökkenő számának. Véleményünk szerint ez felületes és helytelen következtetés.

Tapasztalataink azt mutatják, hogy a menedékkérők számának csökkenéséhez nagyon kevés köze van a magyarországi befogadási körülményeknek, noha azok színvonala nagyon sok nyugat-európai uniós tagállam befogadási intézményi színvonalát és az uniósban elvárt minimumokat is jóval meghaladja. A kérelmezők alacsonyabb száma, illetve az, hogy a kérelmezők az eljárás alatt elhagyják Magyarországot és az uniós területre nyugatabbra fekvő államaiba igyekeznek, sokkal inkább függ az egyes tagállamok átlagos életszínvonalától, mint attól, hogy a befogadóállomások milyen körülmények között fogadják a menekülteket. A fogadó országban uralkodó mindenkori életszínvonal, a szociális juttatások és jövedelmek mértéke – az évtizedekkel korábban kialakult diaszpórákat nem is említve – a fő vonzóerő.

Pályázat Magyarország külföldi megismertetésére

A Külügyminisztérium civil szervezeteknek is szóló pályázata könyvkiadás, filmkészítés, CD-kiadás, kiállítás vagy éppen nemzetközi tanácskozás révén kívánja felkarolni és támogatnia azokat a kezdeményezéseket, amelyek a Magyarországról külföldön kialakítandó képet formálják, bemutatják.

A legalább 300 ezer és legfeljebb 5 millió forintos támogatás nem jelentős, és utófinanszírozású. A végső pályázati határidő 2005. szeptember 30., de addig folyamatos. A tiszodalas pályázati nyomtatvány megtalálható a *Magyar Közlöny* 56. számában. Mivel alacsony költségvetésű ötletek jöhetnek csak szóba, és mert a maximumot kell abból kihozni, javasoljuk a pályázni szándékozóknak, hogy például egy menekült család vagy egy vendégmunkás optikáján és történetén keresztül, itteni életét, beilleszkedését végigfotózva, filmezve, interjúzva mutassák be országunkat. Az a kép biztosan hiteles, nemzetközi összehasonlításra alkalmas és érdeklődésre számot tartó lesz!

Népességfogyás és a lyukak tömködése

Április elején tette közzé hivatalos előrejelzését a 2004–2050-re vonatkozó időszakra az Európai Unió statisztikai hivatala, az Eurostat (Origo, 2005. április 12.). Eszerint a következő húsz évben több mint 13 millióval fog nőni az unió népessége a bevándorlóknak köszönhetően. Míg 2004. január 1-jén 456,8 millió EU-lakos volt, 2025. január 1-jére 470,1 millió embert jósolnak a szakemberek. 2010-től viszont már a halálozások száma felülmúlja az élve születéseket.

2025 után azonban a bevándorlók száma már nem segít megállítani az uniós lakosság számának csökkenését az Eurostat szerint. Az előrejelzés szerint 2050. január 1-jére 449,8 millió ember él az Európai Unióban, vagyis 25 év alatt 20 millióval leszünk kevesebben.

A jelenleg 25 tagállamból álló EU népessége a statisztikai hivatal szerint úgy fog 1,5 százalékkal csökkenni, hogy a régebben csatlakozott 15 tagállam népessége 0,4 százalékkal nőni fog az előrejelzések szerint, míg a tíz új tagországnál átlagosan 11,7 százalékkal csökken. Az előrejelzések szerint különösen aggasztó, hogy a munkaképes korosztály – a 15–64 évesek – száma fog drasztikusan csökkenni. Míg 2004-ben a teljes népesség 67,2 százaléka volt munkaképes korú, 2050-re már csak 56,7 százalékot jósolnak, ami 52 millió embert jelent. A 14 évesnél fiatalabbak számának csökkenését is várják a szakemberek, míg 2004-ben az EU népességének 16,4 százaléka tartozott ebbe a korosztályba, 2050-re az előrejelzésekben már csak 13,4 százalék szerepel. Eközben a 65 éven felüliek száma viszont megduplázódik a következő 45 évben: a 2004-es 16,4 százalékhöz képest 2050-re azt várják, hogy a népesség 29,9 százalék 65 év feletti lesz.

A szakemberek a jelenlegi népességi tendenciákat vették alapul az előrejelzésekben, ugyanakkor felhívták arra a figyelmet, hogy a számokat kellő megfontoltsággal kell szemlélni, különösen minél előrébb haladunk az időben. Példaként említették, hogy az EU újabb bővítésével – Bulgária és Románia tagfelvételével – ezek a számok máris módosulnak. 2004-ben már hét tagállam – Csehország, Észtország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia – népessége csökkent. 2025-re az Eurostat előrejelzése szerint ehhez újabb hat tagáll-

am csatlakozik: 2013-tól Olaszország, 2014-től Németország és Szlovénia, 2018-tól Portugália, 2020-tól Görögország, 2022-től pedig Spanyolország népességcsökkenését várják a jelenlegi tendenciák alapján a szakemberek. 2050-re az előbb felsoroltakon felül újabb hét tagállam népességfogyását jósolják: Finnországban 2028-tól, Ausztriában 2029-től, Dániában 2032-től Hollandiában 2036-tól, Belgiumban 2037-től, Nagy-Britanniában 2040-től, míg Franciaországban 2042-től számítanak népességfogyásra a kutatók. A vizsgált 2004–2050 közötti időszakban a legnagyobb népességfogyást az új tagállamokban várják: a ciklus végére Litvánia népessége csökken a leginkább, várhatóan 19,2 százalékkal. Észtországban 16,6 százalékos, Lettországban 16,4 százalékos, Csehországban 12,9 százalékos, Magyarországon és Szlovákiában 11,9 százalékos, míg Lengyelországban 11,8 százalékos népességcsökkenést jósol az Eurostat.

Javítja a statisztikát, hogy az előrejelzések szerint Írország, Ciprus, Luxemburg, Málta és Svédország népessége még a következő 45 évben is nőni fog. A legnagyobb népességnövekedést Luxemburgban várják, 42,3 százalékkal, a második lehet Írország 36 százalékkal, míg Cipruson 33,5 százalékos, Máltán 27,1 százalékos népességnövekedést várnak. Abszolút számokban kifejezve Németország népessége fog leginkább: 7,9 millióval lesznek kevesebben, míg az olaszok 5,2 millióval. A legnagyobb növekedést Franciaország fogja elérni 5,8 milliós népességnövekedéssel. Nagy-Britannia népessége 4,7 millióval, Írországé 1,5 millióval fog nőni.

A munkaképes – 15–64 éves – korosztályt tekintve a spanyol munkaképes korosztály lesz a legkevesebb (52,9 százalék a teljes népességből),

míg Luxemburgban a teljes népesség 61,3 százaléka lesz még mindig aktív, és ezzel vezetni fognak az EU-ban – jósolták a kutatók.

A 0–14 éves korosztály Cipruson csökken a leginkább (a mostani 20 százalékról 13,3 százalékra). A legkevesebb fiatal a teljes népességhez viszonyítva várhatóan Olaszországban lesz (11,2 százalék), a legtöbb Luxemburgban (16,6 százalék). A 64 évnél idősebbek közül Spanyolországban élnek majd legtöbben a teljes népességhez viszonyítva (35,6 százalék), a legkevesebben Luxemburgban (22,1 százalék a teljes népességből). 2050-re az előrejelzések szerint az EU teljes népességének több mint 10 százaléka 80 éves és még idősebb lesz, itt is az olaszok számíthatnak a legrosszabb statisztikai adatokra.

A várható adatokat a várható temekenyiség, halálozási és bevándorlási adatokból számították ki. Az Európai Bizottság március közepi jelentésében felhívta a figyelmet arra, hogy folyamatosan öregszik az európai lakosság. Az új államok rontják a statisztikát, főleg Cipruson, Szlovákiában és Csehországban. Az Európai Bizottság számításai szerint az elkövetkező 30 évben 21 millióval csökken az EU-n belül a munkaképes korosztály tagjainak száma. Emiatt az EU-nak túl kellene lépnie a célként kitűzött 70 százalékos foglalkoztatási rátán is. (Origo, 2005. március 17.) A helyzeten javíthat, ha több menekültet fogadnak be, de „ez nem helyettesítheti a gazdasági reformot” – áll a jelentésben. A reform keretében modernizálni kellene a nyugdíjrendszert, felemelni a nyugdíjkorhatárt vagy több embert kell foglalkoztatni.

1% a menekültekért! Idén is várjuk mindazok személyi jövedelemadójának felajánlását, akik szívesen támogatják a menekült gyermekek segítését! A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület adószáma: 18072165-1-43

A lap kiadását és megjelenését az Európai Menekültügyi Alap támogatta.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit • Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
• A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft. • Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka • Nyomós: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevelünk segítségével lehetővé tegyük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.